

M A G O R Ů V   Z Á P I S N Í K   I

(duben 1979 - duben 1980)

P r a h a   1 9 8 0

"Psaní je blbost. Při psaní si lze vydělat peníze jen jediným způsobem, a to oženit se s vnučkou nějakého nakladatele."

George Orwell

|                                                                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| KRÁSA BUDE KŘEČOVITÁ NEBO NEBUDE VŮBEC .....                                                                         | 6  |
| STALO SE NĚCO HROZNÉHO .....                                                                                         | 9  |
| ZASADIL JSEM VÁM OSIKU, PANE DOKTORE! .....                                                                          | 11 |
| BUDE RELIGIOZNÍ NEBO .....                                                                                           | 16 |
| JSOU TO DIVNÍ KLUCI .....                                                                                            | 19 |
| KUNDY RTY ÚSTA TVÁŘE MASKY .....                                                                                     | 23 |
| NEBYLA NIKDY V TROSKÁCH .....                                                                                        | 26 |
| HORSKÝ HOTELIÉR HAVEL .....                                                                                          | 37 |
|                                                                                                                      |    |
| /Pavel Zajíček, DG 307 - Dar stínů/ Lidi krve .....                                                                  | 43 |
| /Pavel Zajíček, DG 307 - Dar stínů/ ani moře ani pevnina ani světlo .....                                            | 44 |
| /Pavel Zajíček, DG 307 - Dar stínů/ Řeka citu .....                                                                  | 45 |
| /Pavel Zajíček, DG 307 - Dar stínů/ Tvůj kraj stejně jako můj kraj .....                                             | 46 |
| /Pavel Zajíček, DG 307 - Dar stínů/ Cesta českem .....                                                               | 47 |
| /Pavel Zajíček, DG 307 - Dar stínů/ Zvěstovatel smrti .....                                                          | 48 |
| /Pavel Zajíček, DG 307 - Dar stínů/ Tělo .....                                                                       | 49 |
| /Vratislav Brabenec, The Plastic People of the Universe - Pašijové hry velikonoční/ Nebo Jití jest Hospodinovo ..... | 50 |
| /Vratislav Brabenec, The Plastic People of the Universe - Pašijové hry velikonoční/ Eli Eli lama zabachtání .....    | 52 |
| /Egon Bondy, The Plastic People of the Universe/ Zácpa .....                                                         | 53 |
| /Egon Bondy - Trhací kalendář/ 13. X. 1974 .....                                                                     | 54 |
| /Egon Bondy - Trhací kalendář/ Někdo napíše líp než já .....                                                         | 55 |
| /Egon Bondy - Trhací kalendář/ Není jednoho dne udřepění .....                                                       | 56 |
| /Egon Bondy - Trhací kalendář/ Nepsal bych asi .....                                                                 | 57 |
| /Egon Bondy - Trhací kalendář/ Slyšel jsem dnes opět ve filmu .....                                                  | 58 |
| /Egon Bondy - Trhací kalendář/ Čas pokročil a brzy bude konec .....                                                  | 59 |
| /Egon Bondy - Trhací kalendář/ Snad není smyslem a účelem básnění .....                                              | 60 |
| /Egon Bondy - Trhací kalendář/ Konec utrpení .....                                                                   | 62 |
| /Egon Bondy - 677/ XIII. ....                                                                                        | 63 |
| /David Němec/ Když v podzimu seš dlaň .....                                                                          | 67 |
| /David Němec/ kdeśi hluboko .....                                                                                    | 68 |
| /David Němec/ jdouce je cestou, nevída kam, ....                                                                     | 69 |
| /David Němec/ Je venku prší .....                                                                                    | 70 |
| /David Němec/ Myslíš, že je třeba střepy lepit, ....                                                                 | 71 |
| /David Němec/ Před chvílí sem šel přes ulici .....                                                                   | 72 |
| /Ladislav Plíva, Bílé světlo/ Nejkrásnější katastrofa .....                                                          | 73 |
| /Charlie Soukup/ Když pohlédnu na dítě .....                                                                         | 74 |
| /Charlie Soukup/ Ke třicátému výročí .....                                                                           | 76 |
| /Charlie Soukup/ Kreatura .....                                                                                      | 77 |
| /Miroslav Skalický/ Od Blues do Kriminálu (Kocourovi) .....                                                          | 78 |

|                                                                                              |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| /Josef Vondruška, Umělá hmota/ Buď kamenej! .....                                            | 82  |
| /Josef Vondruška, Umělá hmota/ Nejistoty .....                                               | 83  |
| /Dino - Milan Vopálka, Umělá hmota/ Brouci .....                                             | 84  |
| /Josef Vondruška, Umělá hmota 3/ Radši bych byl z kamene .....                               | 85  |
| /Dino - Milan Vopálka, Umělá hmota 2/ Mrtví na struně, živí<br>v rakvi .....                 | 86  |
| /Dino - Milan Vopálka, Umělá hmota 2/ Zimní noc .....                                        | 87  |
| /Josef Vondruška, Dom/ Rock'n'rollový zvíře .....                                            | 88  |
| /Josef Vondruška, Dom/ Rock'n'rollový miláček .....                                          | 90  |
| /Josef Vondruška, Dom/ Divný kluk .....                                                      | 91  |
| /Josef Vondruška, Dom/ Ono to je všechno jiný .....                                          | 92  |
| /Josef Vondruška, Dom/ Promarní je svoje mládí .....                                         | 93  |
| /Pavel Zajíček, DG 307/ II. ....                                                             | 95  |
| /Pavel Zajíček, DG 307/ IV. ....                                                             | 96  |
| /Pavel Zajíček, DG 307/ 21 .....                                                             | 97  |
| /Pavel Zajíček, DG 307/ VIII. ....                                                           | 98  |
| /Pavel Zajíček, DG 307/ XIV. ....                                                            | 99  |
| /Pavel Zajíček, DG 307/ Triptych /III./ .....                                                | 100 |
| /Věra Jirousová - Co je tu co tu není/ Důkaz .....                                           | 101 |
| /Věra Jirousová - Co je tu co tu není/ Bezustání .....                                       | 102 |
| /Věra Jirousová - Co je tu co tu není/ Bezkonce .....                                        | 103 |
| /Věra Jirousová - Co je tu co tu není/ + + + nebe a hvězdy<br>jsou .....                     | 104 |
| /Petr Kluzák/ Místo aby šeptal slova díků .....                                              | 105 |
| /Jim Horáček/ Transporta .....                                                               | 106 |
| /Miroslav Skalický, The Hever and Vazelína/ Dělníkův den .....                               | 109 |
| /Miroslav Skalický, The Hever and Vazelína/ Tiché smýšlení ...                               | 110 |
| /Miroslav Skalický, The Hever and Vazelína/ Procházka .....                                  | 111 |
| /Zbyněk Fišer - Pár stránek (IV. díl ontologie)/ III. Ontolo-<br>gie a naše současnost ..... | 113 |
| /Václav Havel - Moc bezmocných/ /20/ /21/ /22/ .....                                         | 117 |
| /Egon Bondy - 677/ XVI. ....                                                                 | 123 |

## KRÁSA BUDE KŘEČOVITÁ NEBO NEBUDE VŮBEC

Jiřímu Kabešovi

Necelých šest let uplynulo od léta 1973, kdy se kolem Pavla Zajíčka a Milana Hlavsy vytvořila skupina DG 307. Jestli je to dlouhá nebo krátká doba, to mohou nejlíp posoudit ti, kdo v této zemi žijí a vyprávějí o tom svojí tvorbou. Ale rozdíl mezi východiskem DG 307, jak se poprvé představili na podzim 1973 v Klukovicích, a mezi jejich současnou polohou, kterou jsme mohli sledovat při koncertu v usedlosti M. Skalického a spol. v Nové Vísce u Chomutova na konci dubna 1979, hluboce vypovídá o tom, co se s DG 307 mezitím stalo.

Ústřední pozornost musíme věnovat klíčové postavě skupiny - Pavlovi Zajíčkovi; přesto, že on sám by si to nepřál a že úsilí o společné provedení myšlenky (zdůrazněné tentokrát i scénicky) je u něho stejně cílevědomé jako poctivé. Ale duchovní oblouk, který DG 307 opsali, sledujeme se Zajíčkem proto, že je v přítomné chvíli jediným, kdo zůstal ze zakladatelského obsazení, a proto, že je autorem všech textových podkladů skladeb. Nechci označovat dosavadní vyústění cesty DG 307 jenom za jeho polohu, ale pro dostatek průkazného materiálu se dá právě na něm dokumentovat nejlépe.

Zajíček a DG 307 prošli očištnou lázní agresivity, napadající uznávané hodnoty, která málo pozornému divákovi (nebo příliš pozornému divákovi - zástupcům represivních složek společnosti) mohla připadat nihilistická ("Přestat číst, přestat jíst, radši spát, na vše srát" - Klukovice). Ale teprve, když člověk pod sebou zamete tak dokonale a čistě, jako to udělal Zajíček, když se ponoří tak hluboko a s takovou poctivostí si přizná svojí nemohoucnost a nedostatečnost ("topím se ve sračkách svého přemejšlení, topím se vob den, nic se nemění" - Postupice, Kostelec u Křížku), může na té udusané zemi pod ním vyrůst nové duchovní poselství. Nové proto, že skrze ně DG 307 nabízí nejjasavější alternativu současného života nás všech, kdo doufáme, že nejsme konzumenty, ale lidmi pokoušejícími se zachovat si lidství v hrozivém tlaku reality: osvobozující zpěv niterné radosti, která vychází ne už z našeho myšlení, ale bezprostředně přímo z duše.

DG 307 si nyní předsevzali náročný úkol. Sami se zbavili opor, které jim v předchozích etapách umožňovaly přenést se přes hrůzu světa a vydržet v ní: především humoru. V téměř dvouhodinovém koncertě (propojeném tónem dis) bylo jediné místo, kde posluchači právem pocítili, že se mohou zasmát (samozřejmě, že to místo obstaral Kukal); kdo toho nevyužil, už příležitost nenašel. Dalo by se říci, že se DG 307 plně vydali publiku, když se odhodlali naložit na ně to, co sami nesou, bez možnosti oddychu a únikových odboček. Ale možná právě v současné situaci, kdy se může hrát pouze pro zvaný okruh lidí, jsou starosti, tužby, radosti i citění těch, kdo stojí na pódiu i těch, kdo sedí před ním, natolik totožné, že zaniká klasický vztah interpret - posluchač.

DG 307 neposkytli účastníkům koncertu ani tu vítanou možnost rozptý-

lení, kterou nabízí viditelná přítomnost hudebníka na scéně: hudebníka, kterého by bylo možno pozorovat a odpočívat si tak od drtivého proudu hudby, která v ostrém sledu, bez přestávky útočila na jejich vnímavost. Scénu tvořila projekční plocha s artificciální hrubostí sesíťovaných bílých prostěradel, na niž se jedním statickým a dvěma pohyblivými reflektory promítaly stíny hudebníků a jejich nástrojů. Toto stínové divadlo samozřejmě souvisí s orientálním stínovým divadlem; to je výklad umělecký; ale zároveň tak dávali DG 307 programově najevo svůj nezájem o zdůraznění jednotlivých osobních podílů na vystoupení. Musím říci, že jsem v undergroundu dosud neviděl představení, kde by se "společný duch" manifestoval tak přesvědčivě, že se divák necítil zatajením vizuální přítomnosti umělce okraden.

Vydat se posluchači a vsadit vše na nosnost koncepce představení, to mohli DG 307 udělat ještě docela snadno, ve srovnání s tím, čeho se odvážili v oblasti duchovní. Vyplýne to ze srovnání s hudbou, která je s Darem stínem v Nové Vísce souměřitelná - s plastickými Pašijovými hrami velikonočními. Aby nedošlo ke zkreslenému pohledu, je třeba si připomenout, že Plastic People a DG 307 jsou sesterská seskupení, což je právě v případě Pašijí a koncertu v Nové Vísce doložitelné i jen prostým výčtem jmen hudebníků. Vždycky se ale lišili ostřím svého zaměření. Určité duchovní potřeby širšího společenství, které zahrnuje obě zmíněné etikety, se uskutečňují podle své povahy pod jednou z nich.

Nejpřibližněji bychom snad mohli tvrdit, že The Plastic People of the Universe jsou víc zakotveni v tradici než DG 307. Jestliže toto rozlišení platilo v polovině 70. let jako rozlišení umělecké - a slovy ze starého slovníku bychom tedy mohli říkat, že DG ve srovnání s Plasticity jsou avantgardní - dneska se jedná o něco mnohem závažnějšího: o souvislost s duchovní tradicí Západu. Plastic People se v Pašijích zřetelně deklarovali jako příslušníci ke křesťanství. Po poslechu jejich Pašijí nelze být na pochybách o tom, že takto je může pojmut jenom ten, pro něhož nejsou pouze všelidským příběhem o lásce, zradě a utrpení, ale ten, pro kterého je to především, byť i všelidský, příběh o utrpení a smrti našeho Pána Ježíše Krista. Že se tento příběh, nejtvárnější ze všech, podařilo Plastikům (v tomto případě je nutno zmínit Brabence ze stejných důvodů, z kterých zmiňujeme u DG Zajíčka) podat v ostré vyváženosti hloubky tradice i nového přístupu k ní, je myslím očividné.

DG 307 se vydali na nebezpečnější pole. Ve své poslední etapě opustili tradici křesťanského Západu; ne v dotyku s Východem, který byl zřetelně vidět ve scéně stínového divadla a hudebně byl potvrzen důrazem na rytmicky černobílé vedení hudby. Ale Zajíček se ve svých textech, provázen těmi, s nimiž dneska stanul na půdě DG, spustil do jeskyní archetypů. Tím, že se dostal tak dopředu, jakoby se vrátil nazpátek: k pohanství. Nemyslím si, že o tom neví. Nejtemnější skladba koncertu, kde se znovu a znovu zpívá jediná věta - "Opustil mě anděl" - svědčí výmluvně o jeho sebereflexi.

Jedno je společné jak Pašijím tak koncertu v Nové Vísce. Autentická hloubka prožitku, nepředstíraná vroucnost hlasů, již by se mohli od těchto hudebníků učit interpreti středověké hudby. Jenomže právě vroucnost a duchovní ztotožnění se s tím, co zpívám, jsou věci, které

se nedají získat na konzervatořích. Ještě jedno stojí u DG 307 za zmínku: další rozměr jejich projevu dodal ženský hlas; barvou připomíná funkci, kterou kdysi plnila Nico u The Velvet Underground. Ale jednotlivosti lze stěží rozebírat, stejně jako ozvuky v textech, kde je jak zřetelný poukaz na T. S. Eliota, tak vzdálená připomínka Knížkova Aktuálu. Všem, kdo se podíleli na dosaženém výsledku, se podařilo dosáhnout maxima neosobního projevu (ve smyslu potlačení individuálního veprosně duchovního). To se týká i hudby, která tvrdě podporovala vokální charakter celého představení.

Je samozřejmě náhoda, že se koncert konal zrovna v severních Čechách, krajině, jejíž devastace je jednou z nejpůsobivějších výpovědí o tom, co se děje s naší zemí - protože na pozadí této devastace se děje cosi nového i s námi. Jakkoliv je to náhoda, je pro Zajíčka příznačná: jedna z jeho básnických obsesí je "Mařenický stařec", ruina vrcholně barokního kostela v Mařenických v severních Čechách, kde Zajíček nějaký čas žil a pracoval v lese se svými přáteli. Skladba, v níž se zpívá "tvůj kraj stejně jako můj kraj jde do prdele", jakoby právě tohoto "Mařenického starce" evokovala. Ale DG 307 nejsou pouzí zaznamenavatelé nebo pozorovatelé destrukce. Destruované i bující, animální i duchovní přetavili na koncertu v Nové Vísce v jeden ryzí tvar, v němž se všechno, čím žijí a v čem žijí slilo do duchovního hymnu nerozlučitelné jednoty. Zajíčkova nadreálná vize "Mařenického starce" je poukazem na jeho východiško, které před lety bylo, jako u tolika z nás, v surrealismu. Ale jestliže jeho kořeny občas prorůstaly napovrch i v jeho dosavadní tvorbě s DG 307, dnes se dá toto východiško najít pouze v krystalicky pročištěné podobě, která mi při prvním poslechu posledních skladeb DG 307 připomněla Bretonova slova z Nadji, postavená do záhlaví této recenze.

Po svém si Zajíček a DG 307 urazili cestu, kterou souběžně a jinudy ušel Bondy, jak o tom napovídají jeho poslední texty, kterou se Plastici dostali přes Zácpu k Pašijím. V tom smyslu není výpověď DG 307 ojedinělá a netypická. Je to jeden z varovných signálů pro ty, kdo se domnívají, že mohou ducha zdolat útlakem a represí. Mohou ho, pravda, dostat do lisu; ale je otázka, jestli růžový olej, který z toho lisu vytéká, bude vonět i jim.

květen 1979

## STALO SE NĚCO HROZNÉHO

"Diváka, a nikoliv život, v pravdě  
zrcadlí umění."

Oscar Wilde

Před několika lety, když se začal rýsovat koncept druhé kultury, byla nám občas položena otázka: Co říkáte těm, kteří jsou podle vás v tzv. první kultuře, hrají tam dobrou hudbu, interpretují dobré divadlo, třeba Shakespearea. Odpovídali jsme, že to jsou zločinci. Protože v situaci, kdy se nesmějí hrát hry současných českých dramatiků, kdy se nesmí hrát jakákoliv hudba, je ten, kdo se podílí na vytváření umělé kulturní mlhy, která jako těžký příkrov leží nad těmito fakty, spoluúčastníkem zločinu. Hrát pro turisty z NSR v kostele Bacha a neprotestovat proti tomu, že Plastici nesmějí hrát Zácpu, je zločin. Hrát Shakespearea, když se nesmí hrát Havel, je zločin.

A na to bylo slýchat námitku: Co tedy chcete? Vždyť pak by tady už nebyla vůbec žádná kultura. - To je právě ten ideální stav, odpovídali jsme; protože pak si kulturu budou muset vytvářet lidé sami. Protože potřeba kultury je pro člověka bytostná.

To byla teorie, nebo, lépe řečeno, to byla naděje. Jeden z nejkrásnějších pocitů, který znám, je duchovní satisfakce. Ne škodolibé zadostiučinění, že jsme někdy měli pravdu, ale živý úžas nad tím, že to, v co jsme doufali a o čem jsme snili, se naplňuje, že je to součástí reality. Že to je. Tak mi bylo večer 18. 5. 1979, na faře v Libčevsi, kde ansámbl kněze Josefa Kordíka hrál Wildeovu hru Salome.

Kordík ve stručném úvodu zdůraznil, že se snaží navázat na tradici českého ochotnického divadla. Nemohl učinit lépe. Jakkoliv pejorativně dnes lidem, odkojeným konzumací odlidštěného televizního establišmentáckého umění zní slova ochotnictví nebo amatérismus, v těchto slovech je klíč k pochopení smyslu druhé kultury. Druhá kultura totiž nemá ambice. Nechce přesáhnout sebe sama v tom smyslu, aby mohla být chápána jako jakási záloha první kultury - jak se to někdy děje na Západě - viz např. osud některých punkových hudebníků. Smyslem kultury není být účasten na duchovní hitparádě zhovadilého světa. Smysl kultury je buď religiózní nebo není žádný. Je v oslovení lidí jsoucích ve společenství. Je v plné účasti podílníka na vytváření bleskavého okamžiku, v němž se tomu, kdo je v té chvíli tvůrcem a tomu, kdo je v té chvíli divákem, ukazuje v ostrém průzoru sakrální povaha světa.

Představení Salome v Libčevsi bylo zbaveno všech úskalí, které sebou nese odlidštěný a ambiciózní profesionální projev. Vzácná směsice evidentních hereckých talentů a beznadějných ochotníků, sklenutá křišťálovým Wildeovým textem, který se zničit nedá - a napnutá na dva hroty režijní koncepce, evidentní Kordíkovy a zákeřné Ch. Soukupa v pozadí, vytvořila nezapomenutelný spektakl, při němž bylo možné chápat, proč mělo vždycky divadlo tak významnou roli v kulturních dějinách.

Co se na scéně přesně dělo, se vymyká mému popisu. Slušeli-li se v recenzi vyzdvihnout brilantní výkony, nepochybně nejskvělejší byla Herodia Oliny Rychtářové. S bravurou zralé ženy, bezpečně zvládajíc svůj part, ironizovala jak hru samu, tak svého divadelního chotě. S živočišnou lehkostí udržovala hru na pomezí tragédie a absurdního dramatu. Herodes Milana Hodka jí byl velmi důstojným partnerem; co mu scházelo na Herodiině lehkosti, vyrovnával úspěšně jeho smaragdově zelený kostým. Rovněž Salome Nadi Cahové se vymykala ochotnickému výkonu, až na to, že virtuózně oscillovala mezi procítěným výkonem a záchvaty smíchu z vážnosti své role.

Jestliže tyto výkony je možno uvažovat ve vyšších sférách než jen ochotnických, byl projev čtvrtého hlavního aktéra, Jana Křtitele Zdeňka Buka a komparsu (o dvou výjimkách se zmíním) povýtce ochotnický. Mladý Syřan Bohuslava Kapka, který s nenapodobitelnou intonací nesčíslněkrát opakoval "Princezno, nedělejte to, stane se něco hrozného", byl stejně integrální součástí představení jako dokonale uměřený, byť i efektní výkon Marie Soukupové (druhá výjimka), nebo panensky cudný projev Veroniky Němcové (první výjimka), který nás nenechal na pochybách, že by z ní mohla vyrůst "skutečná" herečka. Ale o to naštěstí vůbec nejde. A s respektem je nutno zmínit part samotného režiséra Kordíka, který byl jediný, kdo dokonale naplnil reguli ochotnického divadla. Když jako jeden z Nazarénských mluvil s veškerou vážností cosi o příchodu Mesiáše, herci i auditorium se váleli smíchy.

To právě souvisí s principem dvojí režie, který se na úspěchu představení podílel. Kordík pojal jeho koncepci se vši seriózností, bez níž si zřejmě divadlo představit nedovede. Jednou, když odjel ze zkoušky, řekl Charlie Soukup, zloduch v pozadí: Tak takhle by to nešlo. A začal za zády oficiálního režiséra představení ničit. Ani jedno pojetí nezvítězilo plně - díky nedůslednosti ansámblu - ale právě z prolínání obou koncepcí vzniklo podivuhodně proměnlivé představení, které se chvílemi z ochotnického divadla propadalo do absurdního dramatu a plynule přecházelo přes skvělé civilistní zásahy Oliny Rychtářové (zapálení si startky na pódiu) přímo do transcendentna. O hudební složce představení - kde jsem s potěšením zaznamenal svoje zamilované tango "Elizabet...", bohužel jen v instrumentálním provedení, a korunované marnou snahou "Bobše" Rösslera a Davidu Němce zahrát Dover Beach od Fuga, lépe nehovořit.

O čem však stojí za to mluvit: v tom bláznivém kaleidoskopu, který nám Kordík a Soukupův spolek předvedl, se najednou ocitla dvě tři místa, skrze něž bylo jako skrz černou díru cítit tragičnost, nicotu i velkolepost světa. Místa, kdy jezdil mráz po zádech, a kdy publikum, bavící se až k slzám, zmlklo, a bylo si vědomo toho, že jsou účastníky transcendentálního zázraku umění. Jistěže se o to zasloužil především Wildeův text. Ale nedovedu si představit oficiální scénu, která by nám ho umožnila prožít hlouběji.

červen 1979

## ZASADIL JSEM VÁM OSIKU, PANE DOKTORE!

"Vy jste si možná navykli dělit lidi na dobré a špatné, na lidi pracovité a lenochy, avšak já pravím, že znám jen lidi ušlechtilé, jimž proudí v žilách vroucí krev, již jsou plni vášně a nepokojů, lidí, kteří se vrhají na svět jako na medvěda a již, chybující a okrvavující se, řadí čin k činu s hrdostí, s pokorou, s pláčem či za radostného souzvuku světa. - A kdo stojí naproti těmto lidem? Kdo je proklíná? Kdo láme nad nimi hůl a mluví o jejich zatracení? Filistři, chlapi v kapotech, neplodné ženy, netýkavky, jež zraňuje pohled na nádherný svět, který je pln omylů a pln krás! Ti, kdo se ničeho neodvážejí, ti, kdo se brání přibývajícimu času, ti kostlivci života vykupující svou páchnoucí ctnost cenou strachu a příkázání, jehož se děsí a jež překročí v nevěstčích myšlenkách."

Vladislav Vančura - Konec starých časů

Dostal se mi do ruky samizdatový časopis zvaný "mašličkový" a v něm je článek Jak je dobré pivo pít aneb můj pohled na Egona od Batrouvida. Nebudu rekapitulovat jeho hrubě útočný obsah, ať si ho ten, kdo má zájem, vyhledá. Zaujala mě tam především tato slova: "Ale nikdo z těch, kterých jsem se ptal, proč je Bondy tak dobrý, mi nedokázal poskytnout vhodnou odpověď. A byli to lidé z obou již zmíněných skupin. Tedy jak bezhlaví epigoni, čtoucí jeho poezii po hospodách (ostatně proč ne?), či jeho kritici (de facto nekritičtí kritici z řad intelektuálů)."

Nu, jestliže Batrouvidovi zatím nikdo vhodnou odpověď neposkytl (článek je ovšem datován 26. - 27. srpna 1978, ale já jsem tady dlouho nebyl), tak já mu ji poskytnu. Úvodem několik slov: Batrouvidova polemika - neboť on chce vyvolat polemiku - je psána velice sprostě a nenávisťně. Připadá mi to tak trochu z jiného světa, protože já už žiju někde jinde. Nenávisť, zášť, pomluvy, osočování a úderý pod pás mě zajímají čím dál méně. Zřejmě už se ze mne stává stařík - ostatně v téže čísle časopisu je publikována jedna moje sedm let stará přednáška - ale mám dojem, že to není jenom moje pozice. Zdá se mi, že právě v tom širším společenství, které zahrnuje jak Chartu 77, tak lidi stojící legislativně mimo ni (což je právě Bondy), jsme pochopili jednu věc: že při všem zachování absolutní názorové rozrůzněnosti můžeme vést ostré dialogy, aniž bychom upadli do sprostoty. Kdeže jsou 30. léta a tehdejší tón diskuzí! Ale nemohu říci, že by se mi po nich zrovna kvůli tomu stýskalo.

Nerad bych, aby si Batrouvid myslel, že ho chci znemožnit laskavým pokyvováním, které vyjadřuje: no, taky jsme byli mladí, však i vy si na to přijdete. Naopak. Za jediný klad jeho ostrého výpadu proti Bon-

dymu považuju to, že to vůbec udělal. Pokoušet se strhávat modly z piedestálů je výsada mládí. Dovedu pochopit, že Bondy v té podobě, jak si ho Batrouvid sám sestavil ve svém kaleidoskopu útržků z něho, Batrouvida dráždí. A možná, že bych na jeho výpad ani neodpovídal, kdyby tak odvážně nekousl do jablka, které v hubě převalují i mnozí z mých přátel, kterým také leccos z Bondyho neseďí, kteří také leccos z něho nechápou.

Bylo by tedy nespravedlivé obracet se jenom na Batrouvida a pomíjet ostatní Bondyho kritiky, kteří v podstatě neříkají o moc jiné než on, podobnými slovy: tohleto ano, tohleto jsou krásné verše, ale tohleto ne. Chtěli by Bondyho vměstnat do svého obrazu umělce nebo básníka, do kadlubu, v němž je o něčem vypovídat dovoleno a o něčem to dovoleno není. Nevadí jim, že Bondy mluví sprostě, ale vadí jim, mluví-li o svých intimitách s Julií. Protože Julie je ještě naživu, a slušný člověk přece o něčem takovém nepíše. Vadí jim, že Bondy dokáže napsat pokleslé politické maoistické verše, když umí napsat básně křišťálově čisté přírodní lyriky. Vadí jim jeho levicové odbočky v prózách, které by mohly být čistým pokračováním kačkovsko-klímovské linie pražské prózy.

Většina těch dílčích zklamání nad Bondym pramení z jednoho základního nedorozumění. Bondy nepíše literaturu, ale výpověď. Mám za to, že v české literatuře neexistuje druhý básník tak ryze konfesijního charakteru. Bondyho velikost je v tom, že s úpornou poctivostí – slovo poctivost zdůrazním ještě jednou a neodradí mne od toho žádná poetická a biografická licence v jeho díle – vypovídá o tom, co se s ním dělo a co se s ním děje. Je základní a strašlivá chyba označovat Bondyho za grafomana, jak to činí Batrouvid a s ním mnozí jiní. Zavadějící je v tom úžasná rozlehlost a mnohost jeho díla; jenomže je to dílo reflektované. Troufl by si někdo označit za grafomana Danteho jenom kvůli rozměru Božské komedie? Je-li někdo z básníků přirovnatelných Bondymu grafoman, byl to jistě Jakub Deml, posedlý nemocí publikovat všechno. Ale Bondy nepublikuje všechno.

Proč podezírají Bondyho z grafomanství a z exhibicionismu? Je to z nepochopení rozdílu mezi exhibicí a odhalením se. Exhibice útočí na svět a chce ho šokovat. Odhalení umožňuje světu nahlédnout dovnitř a skrze to pochopit sám sebe. Bondyho generace prošla historickou zkušeností, která je i pro nás signifikantní a varující. Ale zatímco jeho vrstevníci ji zakamuflovaně vtělují do všelijak oněskorených hrdinů svých knih, Bondy ukazuje sám sebe jak v retrospektivách těch uplynulých třiceti let, tak v současné chvíli. Obnažený jako sval stažený z kůže nám ukazuje, co se s ním dělo a co se s ním děje. Víme, že Bondy nesl v únoru 1948 rudý prapor po Václavském náměstí; ale víme to především od Bondyho; Egon Goldman v povídce Máša je nezastřeně autobiografická postava. Bondy si neklade zásluhy za to, kým je; ve Sklepni práci otevřeně vypovídá o tom, co by byl, nebýt kopanců, které vždycky dostal v pravou chvíli, ať už to bylo setkání se Závišem Kalandrou nebo mnohem méně zjevné zásahy osudu.

Ale nejde jen o historický rozměr Bondyho. Osobně nejbližší je mi

jeho sbírka Trhací kalendář, tuším že z roku 1975. Pravdivá sinusoida, na níž se vzlíná a klesá život člověka, přecházejícího z nejhlubší krize do výsostných okamžiků prozření a transcendence - a nic jiného totiž život není. To, že Bondy netají ani sám před sebou a tím ani před čtenářem nic, tím, že ukazuje život v jeho nejtemnější hloubce a nejzářivější naději současně, dává pozornému čtenáři možnost v takovém světě vydržet.

Brát Bondyho lze jedině v jeho celistvosti - jako maso u řezníka: když to nechcete, pane, s tou flaksou, tak to nechte bejt. Ví to dobře Jan Lopatka, renomovaný kritik, který nicméně o Bondym říká, a nezní to příliš kriticky: Bondyho je možný buď milovat nebo ne. Sám bych dovedl označit u Bondyho tzv. slabá místa - je to např. jeho poezie šedesátých let. Ale jaké svinstvo by to bylo, kdyby ji před námi utajili! Proč je to tzv. špatná poezie? Protože především šedesátá léta byla svinská.

Pro básníka, jako je Bondy, nebylo v šedesátých letech místa. Geniálně odhalil zručnost padesátých let tím, že použil jejich jazyka a poetiky k demaskování toho, oč tehdy šlo. V šedesátých letech, letech hníloby a zdánlivého usmíření, artificiálních letech nástupu tzv. moderního umění, Bondy jenom bezmocně skřípal veršema.

Nový dech chytil sbírkou Z počátku let sedmdesátých. V době, kdy falešná liberalizace zalezla zase poslušně do kouta, nejen že se Bondymu vrací důraznost jeho veršů z padesátých let. Ještě ke všemu se stává truvěrem nejmladší generace. Ale pozor, Batrouvide, ne že on sám by o to usiloval; ne že by se obklopil hejnem epigonů. Ale ti nejmladší a nejroztřpčenější nenašli nikoho, kdo by tak přesně vyjádřil jejich zuřivost, vztek, zklamání a něhu, jako to udělal Bondy.

To, že se ocitl Bondy po dvaceti letech znova ve středu nejmladší generace, nikoliv jako relikvie, ale jako živoucí spiritus agens (protože ti nejmladší o 50. letech ani nic nevěděli) je zázrak, který se může stát jenom skutečnému básníkovi. Je třeba rozlišovat mezi mýtem a oslovením. Dneska je, možná, Bondy pro někoho mýtus. Ale tehdy byl oslovení.

Sblížili jsme se s Bondym i osobně; Plastic People zhudebňovali jeho básně. Pak nás zavřeli, asi dvacet lidí od PP, DG 307 a tak dále. Je to známá historie. Když jsem četl při tzv. uzavírání spisů výpovědi více než sto lidí, které tam byly zařazeny, jediná výpověď, která mnou otřásla, byla právě výpověď Bondyho. Jako jediný jím vyzradil, co se dalo. Nejen, že jím řekl všechno, co věděl a na co se ho ptali, řekl jím mnohem víc a neměl jsem tehdy slova, kterými bych klasifikoval jeho zradu.

A celý zbytek toho roku a půl jsem nesčetněkrát v duchu koncipoval dopis, který mu napíšu. O tzv. revolučních intelektuálech, kteří jsou silní na papíře a snují světové revoluce a poserou se ne po první facce, ale dokonce i po prvním dupnutí estébáka. O tom, jak je to typické právě pro intelektuály a celý ten shnilý spolek lidí, kteří si zakládají na svém duchu, a aby ho nezničili, bojí se nechat si zničit své tělo. Celý zbytek toho roku a půl jsem se tím užíral, protože jsem Bondyho miloval. A věděl jsem, že musím být nesmiřitelný. A vě-

děl jsem, že nesmiřitelný budu.

Když jsem se vrátil, hned jsme se s Bondym nesetkali. Pracoval jsem doma na zahradě, káceli jsme starý šefík, a vykopali jsme jeho kořeny a potom jsem řekl: na to místo zasadím Bondymu osiku.

A když jsem se s ním uviděl, čtrnáct dní po propuštění, jenom jsme se objali, dopis byl zapomenut a ani ta osika už nemusela být zasazena. Ale přesto jsem si neodpustil, abych mu při tom láskyplném objetí, které všichni pozorovali (bylo to na III. festivalu druhé kultury), nešeptal do ucha: Zasadil jsem vám na zahradě osiku, pane doktore!

Jenomže to objetí byl akt odpuštění. Co vím, kolik zřůdnosti a svinstva se tady ještě dočkám, budu-li žít ještě pár desítek let. A láska všechno přemáhá, říká sv. Pavel. Bondy v tom svinstvu žije o patnáct let dýl, a zastihl ta padesátá léta, která jsem já poznal jenom jako dítě. A to je jakoby byl starší o 500 let. Nechci ho ani obhajovat, protože to nepotřebuje, a ani se nechci vytahovat, že jsem mu odpustil. Protože ani tak to není. Ode mne byla vůbec zpupnost, že jsem mu neodpustil hned při čtení toho spisu. Byla to zpupnost; protože v evangeliu je psáno, jak se ptají: kolikrát mám odpustit svému bratru? sedmkrát? A odpověď zní: ne sedmkrát, ale sedmasedmdesátkrát.

To štěstí, že ještě žijeme, že žije Bondy a že žiju já, je víc, než domnělé kategorie viny a odpuštění. Není třeba číst, chceme-li se dovědět něco bližšího o mrazivé hrůze systému, ve kterém žijeme, jenom Savinkova-Ropšina nebo Josepha Conrada Očima Západu. Dívat se kolem sebe, dívat se na nás samé, a je toho až dost.

Tu historku o Bondyho selhání bych sotva někdy zveřejnil; ale před týdnem jsem teprve dostal do ruky Šamana, třetí díl tetralogie Invalidi sourozenci, přečetl jsem ho jako poslední. A tam to všechno je. A tím se vracím k Bondymu jako sebeodhalujícímu se; jako vypovídajícímu o své slabosti. V tom se Bondy prudce liší od spisovatelů, kteří mezi sebe a své dílo staví ochrannou asbestovou zástěnu. Bondy není z rodu humanistických lhářů, namátkou jmenuju třeba prase Saroyana. Bondy ví dobře, že je člověk schopen všeho, a dokonce víc než všeho. Ví to stejně dobře jako Orwell.

Ale v něčem zásadním se Bondy od Orwella liší. Orwell v 1984 nedává žádnou naději. Ucpává důsledně každou skulinu, která by začala praskat v dokonalém díle Velkého Bratra. Bondy píše v Šamanovi, nebo v některých místech 677 nebo třeba v povídce Běta podobně. Ale zatímco čtenář Orwella narazí čumákem na perfektně zacementovanou zeď a nemůže se už ani otočit, otvírá Bondy ve svých nejhrůznějších prózách prostor transcendentální naději. Otvírá ho zvláštním způsobem, který souvisí s jeho současnou filosofickou pozicí, kterou můžeme stručně pojmenovat jako křesťanskou.

Souběžně s Bondyho básnickou tvorbou totiž postupuje (dnes se už stýká) jeho filosofické dílo, zveřejňované původně pod etiketou Zbyňka Fišera. Ačkoliv zdánlivě odjinud, souzní s básnickou linií Bondyho tvorby hluboce: není opět ničím jiným než kontinuální pravdivou výpovědí o tom, co se s dr. Fišerem dělo. Od oficiálně publikované

Útěchy z ontologie k jednomu z posledních textů - Markétě Machovcové  
- je to výpověď člověka, který se s maximální poctivostí dostává na pozice, které se jiní domnívají zaujímat, deklarující se ke křesťanství, aniž by věděli, o čem vlastně mluví. V jednom samizdatovém textu to Bondy říká - cituji z paměti - asi takto: Ani jsem se kvůli tomu nedal pokřtít nebo obřezat, vypovídám jenom pravdivě o tom, co poznávám.

Pravdivá výpověď básníka Bondyho a pravdivá výpověď filosofa Fišera splynula dneska v jedno: v tomtéž měsíčkovém časopise, kde Batrouvič na Bondyho zaútočil, je část jeho dějin filosofie, uveřejňovaných již přímo pod etiketou Egon Bondy. Protože Bondy odkopl již poslední žebřík, který mu umožňoval cestu zpět: skrze Fišera se vrátit do světa, v němž je možno odmítnout Bondyho bláznovství, nedostatečnost a obnaženost veprospěch akademické kariéry. Všechno, co píše, už je jenom Bondy. A je-li vzpomenuť jméno Fišer v souvislosti s ním, tedy snad jen v epitafu, starém necelých deset let: Na život a na smrt se vyser. Tady leží Zbyněk Fišer.

A tu nejdůležitější, aspoň pro mne, polohu, do které se Bondy dostal, nesmím opomenout. Protože právě kvůli ní jsem se hádal s některými z přátel, když jsem se zase po čase (proč já blbec tady pořád nejsem!) vrátil - kvůli 677 a podobným textům. Namítali, že je to psáno příliš pro domo sua. To jsem se vylekal. A pro koho, proboha, by měl Bondy psát? Cožpak není to nejnádhernejší, ten ideální stav, že už píšeme jenom pro sebe navzájem, jenom pro těch pár nejvěrnějších, a jenom o nich? Cožpak to, že takový básník a takový filosof píše už jenom pro ty nejbližší, není současně důvodem k naší radosti a důkazem hrůzy, kam to se světem dospělo?

Druhá kultura má dvě možnosti. Buď osloví svět, aby se zlepšil a změnil, ale tomu moc nevěřím. Estéblishment tomu zabrání, tolik gebiru má. Anebo se bude zavíjet do spirály, tak, jak nás bude ubývat, tak, jak nás svět bude okusovat, ožírat a trápít. Ale doufám, že i v posledních záchvěvech před tím úplným utrápením budu mít dost síly, abych si zašeptal Bondyho verš: Ale teď už je to jedno, když jsme spolu.

17. 6. 1979

## BUDE RELIGIÓZNÍ NEBO

"Vyvolení jsou ti, pro něž krásné věci znamenají jen krásu."

Oscar Wilde

"V sousedním pokoji hleděl Rateau na plátno, celé bílé, do jehož středu vepsal Jonáš velice drobnými písmeny slova, která se sice dala rozeznat, ale o nichž člověk nevěděl, má-li je čist Jsem sám nebo Jsem s vámi."

Albert Camus

Je to snad legenda, ale zní takto: když Andy Warhol ve svých začátcích nevěděl, co by měl malovat, zeptala se ho jeho přítelkyně: Andy, co máš nejradší? - Peníze, odpověděl Warhol. - Proč teda nemaluješ peníze?

Před mnoha lety. David Němec, u něhož by pozorný divák rozpoznal poprávu mnohé souvislosti právě s popartem, nemiluje peníze. Svoje obrazy rozdává. Ani to není přesné. Jeho obrazy si berou ti, kterým se líbí.

Je to posun ve vědomí lidských bytostí, který by neměl být přehlédnut. Nenápadně se objevil člověk, který odmítl buržoazní kapitalistický statut výrobce umění, odmítl roli posledních živnostníků v zglajchšaltovaném nezdravě uspořádaném světě. Je pouze oslovitel.

Napjatá tvář, bleďá, klidná gesta. Tvář, průsvitná a pod níž vidíš šarlatové pulzující žilky. Pouze pro pozorného nahlížeče. Zoufalé volání po porozumění s druhými lidmi - natolik suverénní, že je v něm zoufalství dokonale skryto.

Nakupení věcí má u Davida posunutý smysl proti někdejším popartistům. U nich bylo především nehodnotícím, nerozlišujícím prvkem - chladným nekomentujícím poukazem na svět, v němž se pohybovali. U Davida, jakkoliv by se daly vysledovat styčné formální body, jde o něco bytostně jiného: o uchopení světa věcí s láskou, která je vysvobozuje z anonymity, neužitečnosti a zapomnění a odívá je v nový šat. To je smysl Davidova zářivého kolorismu, který nesčetná množství předmětů překrývá a svojí lehkostí jakoby upomínal na Pollocka a lepší z tašistů.

Když se David podílel na oblečení hudebníků pro vystoupení skupiny DG 307 v roce 1975, se samozřejmostí vybral suroviny z odpadkových košů ve své domácnosti. Udělal pro členy skupiny náhrdelníky z cigaretových vajglů, bramborových odpadků apod. Ale ani tehdy neměly šokantní, odpudivý charakter. Pod dotykem Davidových rukou vznikaly ze všech těchto zavržených věcí a odpadků věcí brutálně krásné výtvořky.

Od nejranějších prací z doby asi před čtyřmi lety - které nijak nenesou stopy začátečnického tápání - můžeme u Davida najít celý rej-

střík výrazových možností neformální linie tzv. moderního malířství. Jakoby si, tehdy ještě chlapec a dneska teprve mladý muž - po svém ohledával celou mohutnou rozlohu světového umění. Ale důležité je, že to nebyly nikdy stopy epigonství nebo závislosti na někom. S lehkostí toho, pro něhož jsou problémy stylu, návaznosti a originality naprosto malicherné, je předchůdcem nové generace, která, doufejme, se místo hnidopišského ustaraného pachtění za pomyslnou originalitou bude zabývat už jenom jediným: tvořením.

Jakýkoliv způsob vyjádření. Naprostá svoboda pobytování ve světě umění, kde konvence dosud svazují tak mnohé, kteří se k tvorbě dostali z druhé strany, skrze estetická a teoretická omezení, co je možné a co není, dovedla Davida nakonec i do ansámblu DG 307, s kterým se podílel na realizaci koncertu *Dar stínů* (1979). Ostatně se zdá, že Zajíčkův dotek, který pomohl osvobodit ukryté tvůrčí síly v tolika lidech, byl oslovující i pro Davida.

Tím nemyslím, že by byl David Zajíčkovým nohledem - i když se v jeho textech, někdy, ukazují stejné problémy. Není to ani naladění na stejnou strunu. Spíš součást akordu, který na Aeolově harfě, na níž jsme všichni napjatí, rozechvívá vítr, který ví, co chce.

Jako Davidovi srůstají věci a zlomky věcí zalité barevnou hmotou, tak mu srůstají slova v jeho textech. Naposledy to tak organicky dělala v českém písemnictví Věra Linhartová. Ale stejně tak, jako nechává slova splývat, rozpojuje je a opouští části slov v zoufalém osamocení. Kyvadlo, na němž je David zavěšen, osciluje pomalu, těžkopádně a stále mezi vydaností se a nabídkou komunikace - a zahalováním, ukryváním a cudností až chorobnou. Ukryván a přitom chtějící být rozpoznán.

Tolik samoty a tolik citlivosti. S takovým napětím žít. I jiní žijí s takovým napětím, ale maskují to tím, že přikládají důležitost tvorbě. David ví dobře i o její bezvýhodnosti, o bezvýhodnosti a beznadějnosti umění. Kdekoliv jinde bych mluvil o osvobozující moci umění, ale u něho si to netroufám. "Umění neexistuje. Snad někde v jeskyni v pralese. Kdyby bylo uviděno, přestalo by být uměním", to jsou kousky jednoho Davida textu.

Ale proč se tedy přesto pokouší? Dokud se bude zachvívát membrána světa, dotud do ní budou Davidové bušit. Ve snaze prorazit ji, budou ji rozechvívát tím víc. Pro toho, kdo nemůže spáchat sebevraždu, zbývá jenom činnost, kterou někteří označují jako umění, a jiní, ti, kteří jsou dál, jako David, už ani tak ne. "Ó ano, souhlasím, umění je soužení, je zoužení na nejvyšší míru, oužení nezměřitelné", říká Linhartová v *Domě daleko*. Podivným a krásným způsobem se v obrazech Davida Němce znovu otevírají existenciální otázky, které si české umění kladlo na začátku šedesátých let. Otevírají se jako rána, která se nezacelí, protože svět do ní ustavičně bude sypat sůl.

Hluboce nešťastná Davidova výpověď je očistná a osvobozující; jestliže on, který vidí dál a hloub než my, to vydrží, i my to vydržíme, dá-li Bůh.

To, že pokračuje v tom, co dělá, ačkoliv tomu nepřikládá důležitost ani význam, není podvod, ale nejhlubší tajemství umění, které se netýká jenom Davida. Transcendentální tajemství, v němž, koneckonců, i ten nejosamělejší je skrze svou samotu svázán s ostatními osamělci:

"BLBEČEK POZVOLNA ODCHÁZÍ A NOTUJE:  
toto vyobrazení dle touhy zmizí

a zatím pravda po přítomném  
ději stiskem zkouší  
kolotoč ženské žrádlo  
BHOZT: podpora pro tebe BLBEČKU"

červenec 1979

## JSOU TO DIVNÍ KLUCI

V českém hudebním undergroundu se kromě starších proudů, jako je rocková orientace s pronikavými oslovujícími texty (jak jsme to viděli u Plastic People nebo Bílého světla) nebo mystické-civilistní Zajíčkova DG 307, objevuje v poslední době stále zřetelněji tendence navazovat na třetí výrazný proud, který v minulosti reprezentoval především Charlie Soukup a sociální poezie Skalického The Hever and Vazelíny.

Nic proti takovému tíhnutí. Je-li tak strhující jako u harmonikáře Jima Horáčka, který dokonce posunul Skalického ostré, nekompromisní vidění světa do roztavené polohy, kde se ostrý "asociální" podtext stýká s iracionální ironií, je to přínos a svědectví, že vnitřní vlny, které nesou pohyb undergroundu v Čechách, lze ještě považovat za příboj. O něco ošemetnější je to u mladých underground-folkových zpěváků. Na jejich poslední větší přehlídce v Nové Vísce myslím zřetelně vysvitlo jedno: konstatování toho, že dělník je u nás bit, že ČSSR vlastně není dělnický stát, to už zní tak bezzubě jako písně o míru na Sokolovském festivalu, které odeznívají v téže krajině, nebo boj za práva utlačovaného amerického lidu, jak ho úporně bojuje utlačovaný americký zpěvák Dean Reed. Na folkovém festivalu kontrastně zazářilo jedno: je třeba přestat naříkat. Že se devastuje krajina, víme všichni; že by se lidé měli mít spíš rádi než se nenávidět, to možná taky víme všichni, ale to snad není poselství, které by nám museli mladí nastupující zpěváci říkat. Nejvýraznější, nejvýznamnější a nové tony, které tam zazněly, říkaly sice i ty samé věci, jenomže buď s tak usilovným vztekem, že zaškrtil naříkání, a nebo s tak ironickým odstupem, z něhož k nám už nářek nedoléhá. Bude asi potřeba vrátit se k tomu blíž, upřesnit to, ale uděláme to jindy.

Dnes bude řeč o další tendenci, která vyvstala, a které si nevšimnout by znamenalo, že nám unikl jeden z nejvýznamnějších posunů uvnitř undergroundu k zaujetí nového postoje. Jde o kapelu DOM; r. 1976 ji založil kytarista Standa Vokoun, později s ní začal zpívat Josef Vondruška; v současné podobě skupina zkouší a vystupuje od listopadu 1978. Je-li underground žitím mimo, a o to nám doufám šlo, je tato kapela svrchovaně undergroundová. Ale ostatní, které jsme tady zmínili, jsou koneckonců také vyjádřením bytí mimo nechutnou a úhorovitou realitu, v níž jsme nuceni spočívat: Plastici skrze Pašije a Klímu, DG v návratu k pohansko-středověké religiozitě, Skalický v pronikavém reflektovaném odmítnutí předstírané beztřídní společnosti v reálně socialistickém státě. To všechno je nicméně ve svém dosahu už společným duchovním majetkem nás všech (my používám zásadně ve vztahu k undergroundu). Není vyloučeno, že je to i tím, jak dlouho zmíněná seskupení - Plastici, DG a Hever and Vazelína trvají; i ti, kteří zpočátku odmítali něco z nich - především z druhých dvou, která přišla později, si na ně zvykli a vtělili je do svého světa. Nakolik přímo

a nakolik zprostředkovaně, to si musí rozhodnout sami a v této souvislosti na tom tolik nezáleží.

DOM je dalším posunem, na který přistoupit bude pro mnohé hlazením proti srsti. Bohužel jsme za třicet let žití v totalitním světě tak nasáklí autocenzurou, že se děsíme všech opravdu autentických projevů, které z totalitní žumpy vyvěrají jako artéské vrty. Žijíce v perverzním světě, děsíme se neztajených výbuchů perverze. Tolik jsme vyjukaný z uměřeného svinského militantního světa, že hlídáme svoje vlastní reakce a straší nás vystoupení kapely DOM, místo aby nás strašilo prostředí, v němž mohla tato kapela vyrůst jako zářivá zhoubná houba.

Josef Vondruška má za sebou skupiny Umělá hmota a Umělá hmota 3. Jakkoliv se nezapomenutelně zapsaly svým křečovitým výrypem do našeho vědomí (a není ostatně nezajímavé, že zakladatel Domu Vokoun působil předtím krátce v Umělé hmotě 2), jsem přesvědčen, že teprve tehdy, když Vondruška začal dělat s Domem, našel kapelu, která s ním může vyjadřovat jeho perverzní něhu, hlubinné neštěstí jeho bytosti a negativně meslášský náboj, který v sobě nese.

Protože Umělá hmota byla rustikální. Na jiném místě jsem ji označil jako folklór undergroundu. Navíc v ní bylo napětí - i když zdravé - mezi Vondruškou a Dinem, které přerostlo do rozpadu a vzniku UH 2 a UH 3. Vondruška dělal s UH 3 a udělal toho hodně. Jenomže to - vcelku - nebyla kapela pro něho. Byli příliš fikaní (jako celek, jsou výjimky), přesně ta tvář mladých rockových hudebníků, kteří jsou víceméně schopní a ochotní především hrát; hrát; hrát.

Teprve teď našel Vondruška lidi, s kterými, zdá se, může dělat. Z těch několika málo koncertů, které zatím měli, jsem viděl jediný, na punk-rockové přehlídce v Nové Vísce 30. června 1979. Pepa Vondruška, pečlivě zakrývajíc svůj neurotismus, procházející s mikrofonom v ruce po pódiu jako zpomaleně nafilmovaná rocková hvězda z padesátých let. Nedívá se na publikum, je odtažený od něho i od kapely za ním; zpívá svým drsně pravdivým hlasem písně o neštěstí, o nelásce, o perverzní lásce, o hlubinné šedi života. Jeho nezáúčastněnost ve vztahu k publiku je až hrozně odcizená. Za ním je kapela, netečná k Vondruškovi a jeho zpěvu, a hraje stejně nezáúčastněně jako on zpívá; jakoby pro sebe, ale ne pro sebe, jakoby pro někoho v pozadí - ale ten tam není.

Nedávno to řekl Vondruška docela jasně: "Nejradši bysme hráli v kavárně Alfa. Tam, kde sou veksláci a kurvy; nikoho by naše hudba nezajímala; my bysme hráli a ty veksláci by si přitom uzavírali svoje kšefty, pasáci by si pásli své kurvy a nás by si vůbec nevšimli."

Je obtížné stanovit, proč označujeme Dom za posun k něčemu novému - pokusíme se o to opět srovnáním s tím, co mu předcházelo. Plastici sebou nesou - ať už vlivem okolností nebo sami v sobě - jakýsi mesienismus rockové hudby v podmínkách, které jí nepřejí. DG 307 překlenují strážně našeho žití odkazem k mystické zkušenosti. Hever and Vazelína skrze autenticky dělnickou hudbu dovedli sám pojem dělnictví v tzv. dělnickém státě ad absurdum a tím také z těch, kdo jejich osud

sdílejí, setřásli část tíhy, kterou nesou. Vondruška je myslím první, kdo s Domem vyzpíval naplno osobní neštěstí lidí nezařaditelných, zcela opuštěných a odkopnutých, lidí úplně mimo jakýkoli sociální kontext pořád ještě přijatelný tzv. slušným člověkem. Vondruška mluví jen sám za sebe a své bratry v totálním osobním neštěstí. Jistěže, shlíží se v Lou Reedovi - ale Lou Reed žije ve světě svobodné komerce, kde je koneckonců možné jakékoliv odhalení.

U nás není možné žádné odhalení. Když jsme seděli ve vazbě v r. 1976 - Plastici, DG a další - jediná naše možná obrana zvenčí bylo vytváření o nás co nejlepšího lidského dojmu. Neříkám, že to nebyl obraz pravdivý, ale jistě to nebyl obraz úplný. A co kdybychom byli třeba perverznější, než někteří z nás jsou, bylo by to důvodem k našemu odepsání? Zdá se mi, že Vondruška prokopl buben-tabu. Ta ustrašenost, kterou v nás třicet let pěstují, která brání tomu, abychom veřejně a volně sdělovali cokoli nás napadá bez svíravé úzkosti, jak se to bude vykládat, ta na řadě z nás vykonala své ďábelské dílo.

Vondruška tím zasažen není. Navíc jeho starosti nejsou zdánlivě ze světa sšarostí postihnutečných represivním zásahem. Ale rozvinul se jako nádherný černý jedovatý květ dekadence pozdních sedmdesátých let našeho století. Jinou chtěli mít mládež, holoubkové. Jiné chtěli mít její umění. Ale takhle to dopadlo: přes pokus o absolutní blokádu informací samovolně vznikla v Čechách na konci 70. let kapela, která není odvozená nebo epigonsky závislá na Lou Reedovi a jemu podobných, ale která spolu s ním - i když podmínky, v nichž vznikla, jsou nesouměřitelné - zpívá o stejných věcech; ale svou violu má naladěnou hlouběji.

Vondruškova skladba Rockn'rollový zvíře mi připomíná jednu Škvoreckého povídku z Hořkého světa - nemám ji poruce, cituji nepřesně - jak se v padesátých letech potkají dva řízkové nahoře na Václaváku, a jeden z nich, z posledních potápek, jde na jakousi taneční zábavu, kde ještě hraje jedna z posledních kapel a říká něco jako "mě nedostanou" - že se nezmění, že bude pořád stejná. Pak jde na tu zábavu a odtamtud ho vykopnou, za asistence policie - obdobně jako v Rockn'rollovém zvířeti:

"V každém novém podniku  
to pro něho skončí stejně  
vyhazovač ho vykopne  
a zabouchne za ním dveře."

Vondruška Škvoreckého povídku asi nezná. Ale jeho citlivá tykadla jsou vysunuta tak, aby ohmatávala současný stav věcí stejně dobře, jako to udělal jazzman Škvorecký před dvaceti lety.

Nicméně tato shoda by mohla být zavádějící pro ty, kdo DOM nikdy neslyšeli. Vondruška se totiž dotýká sociologické "reality" v této odhalené podobě snad jenom tam, kde to souvisí s rokenrolem, Vondruškou hlavní láskou. Ty texty, které u něho považují za nejpronikavější, a které ve mně při poslechu v Nové Vísce vyvolaly souběžně uchvácení a nejhlubší smutek - jsou písně jako Divný kluk, Ono to je všechno

jiný, Promarníuje svoje mládí... Písně, pro něž jsem přesvědčen, že si DOM a Vondruška zbytečně křivdí, když se shlížejí v Lou Reedovi (to není útok, já Lou Reeda miluju taky). Obohatili totiž světovou scénu - i když ta o tom neví - o překvapivě znovu se objevující akcent české dekadence, byť i na první pohled ne tak oslnivé jako její zahraniční paralely (ostatně vzpomeňme na zhnusení Artura Breiského, když našel Jiřího Karáska ze Lvovic s klotovými rukávy - nevybavuje se vám ta vzpomínka, když vidíte naše punk-rockové kapely marně zápasit svým oblečením s rozvinutější civilizací Západu?).

Nemyslím, že by v současném tzv. svobodném světě byla kapela, která by se vyrovnala Domu co do syrové otevřené perversní opravdivosti. Nemyslím, že by dneska u nás byla perspektivnější kapela. Otevřenější budoucnosti, která bude nepochybně zrůdná. Zrůdná kapela. Zářivá budoucnost. Hudba v Alfě. Hudba v Omeze.

listopad 1979

## KUNDY RTY ÚSTA TVÁŘE MASKY

Mezi pozemskými věcmi a tebou  
buď úzkost a strach.

Mechtilda Magdeburská

22. 11. 1979, DG 307, po více než půl roce, na témže místě, v Nové Vísce u Chomutova; jako když se v knize obrátí list, jsou si podobné, jenom ten, na němž byla kniha otevřena dýl, je zažloutlejší.

Šťastná shoda místa umožnila DG 307 udělat obdobnou scénu jako u předchozího vystoupení. Jenomže sešitá prostěradla, použitá při dubnovém koncertě, byla tentokrát na mnoha místech prořezána ostrými vrypy - docela tak, jako to kdysi dělal Lucio Fontana ve svých Prostorových konceptech. Na napnuté plachtě se vrypy rozchlíply a vytvořily velice tělesná znamení (a to nejenom kundy, které byly rozpoznány už u Fontany); myslím, že jejich tělesnost, proměnlivá skrze osvětlení a možná i tokem hudby - alespoň ke konci v luminiscenčním světle mi všechny ty průřezy a protržení připadaly ze všeho nejspíš jako šklebící se masky - souzněla s hudbou DG 307, přes všechnu návaznost přece jenom jinou než před půl rokem.

Druhé vystoupení DG 307 v roce 1979 považuji za lepší. A to přesto, že by se mu v detailech dalo asi leccos vytknout, přesto, že mělo dvě tři hluchá místa. Ale skrze ně se ozřejmil příznačný rys dubnového koncertu: tehdy to byl dokonalý umělecký tvar bez jediné skuliny, jednolitá stěna zaspárovaná tak dokonale, že všechna ta hudba jakoby k nám doléhala odjinud (ostatně název koncertu Dar stínů to tehdy zdůrazňoval i potvrzoval). Tentokrát jsme viděli a slyšeli něco mnohem jitřivějšího; souvisí to jistě i s podstatně kratší dobou, po níž DG toto vystoupení připravovali. Ale znovu se ověřilo, že dokonalejší tvar nemusí být pronikavější. Od míst, která jsem nazval hluchými, se odrazilo několik skladeb syrovějších než je život sám.

Možná, že to byl silný erotický tón některých skladeb, který dal koncertu tak živočišně hmatatelný výraz. V koncepci - nebo sladění - celého vystoupení zely díry stejně jako v prostěradle, které zakrývalo hudebníky. Před půl rokem jsme je za ním mohli jenom tušit. Teď jsme mohli vidět cáry jejich těl a tváří, jednoduchý a působivý poukaz na rozervanost všeho; a skrz plachtu spojených prostěradel nicméně i poukaz na jednotu všeho, jakkoliv rozervanou.

Ještě ke scéně - je třeba uznamenat, že už vznikla jakási scénografie undergroundu, umění z hovna uplést bič, minimálními až žádnými prostředky dosáhnout maximálního účinku. Tentokrát lze rozřezanou předscénu chápat i jako ústup od zahalovací koncepce dubnového vystoupení. Tehdy nebyli hudebníci vidět vůbec, jenom jako stíny - ale v takovém projevu je vždycky obsažena možnost provokace, aby po tajemnu

bylo pátráno. Díry, skrze něž bylo možno aktéry vystoupení tentokrát zahlédnout, svědčí o lhostejnosti, která je vyšším stupněm. Jakoby DG říkali: myslíte-li si, že je důležité nás přitom vidět, podívejte se. Nejhloupější z přítomných, fotografové, tu nabídku přijali dojednoho. Strkali čumáky svých objektivů do děr a fotografovali to, co Alenka za zrcadlem na Královu otázku, koho tam vidí, již dávno označila přesně: Nikoho.

Přitom pozorovat chvějící se rozervanou zástěnu, která nás ne zcela dělila od DG 307, bylo neodmyslitelné od poslechu hudby. Tolikrát se proměnila, až ke konci, zdálo se, byla čím dál výsměšnější, tajuplnější a hlubší.

Narozdíl od Daru stínů, který byl jednolitým čelním útokem na naši vnímavost, bylo nynější vystoupení dynamičtější. (Je možné, že v nahrávce, bez možnosti zažítí přímého dotyku hudby a jejího vizuálního doprovodu, dopadne Dar stínů celistvěji a sevřeněji. V současném koncertu se DG dostali blíž totálnímu divadlu - aniž by to, co jsme viděli skrze díry, bylo hrané divadlo - a přítomnost posluchače byla možná předpokladem intenzivního prožitku hudby.) Svorníkem jeho klenby byl milostný dialog ženského a mužských hlasů; od pročištěné duchovnosti Daru stínů průnik k animálně erotickému; ta klenba byla co nejvíc borcena destruktivními fonickými zásahy, v nichž si Zajíček libuje od začátku DG 307, ale které tentokrát byly razantnější než jindy (např. Brabcův zpěv ve skladbě 21).

Shrnutí: syrové, destruktivní, rozbořené, derealizované, rozervané, někdy i nesrozumitelné. Opomenout nelze aleatorického Kukala, který cílevědomě páteř představení otloukal a deformoval.

Po Daru stínů mohli DG 307 pokračovat v nastoupené cestě, která by je vedla k čím dál dokonalejšímu tvaru; místo toho zachovali poetiku, ale proděravěli ji jak cedník. Bylo to vystoupení, kde do poslední chvíle nebylo možno tušit, co přijde v další skladbě; a jestliže závěrečný Triptych svým monotónním opakováním vystoupení nakonec přece jen sjednotil, doufám, že nezakryl díry, které do našich myslí vystoupení DG 307 nadělalo.

V době poněkud inflačního rozmachu angažované písňové tvorby v undergroundu je DG 307 včasným a drtivým poukazem na to, že reakce na svět, která ho uchopí jako životadárny a krutý mýtus, nás pozvedne a posílí víc než kritické sociální skuhvání.

Zajíček se již několik let pokouší vyslovit věci nejhlubinnější. V ustrnutí sledujeme, že je jeho cesta stále přímější. Buď stoupá nebo klesá, ale nezabočuje ani se nevrací. Jenom snad je možno upozornit na to, jak se čerstvou krví nalily cévy surrealismu, východiska, ke kterému se Zajíček vrací čím dál zřetelněji.

Veselý koncert to rozhodně nebyl; vznešený byl určitě. Důstojný rámec mu tvořila stodola, nejkrásnější undergroundová koncertní síň, dva dny předtím oceněná úředním odhadcem ve vyvlastňovacím řízení proti

Nové Vísce č. 4 na 170 korun československých. Koncert DG 307 v této stodole byl snad její labutí písní. Ale pochybuji, že by ubíječí labutí dneška, jakkoliv perversní a krutí, vychutnali jejích zpěv s touž subtilní rozkoší jako Tribulat Bonhomet.

24. 11. 1979

## NEBYLA NIKDY V TROSKÁCH

V roce 1979 vydal Václav Černý sborník statí Další studie o knihách edice Petlice a pro ni.<sup>1)</sup> Ve dvou z nich - Nad verši Věry Jirousové (str. 74 - 101) a O všem možném, dokonce i o "hippies" a "novém románu" (str. 102 - 132) se dotýká problematiky undergroundu. Reagují na jeho tvrzení a vývoody. Původně jsem chtěl také obhajovat básně Věry Jirousové, ale rozmyslel jsem si to. Básně nemá smysl vysvětlovat a je zbytečné je hájit; jsou v nedohlednu nad našimi spory. Omezím se na to, že mne básně V. Jirousové vždycky - a dodnes - bytostně oslovovaly.

Nechtěl bych ani obhajovat underground. Je mi obtížné chválit, co bych daleko raději napadal. Ale pokusím se naznačit, že je jiný, než si ho představuje prof. Černý - anebo že není jiný, ale s opačnými znaménky. Že je širší, než lze usoudit z poezie Věry Jirousové, jak snad ozřejmí poukazy na jeho "dělnické" polohy, a že jsou tady celé oblasti mladé tvorby, které prof. Černému unikají. Ostatně V. Černý řadí V. Jirousovou (nar. 1944) do "nejmladší vlny našich básníků" (str. 89). V undergroundu patří k vrstvě nejstarší.

Když uvažuji o undergroundu jako celku, nijak se mi to nedaří. Jenom mi před očima defilují jednotliví lidé; řada z nich dokonce označení za underground zuřivě nebo netečně odmítá. Rozhodně se z toho žádný underground en gros vypreparovat nedá. To je dobře. Nejasné kontury umožňují amébovitě přelévání se tam, kam je třeba, a při neurčeném tvaru to nemůže mít ani žádný střed ani žádné vůdce nebo šéfy. Nicméně underground jako hnutí a jako fenomén tady existuje - a možná právě proto, že také patřím k té starší vrstvě v něm, chci s prof. Černým polemizovat.

O tom, co je underground v našich podmínkách, jsem se pokusil už jednou napsat (Zpráva o třetím českém hudebním obrození); připomínám to s nechutí, ale kdyby alespoň to prof. Černý četl - z čeho usoudil, že lze underground házet do jednoho pytle s hippies a dokonce s teroristickými aktivitami? - 2) To není zmatení jazyků, to je základní nepochopení, to je dokonce urážlivé. Bohužel to vyvolává představu prof. Černého, který si prolíští několik ročníků časopisu 100 + 1 zahraničních zajímavostí a přečte si několik komentářů v našich denících, z nichž jednoznačně vyplývá, jak hippie Manson zavraždil Polanského manželku - a prof. Černý (nepochybně méně kritický, než při svém pátrání v archívech, kdy rozpozná neznámé Calderónovo dílo) si řekne: aha! je to všechno jedna branže - underground, vlasatci, hippies i teroristé, svoloť jakási. Jak bezelstně prof. Černý (od něhož bychom bezelstnost nejméně čekali) přejímá hodnocení pseudobulvárních plátků nebo dokonce vychytralých represivních nástrojů systému (Rudé právo, Lidová demokracie apod.)! Není to důkaz, kam až může člověka zavést lpění na systému hodnot, které si osvojil v mládí a jejichž hřejivou peřinu nedokázal včas odkopnout?

"Underground... je opovržením a zřídlo k nové účtě neobsahuje...", soudí Václav Černý na str. 95. K čemu opovržení a k čemu účta? Nechám teď zatím stranou opovržení, mluvíme o účtě. Jistěže neobsahuje underground zřídlo k nové účtě. Účta v něm již existuje: účta k druhému člověku. Nerad bych teď mluvil obecně - ale u lidí starší kultury (záměrně neříkám ani první, ani druhé, ani jiné, ani paralelní) se velmi často objevuje podvědomé hodnotící měřítko - řekni mi, co jseš, a já ti řeknu... V undergroundu jsem se s ničím podobným nesetkal. To, že se lidé třeba nepředstavují v společensky zaběhaných rituálech, není jenom hulvátství mladší generace nebo nedostatek výchovy - je to vědomí něčeho hlubšího, co lidi spojuje a vědomí vyčpělosti některých forem (nic nového, mohl by říci prof. Černý - vzpomeňme na Guardiniho O posvátných znameních) - a je to jen zdánlivá netečnost jednoho k druhému. Jakmile lidé undergroundu rozpoznají spřízněnou duši, otevírají se jí ihned a bez zábran, a velice často se v téže chvíli přistupuje k práci. Ovšem k práci v neodcizeném slova smyslu.

Na str. 99 mluví Václav Černý o "zálibě umělecké, hudební vášnivosti undergroundu. Zahrnuje ji do celkového zaměření undergroundu jako tíhnutí k slasti, jak ho vydedukoval z poezie Věry Jirousové. Ale když už jsme u té hudební vášnivosti. Byla to právě ona, která jak V. Jirousovou, tak mne přivedla r. 1967 ke skupině The Primitives Group a skrze ní k vznikajícímu českému undergroundu. Tu vášnivost je možno vidět i nevášnivě. Mám za to, že jsou v dějinách kultury, když už o ní tak rádi mluvíme, prof. Černý i já, období, kdy jedna oblast umění zastíní ostatní a průrazněji a s větší vírou i oslovením nahradí druhé: omezíme-li se na naše století, tak to byla v desátých letech malba, v první polovině dvacátých let poezie a písemnictví vůbec; v čtyřicátých letech znovu malba; dneska je to hudba - nebo, možná, dneska už hudba končí, ale to zjistíme až s odstupem. Ale to, čemu říká prof. Černý hudební vášnivost, je možná pro underground největší poklonou. Být u toho, kde se to zrovna děje, nesvědčí zrovna o pasívním přijímání světa.

Neobejdu se bez zdůraznění, že pro underground je kultura bytovou potřebou. Jiří Němec podal ve stati Nové šance svobody poměrně přesnou charakteristiku undergroundu, ale mylí se, když ho zakotvuje příliš sociologicko-psychologicky: "Underground tvoří mladí lidé, kteří zakusili tlak uzavřené rodiny, z níž se musili drasticky vymáňovat, neosobní výchovné instituce i zmechanizovanou práci a výrobu." To by do značné míry odpovídalo současnému obecnému hodnocení, kdy se do undergroundu u nás počítá každý vlasatec či mladý člověk žijící nonkonformním či neobvyklým způsobem života. Musím však trvat na tom, co bylo o undergroundu u nás řečeno v dobách jeho utváření - že je to vědomé intelektuální úsilí. I když byli zmínění mladí lidé vždy živnou půdou undergroundu, popřípadě publikem jeho hudebních vystoupení, úplné ztotožnění by znamenalo koneckonců přistoupit na směřování pojmů, jak je vede právě prof. Černý: underground - hippies - teroristi atd.

Potřeba kultury od počátku underground ostře odlišuje od hnutí hippie-

es, s nímž jej prof. Černý směšuje. Hippies se rozhodně víc realizovali ve sféře biologické - u undergroundu jde od počátku o duchovní hnutí, uvědomělé vytváření uměleckých realizací jako prostředku ke změně - alespoň mentální - nás a světa.

Za asi jediný společný rys různých proudů v undergroundu bych označil poznání, že život v prostředí kultury, především hudby, je jediným autentickým existenciálním prostorem k životu. Není to tedy negace - 3) jako odmítání všeho, jak se domnívá prof. Černý, naopak intuitivní jasnoužité rozpoznání, že právě kultura je poslední svobodnou oblastí, do níž nemůže žádný totalitní svinák vstoupit svojí okovanou botou. V tom se mimochodem liším od mínění Milana Kundery (vysloveného v rozhovoru s A. Bonsoglouem v Le Mondu 19. 1. 1979) nebo Hans-Petera Rieseho (o jehož nedávné stati ve Frankfurter Allgemeine Zeitung mám bohužel jen informace z druhé ruky), že proces, který v současné době v ČSSR probíhá, je dušením nebo zadušením kultury. Je to opět pohled lidí "seshora" - lidí, pro něž je kultura neodmyslitelná od statistických nákladů, lesklých obálek a blyštivých foyerů divadel. Z hlediska undergroundu nebyly u nás podmínky pro život kulturně nikdy tak příznivé jako dnes.

Je tedy nutno vidět hudbu i poezii undergroundu jako poslední svobodnou zónu. V pobytování v ní je jediná možnost části nejmladší generace politicky žít; protože rozpoznala nesmyslnost "politického života", který je obklopuje. - A právě o tom si prof. Černý myslí, že je to odmítnutí účasti na světě: "... To vše underground odmítá, setřásá nás se sebe se vším všudy, naši přítomnost, ale i naši minulost, která k ní nutně vedla, i naši budoucnost, za kterou nemíní a nemůže spoluručit. Snězte si sami co jste si nadrobili!" (str. 94) - Říká-li prof. Černý naši minulost, která k ní nutně vedla, jakoby tím přiznával spoluvinu na současné tváři světa. Ale nevyvodil z pohledu na tu tvář ty ostré důsledky jako underground. Divím se, že právě on, kterého bychom ani při zlé vůli nemohli nikdy podezírat z kolaborace (v tom ošklivém slova smyslu), si tak zakládá na tom hnusném světě, který se s konečnou platností odkopal v posledním třicetiletí, v němž se většina lidí, "patřících" k českému undergroundu, narodila. Jakoby se najednou právě on, který má za sebou opravdový odboj za nacistického protektorátu a padesátá a část šedesátých let a znovu léta sedmdesátá strávená v klauzuře, ztotožňoval s tou svinou podobou vládnoucího světa - včetně její kulturní kamufláže - a mluvil za ní. A v jejím jménu podezíral underground z nihilismu - 4) jenom proto, že nechce mít na tomto svinstvu účast.

Je pravda, že underground ten svět, jehož mluvčím se prof. Černý s takovou ochotou stává, odmítá šmahem. Ale v tom odmítnutí šmahem prof. Černý i jiní, kteří to undergroundu vytýkají, nerozpoznali zase semínko příštího. Václav Černý by chtěl na undergroundu program. Aby řekli, co chtějí a kam to chtějí vést. Díky Bohu, že tomuto pokušení nepodlehli, a to přesto, že underground nemá uzavřenou skupinovou disciplínu, že je to různorodé roztroušené hnutí. Zvláštní, že právě nechutí stanovit si program, kterou u undergroundu považují za

přednost, vzbuzuje nelibost u člověka, který za svůj život prožil selhání tolika i dobře míněných programů. A svědčí to snad zároveň o tom, že ten underground není tak naivní - byť i jen intuitivně - aby tu strašnou chybu, určit si program, udělal. Protože každý program má ve svém stínu i hon na čarodějnice, které ho neplní.

Prof. Černý mluví o undergroundu jako o negaci, o svátku totálního vyprázdnění (str. 94). Ne že by neměl pravdu. Ale čeho negace? Čeho vyprázdnění? Několikrát mluví prof. Černý ústy zastávce či zástupce jakési kultury či společnosti opačné undergroundu. Je to smutný doklad nepochopení nebo spíš neuvědomění si doby a společnosti, ve které žije. Důstojně obhajuje hodnoty společnosti, která již neexistuje. Protože není schopen si její neexistenci přiznat, dochází paradoxně k tomu, že říká někdy věci, které by se vyjímaly velice dobře i v kulturní rubrice Rudého práva: "Ještě se v undergroundu nevyskytl popírač, odmítač, negátor tak absolutní, aby si na apel svého prázdného žaludku nezašel do nejbližší pekárny koupit nebo vyprosit pecen chleba; defacto vždy s tou pekárnou u cesty počítal, pověsí se tedy klidně na krk tomuto zlomečku našeho (podtrhl M.) sociálního a kulturního establishmentu..." (str. 97) - Tato sentence mi připomíná, jak na počátku sedmdesátých let recenzent Rudého práva (jméno mi neuteklo) dokazoval zhovadilost a odtrženost od lidu Věry Linhartové (která se ostatně Václavu Černému taky nelíbí) citací její věty "Ne- vyznám se v družích obilí".

Underground v sobě spojuje zoufalství a vnímavost k tomu, co se děje. Že to vypadá na první pohled jako negace, je nasnadě. Underground skutečně nechce být účasten na tom, co prof. Černý - duchem ještě jakoby na francouzském lyceu svého mládí - považuje za pokračování v budování chrámu kultury. Protože Václav Černý pojímá kulturu jako chrám, cosi pevného či bortícího se: "... kultura se z trosek vzpa-matovává", říká na str. 91 v souvislostech, kde vypočítává předchůdce undergroundu. Ovšem jestliže se kultura stane místo živým účastenstvím předmětem adorace, je tím samozřejmě i břemenem. Další činy v ní jsou poměřovány vzhledem k jejímu domnělému dosavadnímu stavu - nebo k představě o jejím někdejším stavu.

V mnohém mi některé názory Václava Černého souzní s tóny, které zazněly v diskuzi, rozpoutané před časem v Chartě 77 zastánci tzv. drobné práce. Neuvěřitelný a omračující iluzionismus projektu, který naprosto opomíjí bestiální povahu systému, v němž žijeme, svědčí o jednom: lidé, kteří mohou něco takového ještě dnes, na sklonku sedmdesátých let říkat, žili a žijí jinde než mladí básníci a zpěváci undergroundu. Žijí v iluzi a mohou v ní žít proto, že patří v podstatě k odumírající vrstvě, zbylé z dob, kdy byla společnost u nás ještě rozvrstvena jinak. V případě prof. Černého v iluzích první republiky, v případě Ludvíka Vaculíka v iluzích komunisty 50. a 60. let. Dnes je jiná situace a underground to cítí velice ostře. Dnes jde o to být buď členem vládnoucí třídy, která v sobě nenese již nic slušného (na což snad může vzpomínat prof. Černý), ani iluze (na což snad může vzpomínat Vaculík), nebo být v undergroundu. Pokud je řeč o umění (a

pro underground je skutečně hlavní, není to jenom záliba, jak říká prof. Černý, je to rituální úběžník, k němuž se underground vztahuje) - zbabělá mezivrstva, která se živí výrobou oficiálně povolené a vyžadované kultury, nestojí za komentář. Je ubožejší a zapomenutíhodnější než sama vládnoucí třída.

Z otroctví, v němž dělníci u nás dneska žijou, se jim underground otevírá jako prostor svobody. Nebo: z otroctví, v němž žijou, otevírají underground jako prostor svobody. S úsměvem vzpomínám na rozhovor, který jsem náhodně vyslechl v Nové Vísce po festivalu folkových underground zpěváků. Dva asi třicetiletí muži odněkud ze Šumavy tam vyslovovali obavu, zda nedojde k policejní razii a perlustraci, že by je ředitel jejich podniku vyhodil z práce. Několik undergroundáků, kteří si s nimi trpělivě a laskavě povídali, se začalo nezdůrazněle chechtat: "Voni se boje, že by je vyhodili z práce. Dyť mi si nic jinýho nepřejeme, než aby nás z práce vyhodili."

Prof. Černému to může opět posloužit jako příklad negace. Není to ale negace. Je to pokus hledat hodnoty současné situace jinde než v účasti na "všeobecném oblbování" (E. Bondy). Underground je hledá v neformální spontánní komunikaci se spřízněnými lidmi - a v umění. Obávám se, že je v současné době nikde jinde hledat nemůže.

Z pojmů, které si státy a vlády vždycky vyšívaly na své standarty, byla a je láska k vlasti jedna z nejpřednějších. - 6) A také nejpochybnějších. Jaká vlast? Čí vlast? To, co prof. Černý té mládeži, kterou souhrnně označuje jako hippies vytýká - internacionální semknutost - 7) - považuji za jednu z největších nadějí naší doby. Bez proklamací, bez centrálně řízených "internacionál" se tady již řadu let odehrává mezinárodní a mezikontinentální srozumění spřízněných duší; duší bez ambicí, duší lásky. Nejde o vlast, jde o zem. Jde o každou píď země. Jestli se jí zmocní had nebo jestli na ní budeme stát my.

Ne že je underground "velesvátkem vyprázdnění". Underground je pochopením vyprázdnění. A zatím nepodlehli pokušení to vyprázdnění předčasně zaplnit. Třicet let systému, ve kterém žijeme, a jeho krach, který prožíváme, je historicky směšně krátká doba; příliš živě je to v nás. Lze se divit, že to nové, co nastupuje, je ostražitě a v nechuti k vyhlášení nějakého programu nebo k přihlášení se k nějakému programu? - 8) A přitom všimněte si: Chartu 77 - jediný slušný pokus něco v zemi, kde žijeme, řešit, podepsal z undergroundu kdekdo. A u mnoha z těch lidí bez nejmenších iluzí, že by to skutečně způsobilo nějakou změnu; ale proto, že je to slušný pokus. Myslím, že není potřeba víc k důkazu, že lidé undergroundu by byli ochotni spolupracovat na vytváření lepší povahy světa.

Když byl v říjnu 1979 první den procesu s VONS, seděli jsme v poledne v hospodě a Miroslav Skalický měl dlouhý monolog - nikdo z nás ho nepřerušoval a taky mu nikdo neodpověděl - ale cítil jsem, že vyjádřil i můj pocit bezmocnosti a únavy z toho, co Charta 77 dosáhla. Říkal asi toto: My jsme na tenhle způsob nikdy neměli přistoupit. Diskuto-

vat a dohadovat se s někým, kdo nediskutuje a nenaslouchá, co druhý říká. Měli jsme dál dělat to, co děláme, až by nás třeba zabili, ale nebavit se s nima. - A pokračoval: Jenomže to je těžký - když jsme byli ve vězení, jediní lidé, kteří se nás zastali, byli tihle - a nebylo možný nechat je v tom samotný. - 9) - To není české "já na bráchu, brácha na mne". Je to vědomí spoluzodpovědnosti a vědomí toho, ať to zní jakkoliv otřepaně, čemu se říká "nedělitelnost svobody". A možná, že by bylo čistě statisticky zajímavé, kolik z těch necelých osmi set podpisů, žádajících o okamžité propuštění členů VONS a dalších politických vězňů, je právě z toho asociálního undergroundu.

Underground je bezesporu šikmá plocha a náš posun po ní je směrem dolů. U nás sice začalo uvědomělé pojmenování toho, co jsme dělali, slovem underground, v okruhu rockových skupin Primitives Group a Plastic People; vzpomínám si ale jasně, jak jsem až při setkání se Skalického Heverem and Vazelinou pocítil, že od té doby je to hnutí opravdu underground. Tak, jak ho cítím dneska: hnutí sociologicky pevně zakotvené především mezi lidmi bez chuti a možnosti uplatnit se v oficiální oblasti kultury, stručně řečeno mezi mladými dělníky. Teprve nedávno mi řekl Karásek, jak byl šokovaný při seznámení se Skalického texty, jak si tehdy říkal - na tohle přece přistoupit nemůžu. A to, co dneska zpívá a hraje Jim Horáček, by asi před deseti lety bylo stěží přijatelné pro kohokoliv z nás. Jenomže ten posun dolů po šikmé ploše je posunem k svobodě, přinejmenším k svobodě vnímání. Nic už pro nás není sprosté, nebo dost sprosté. Dokonce jsme už tak daleko, že máme-li soudně zhodnotit, co slyšíme nebo vidíme, musíme se pracně probrat do jiného světa, v němž jsme kdysi žili a v němž se hodnotilo a zaujímal se stanoviska. Souvisí to asi i s tím, co ve zmíněné statí rozpoznal J. Němec - že underground usiluje o umění lidové.

Jádro českého undergroundu tvoří dneska dělníci - to jest mladí lidé, kteří se skutečně jako dělníci žijí. Jsou to vesměs lidé pro osud dělníka jaksi předurčení svým původem nebo temperamentem. Právě tady, kde se slovem dělník ne-dělnická vládnoucí třída třicet let ohání, se o tom mluví obtížně. Jednou z reakcí je i to, že tvrdíme, že nezáleží na původu či sociálním zakotvení. Proč tedy studenti jako vrstva nebo sociální skupina nemají s undergroundem nic společného (nečetní jednotlivci potvrzují pravidlo)? Úměrně k tomu, jak školství díky pečlivě promyšlenému sítu estéblišmentu sdružuje lidi určitých kvalit, které jim umožňují obstát ve světě lživých osnov, lživě vykládaných dějin, chorobné etiky a fízlovské mentality zinstitutionalizování všeho, rozevívá se propast mezi lidmi, kteří se chtějí ke kultuře dostat touto cestou a lidmi, kteří buď zvolili nebo byli zahánáni na cestu undergroundu.

Zdá se - soudě podle oficiálně publikujících mladých básníků či kritiků nebo kunsthistoriků - že tíseň, která na člověka padá při četbě jejich výtvorů, je odrazem mnohem hlubší tísně světa, ve kterém oni žijí a který zprostředkovávají druhým - světa kulturní lži, kulturního cynismu - protože ti lidé snad přece nemohou věřit jedinému verši

z toho, co píšou. Ale oficiální tvorbou je koneckonců hnušná se vůbec zabývat. Nicméně příznačné je i jiné ladění samizdatové produkce středoškoláků a vysokoškoláků. Nerad bych zobecňoval (zrovna když to vytýká prof. Černému) - ale ukázky, které jsem viděl a četl, byly velice artistní a byly velice tristní. Připomínaly mi zbahnělou produkci oficiálně publikujících mladých z šedesátých let, podivný l'art-pour-l'artismus, z něhož není vůbec patrná změna, kterou naše vědomí prošlo od klíčového data 1968. Nejde mi o tzv. angažované umění za každou cenu, nejde mi dokonce o tzv. angažované umění vůbec. Ale existuje míra pravdivosti, která umělecké vyjádření poznamenává; nejpřesnější pro ni se mi zdá být výraz autentické umění, použitý u nás na začátku šedesátých let pro tehdejší výtvarné umění. - 10)

Ať už se totiž díváme na kulturní projevy českého undergroundu jakkoliv - zvláště pak na jeho nejmladší vrstvu - jedno je nepochybné: autentičnost výpovědi. Jsou to písně otroka bez poetické stylizace. "Já už nechci u soustruhu čumět / já už nechci u soustruhu stát / já nechci vaše hovadiny umět / můžete mi prdel vylízat" (Petr Kluzák) - "Ten mistr z Transporty / ten mluví jenom o práci / ten mistr z Transporty / ten nemá nikdy dost..." (Jím Horáček) - "Ve čtyři drnčí budík / musím do práce vstávat" z Dělníkova dne Miroslava Skalického jsou precizním popsáním zruďného stavu, v němž se ocitla mladá generace ve státě, který jím v dětství ve škole sliboval společnost, v níž bude práce doplnkem harmonického rozvoje osobnosti člověka, a v níž se naopak stala dokonale odlidštěným nuceným vyděláváním peněz k uhájení holé existence. Práce nenáviděná, většinou nesmyslná, přijímaná jako vnucená represivním aparátem vládnoucí třídy, která práci rezervuje pro svoji armádu otroků, zatímco pro sebe si obstarává posty v tomto represivním byrokratickém aparátu.

Ale ať už z donucení nebo ne, jisté je, že všichni tito lidé pracují, jinak by byli už dávno pozavíráni - paragraf 203 - příživnictví - sleduje policie velmi ostře. Ani na jedné z policejních razíř, které provázely undergroundová hudební setkání a kde byly perlustrovány stovky lidí, nebyl pro příživnictví nikdo zajištěn. A jelikož se jedná skutečně o dělníky, není z tohoto hlediska poněkud směšná výtku prof. Černého, že každý z těch "hippies" si nakonec koupí nebo vyprosí pecen chleba? Pravděpodobnost, že ho peče někdo z undergroundu, je jistě větší, než že by ho pekli prof. Černý nebo někdo z jeho kolegů. Ta pasáž s pecnem chleba vůbec vypovídá o prof. Černého zmýšleném vidění světa, kde chleba je ekvivalentem koláče z tak nádherně zprofanovaného hesla "Bez práce nejsou koláče", vykřikovaném právě těmi, kdo se po roce 1948 učili bez práce žít.

Nechci mluvit o světě, "v němž i ten nejzákladnější vztah mezi lidmi, na němž spočívá sociální prvotní jednotka či buňka, je rozvrácen lží, egoismem a žádostivostí fyzické moci, to jest konzumního úspěchu..." (str. 94) - Vcelku se s prof. Černým shoduji, že jsou to jedny z příčin vzniku undergroundu. Ale nejde teď o to, v čem se shodujeme. Na str. 93 tvrdí Václav Černý, že východiskem undergroundu bylo "gene-

rální zklamání ze všeho dosavadního". Po chvíli, na str. 95: "Underground je zásadní negací, a zůstává jí. Je opovržením, a zřídlo k nové účtě neobsahuje." - Nedívejme se na svinskou tvář světa, obraťme se ke kultuře. Underground není zklamáním ze všeho dosavadního. Jeho hlad po skutečné kultuře, přítomné i minulosti, může být dokonce k smíchu jejích současníkům, studentům, kteří se s daleko menší vášní připravují na role nových dusičů kultury. Vezměme třeba živý zájem o Ladislava Klímu (i když si nejsem jist, že zrovna to Václava Černého potěší) mezi nejmladšími z undergroundu, nebo o Richarda Weinera či Věru Linhartovou.

Mám pocit, když jsem dorazil k poslednímu jménu, že nejde jen o český underground a o to, jak ho Václav Černý vidí. Že jde o hlubší rozdíl, že jde spíš o vůbec jiné vidění všeho, které se netýká jenom undergroundu, ale i těch spřízněných duší, k nimž se underground ne náhodou hlásí. Černého odsudek Ionescovy přednášky - 11) ve mně vyvolal především touhu si tu přednášku přečíst - i z toho odsudku jsem měl silný pocit, že tu mluví někdo blízký. Víím, že prof. Černý ostatně neříká nic jiného, dává underground do souvislostí s obdobnými hnutími v minulosti, obecně jim říká Weltschmerz. Nepostřehl, že kromě té Schmerz - bolesti je v undergroundu přítomna i radost - přinejmenším radost z toho být spolu, dokud nám to zbývá. Že je často dost vážná, to je dáno povahou světa.

Zkrátka: prof. Černý toho o undergroundu moc neví; možná ani nechce vědět; ale pak by o něm neměl ani psát. Přečetl sbírku Věry Jirousové a má pocit, že zná poezii undergroundu. Soudě podle toho, jak si zakázal sledovat cestu Věry Linhartové - 12), patří možná nechuť vědět toho příliš o některých literárních projevech k současné kritické metodě prof. Černého. Neskrývám, že je to pro mne překvapením. Ať už se s názory prof. Černého v minulosti dalo či nedalo souhlasit, zdálo se mi, že důkladná znalost materiálu, o němž píše, byla vždycky jednou z jeho předních ctností.

Korunu všemu nasadil prof. Černý tam, kde vypočítává - "to, čemu se dnes ve světě i u nás říká 'underground'" - a končí slovy "o nejružnějších maffiích a teroristických aktivistech nemluví"; když je v bytě undergroundového hudebníka Jaroslava Kukala provedena domovní prohlídka pro podezření z přípravy trestného činu teroru - no prosím. Ale že si to plete i prof. Černý? A když si zase vzpomenu na ten pecen chleba - vtírá se mi zcela neodbytně - není to splývání hledisek až trapné?

Naprosto nechci vzbudit dojem, že StB a profesor Černý jedno jsou. Jestliže totiž na str. 96 prof. Černý o undergroundu tvrdí: "Zavrhl mne i mého protivníka kulturního, ideového, sociálně-politického, asi v obou případech po zásluze" - není to tak docela pravda. Underground může vidět věci jinak než prof. Černý - ale to neznamená zavržení; zvláště ne osobnosti jako je Václav Černý, která českou kulturu rozmnožila. - 13) Ale je tady přece jen podstatný posun: ten druhý -

profesora Černého protivník kulturní, ideový, sociálně-politický, to (schválně teď neříkám ten), narozdíl od V. Černého pro nás, pro underground, není partner. Je to ďábel a s ním se nebudeme handrkovat o nic. A kde pro něho vzal prof. Černý přívlastek kulturní, to už nepochopím vůbec.

prosinec 1979 - únor 1980

### Poznámky

- 1) Číslo stran v citacích uvádím podle exempláře, který mám k dispozici. Je opsán strojem na formátu A5 bez udání editora.
- 2) "Neboť to, čemu se dnes ve světě i u nás říká "underground" (- a pojmám jeho sociální fenomén v nejširším slova smyslu, včetně doprovodných projevů a úkazů, jako jsou hippieové, vlasatci a vlasatice a tzv. zástupci a hlasatelé "druhé" či "paralelní" kultury, o nejrozumnějších maffiích a teroristických aktivistech nemluví -)..." - str. 89
- 3) "Ale vizme už světobol dnešního undergroundu. Je nový především univerzálností svých negací." - str. 92
- 4) Přímé slovo nihilismus se ve zmíněných statích objevuje v poněkud jiné souvislosti. Používám ho se zalíbením proto, že mi připomíná proces s Plastic People a spol. Václav Černý to vyjadřuje složitěji: "Generální suspenze veškeré naší kulturní, sociálně-ideové i sociálně-mravní zacílenosti, absolutní a čirá lhostejnost ke všem našim významům."
- 5) "Zavrhl mne i mého protivníka kulturního, ideového, sociálně-politického, asi v obou případech po zásluze; ale to nám oběma má pak nabídnout něco třetího, životní program, kulturní smysl, anebo alespoň nějakým třetím směrem zahájit hledání, koncipování, tvorbu." - str. 96
- 6) "Řádně vámi otřese svědectví, jež ve své poslední vzpomínkové knize "Káčené duby" (1971) André Malraux podává o zájmu, který pro univerzálně revoltující francouzskou, především studentskou mládež projevila na sklonku svých dnů de Gaulle. Nedivíme se: byl jedním z neinteligentnější, nejjasnozřivější a nejcharakternější myslících politických mozků naší doby; devastace Paříže v májových bouřích roku 68 byla pro jeho režim zároveň překvapením a jedním z posledních a rozhodujících otřesů a zestárlého státníka sice nezastrašila ani nepoučila, ale znechutila a dolila po vrch pohár jeho hořkého zklamání; ta bizarní směs mládežnického poli-

tického nihilismu, gandhismu, maoismu, che-guevarismu, slévající se zcela náhodným sběhem místních politických okolností v tu nejirracionálnější sociální výbušninu, demonstrovala mu konečný neúspěch jeho vlastního životního politického záměru, jímž bylo obnovit a regenerovat v duších Francouzů, a na prvním místě právě francouzské mládeže, platnost a plný aktivní význam jisté vrcholné lidské hodnoty, kterou de Gaulle shrnoval prostě slovem "la France". - str. 114 K tomu podotknutí: přestože se naprosto neshodují s V. Černým v jeho obdivu k de Gaulleovi, dokonce si myslím, že právě de Gaulle má velkou vinu na tom, jak Západní Evropa dneska vypadá, odmítám pařížské bouře roku 1968 také; ale s undergroundem, zvláště pak naším, nemají nic společného. Opět se v souhlasu odvolávám na zmíněnou Němcovu stať: "Harí-krišnovská a hippieovská neangažovanost má u nás právě tak malý ohlas jako militantní revolučnost."

- 7) "Tu hroživou podstatu nám dávno ozřejmily byť i jen noviny všech světadílů, které se již po léta hemží stále četnějšími zprávami o fanatické asociálnosti hippies, o narůstající kriminální delikvenci mládeže, o jejich agresivních a destruktivních pudech a promyšlených akcích, o jejím sexuálním kultismu, o její propadlosti drogám, o její interkontinentální solidaritě a interkontinentálním tuláctví (- sovětský hippie se jmenuje stiljaga -), o jejich pokusech založit v nejzazším Orientě, v Indii, Tibetu, Nepálu stát hippies." - str. 112 - 113
- 8) Egon Bondy v próze Mníšek, napsané na přelomu let 1974/1975: "Je nepatrná vyhlídka na to, že ti, kteří jsou mimo establishment a proti establishmentu, se budou ještě kdy organizovat v politických stranách, organizacích a strukturách vypracovaných a kontrolovaných establishmentáky - nebudou už dále asi přistupovat na jejich hru, jejíž pravidla jsou tak průhledně dělána pro ně, aby vždy vyhráli. Zatímní politické mlčení těch, kteří jsou proti establishmentu, je ve skutečnosti nejvážnější politickou silou, s níž lidé nechtějí a neumějí počítat. Tím lépe. Až se jednou začne aktivita těch, kteří jsou proti establishmentu, politicky artikulovat, bude to ve formách, metodách a ideích establishmentákům zcela neznámých, nesrozumitelných a nepřijatelných - a tak jest, aby bylo."
- 9) Jeden z těch lidí byl právě prof. Černý, který spolu se Seifertem, Patočkou, Kosíkem, Kohoutem, Klímou a Havlem podepsal dopis Heinrichu Böllovi z 16. srpna 1976.
- 10) Tento termín byl užíván v okruhu, který uskutečnil r. 1964 "Výstavu D" ("D" podle Démony z Utrpení knížete Sternenhocha Ladislava Klímy) ve Voršilské ulici v Praze; z vystavujících vzpomínáme alespoň Medka, Piesena, Koblasu, Veselého, Boudníka, Nepraše, Balcara.

- 11) "Dostal se mi do rukou text řeči, kterou Eugen Ionesco zahájil dramatické slavnosti v Salcburku roku 1972. Je to skličující dokument." - str. 103; "... Aniž na ní změním slůvko, mohla by mžiknutím oka s drtivou přesvědčivostí být prohlášena za justifikaci jistého téměř již masového hnutí početných vrstev soudobé mládeže od jednoho konce světa k druhému, o němž všichni víme, k němuž se tvrdošíjně nechceme znát a pro něj máme dosud jen hanlivé a bagatelizující přezdívky. Co říkám: za justifikaci", měl jsem říci za manifest, nebo za vyznání..." - str. 110 - 111
- 12) "Román životní absence, prázdnoty, autodestrukce. Čeho se ta dívka Věra tak bojí, říkal jsem si tehdy; samého života se bojí, chce jej nevidět, neslyšet, jedinou její básnickou péčí je zamezit životnímu příběhu, aby nabyl hloubky a významu. Nechce se dát životem kompromitovat, nechce se s životem zahazovat. A odepřel jsem si tenkrát o knize napsat (jde o Prostor k rozlišení, pozn. M.), nechtěl jsem spojovat její nepochybný talent se slovem zbabělost, jež mi samo přišlo na jazyk. Ba, odepřel jsem si i zvidat, jak se talent paní Linhartové vyvíjel." - str. 126 - 127
- 13) Nebyl to snad Václav Černý, kdo k nám uváděl mj. Ortegu y Gasseta s jeho diktem: autor je ten, kdo rozmnožuje (augeo = množím)?

"Ça ira! Ať si s námi osud  
prdel vytírá.  
Karmanolu  
budem přesto tančit spolu."

Egon Bondy - Zbytky eposu

Při prvním čtení Horského hotelu Václava Havla jsem měl vůbec nejradostnější pocit, jaký jsem kdy měl při četbě jeho her (na žádnou jsem se nešel v dobách, kdy to bylo možné, podívat). Spojila se mi zřejmě radost z toho, jak Havel vidí svět, se starou láskou k Samuelu Beckettovi, kterého tam vidím v podhoubí - ne v závislosti, ale v dotyku. Když jsem slyšel, že tu hru nikde na Západě nehrají, byl jsem tím zpočátku pobouřen; nechápal jsem, jak tak očividnou hodnotu může někdo přehlížet (nehral ji ovšem nikdo ani ve strukturách druhé kultury tady - ale to by mi tak nevadilo, může to být z lenosti, nedostatku času a hlavně z možnosti si ji číst). Tehdy jsem se rozhodl, že o hře napíšu; když jsem následující text ukázal Olze Havlové, řekla mi, že tu hru psal Václav Havel o neschopnosti se dorozumět. A to mi uniklo; snad moje nepochopení smyslu hry ilustruje tu neschopnost dorozumění zdařile. 1)

Moje hlavní námitka proti Havlovým hrám - konkrétně Zahradní slavnosti a Vyrozumění - jakkoliv řadou citací vrostly do mého života - byla ta, že se vůbec zabývají sociologicko politickou realitou. Dneska svůj tehdejší názor nesdílím - nevím, jestli v tom hrál roli můj věk - jsem asi o deset let mladší než Havel - ale v průběhu času jsem pochopil, že jakákoliv důsledná činnost v oblasti, které říkáme kulturní, vede k ostrému střetu a uvědomování si sociologicko politické sítě, ve které se třepeme. Jsou lidé, kteří z toho vyvodili jiné závěry, které jim umožnily pořád dělat umění a této reality se nedotýkat, nebo ji obcházet, namátkou se mi vybavují třeba Noví pěvci madrigalů nebo Český pěvecký sbor. Ale co když je člověk drápkem pevně zatat v živé půdě země, v níž žije? Co má takový dělat? Tady je právě rozdíl mezi Havlem a Beckettem; mezi Horským hotelem a Šťastnými dny nebo Krappovým posledním páskem.

Vím, že ani Beckett, starý pán, Ir ve Francii, v skrytu, není tak "odtržený od reality", jak by se zdálo. Jeho hlas, který nedávno zazněl pro vězněného Václava Havla, jsem slyšel hlasitěji než který jiný. Právě proto, že Beckett by měl ve svém díle zdánlivé alibi, kdyby si jakoby nevšímal toho, co se ve světě děje. Ale v době, kdy prasata Updike a Saroyan chrochtají na mírové konferenci spisovatelů v Bulharsku, Samuel Beckett, ten, který v očích humanistů ponížil člověka už jenom na biologickou hmotu, mluví konkrétním lidským hlasem na straně živého.

Nicméně ve svém díle je Beckett bytostně jiný než Havel. V žádné jeho hře není odkaz na konkrétní historicko geografickou situaci. Vždycky jde o sledování podstatně lidského, které se může odehrávat kdekoli, jde o sledování degradace člověka. U Havla jde skrze lidi o sledování degradace systému. Ale ani u jednoho to není tak ostré, jak to vyjadřuje slovo degradace. U Becketta v úžasných záblescích humanity (rozhovor z popelnice v Konci hry), u Havla v klíčové inverzní pasáži Audience ("my jsme ten hnůj, z kterého vaše principy rostou") - a hlavně v Horském hotelu, kde se prolínají role už všechny. Ani Beckett ani Havel nejsou moralisty a nejsou tedy soudci světa.

Tím, že Havel ve svých hrách předcházejícím Horskému hotelu zachoval reálně sociologickou atmosféru, je nijak neochudil. Ví, co je dáno vědět vědoucím, že nemusí abstrahovat; že se buď svět uvidí skrze pověstné zrnko písku, anebo že to bylo marné dílo. Přesto mám za to, že Horským hotelem začíná u Havla nová etapa. I když osoby, které tam vystupují, jsou zrozeny systémem, jemuž Havel říká v Moci bezmocných post-totalitní, nejsou to už ani nejvzdálenější ilustrace systému nebo poukazy na systém, jakkoli dokonalé: například "ptydepe" ve Vyrozumění. V Horském hotelu je zklidněná situace. Možná proto je ten hotel v názvu horský: průzračný vzduch, který celou scénu prolíná a obklopuje; krystalická čistota toho, co se odehrává - i tam, kde se to dotýká důvěrně známých "konkrétních" situací - v případě "disidentů" spisovatele Kubíka - už nezabořená do hnusné sociologické reality. Ale odehrávající se v nad-světě, v horské krajině.

Z klidné setrvalé atmosféry Horského hotelu vystřelují odkazy, chceme-li je vidět, všemi směry. Havla - intelektuála - není možno podezírat z náhodných shod; naopak ho podezírám z toho, že volba hotelové scenerie je záměrným (a opět degradovaným) poukazem k L'année dernière a Marienbad. Jedna z klíčových scén (v tomto dramatu jsou všechny scény klíčové) - Orlovovo ustavičné přesvědčování Lízy o životě, který spolu kdysi vedli - Marienbad evokuje zřetelně. Ale o to zřetelněji si uvědomíme i havlovský posun: v téže hře je jiná vzpomínka, vracející se s úpornou neodbytností, Rachelino vzpomínání na její mládí v Náměšti na Moravě. Ne imaginární světové středisko: jedno z míst našeho středoevropského kotle, v němž se věříme, a v němž uvízl i běženec Sergej Iljič Orlov. Těmito drobnými geografickými poukazy totiž Havel tkví v jiné dimenzi světa než Beckett, abych se k němu znova vrátil. I v jiné než Kafka nebo Orwell, abych jmenoval jiné spřízněnce. A kupodivu, ti všichni, při neskonale účtě k nim, kterou chováme, jsou jinde než Havel. A velmi zvláště jsem teprve teď pochopil, že Havel má blízko k někomu, do něhož bych to neřekl: k Egonu Bondymu. Vysvitlo mi to při poslední četbě Moci bezmocných, v závěrečné pasáži. Jakmile si to člověk uvědomí, alliance se samy nabízejí.

Láska ke konkrétnímu místu - to je vše, co o tom řeknu - samozřejmě

člověka formuje a deformuje. ("A pro spisovatele je jen jedna forma vlastenectví - jeho postoj k jazyku. Vlastenectví spisovatele se dá měřit tím, jak píše v jazyce lidí, mezi nimiž žije. Tak je špatná literatura formou zraedy." - Josif Brodskij) Patří sem jak Bondyho pražské prózy - především Sklepní práce, tak to, co napsal Václav Havel nedávno z vězení: "Vydržím to pět let? Snad jo, jinou možnost ostatně ani nemám. Anebo vlastně možná mám - ale nevím, co by se muselo dít, abych se pro ni rozhodl. V téhle věci jsem se zatvrdil. Jsem český balík a zůstanu jím."

Velmi nerad se zmiňuji o druhé straně světa - o StB a jim podobných - ale pro úplnost to nelze vynechat. Jejich nedůvera v intence života, jejich podezírání všeho je samozřejmě svazuje a handicapuje. Chrliče pomyjí na Václava Havla po zveřejnění Charty 77, tisíckrát opakované přízvisko "milionářský synek" - svědčí o jednom: ne my, ale oni jsou ponořeni v minulosti. Oni mají strach z návratu kapitalistických pořádků, něčeho, co nechce nikdo z nás. Právě že ani Václav Havel, se stínem Lucerny a Barrandova za zády, to nechce. Čtete pozorně Moc bezmocných. Nevíme, co přijde, ale budeme všichni pracovat na obnově věci, která bude mít za následek něco jiného, než byl socialismus, a něco jiného, než je kapitalismus. Ne proto, že bychom chtěli být spasitelé světa. Proto, že nám bylo šťastnou shodou okolností žít ve světě, kde jsme zažili zbytky marnosti druhého a rozkvět a úpadek marnosti prvního.

Na jednom místě Moci bezmocných Havel říká, že jsme mementem Západu. Toho si možná Západ všimne; ne do hloubky, ale jenom konjunkturálně, letmo. Protože hlasu, který se ozývá tak, že je ho možno včlenit do politické sféry, je Západ ještě schopen naslouchat. Asi proto, že to souvisí s jeho vlastním tíhnutím - v němž se přeceňuje politika, v odcizeném slova smyslu - a nedoceňuje se polis - jak ji znova cítíme my. Ale hra jako je Horský hotel, která je také mementem Západu, vyjádřeným způsobem, který nám, již žijeme v post-totalitním světě, je už dávno nejbližší, způsobem umění - nenašla zatím dramaturga, který by se jí ujal.

Co z toho vyplývá? To, co vědí někteří z nás, Havel především, při všem světovém úspěchu některých jeho her. Jsme ZOO Západu, terárium Západu. Dobře o tom mluví Havel v Moci bezmocných, tam, kde ukazuje "přerod" v "disidenta". V jeho případě v "disidenta", který si snad "ve volném čase" píše divadelní hry. Zpseudopolitizovaný Západ, alespoň v této chvíli, nepochopí, že pro nás je umění to hlavní na světě. Že je především divadelní hra a teprve pak její výklad. A s bolestí víme, že mnoho z věcí, které děláme, by nebylo na Západě přijímáno bez oděru zakázanosti, který z Východu vane tam. (To se netýká přímo Havla, teď mluvím i za jiné. Václav Havel je jeden z mála, jehož dílo bylo pochopeno jako všelidská situace.)

V Horském hotelu není označena situace, do níž se nutno vnořit (jako

třeba v Zahradní slavnosti nebo Vyrozumění), a která jaksi předem určuje niveau toho, co se bude odehrávat. Jsme tady přímo vrženi do světa post-totalitní struktury. Autor hry to nepovažoval za nutné zdůraznit v úvodní poznámce, pro něho je to samozřejmé. Pro Západ asi není to, co se v Horském hotelu děje, samozřejmé vůbec. Možná, že by to mnohým umožnilo pochopit simultánní čtení hry s Mocí bezmocných.

Jestliže sebe a nás Havel označil za memento Západu, neříká to z me-siášské pozice. Havel naštěstí nenese a necítí takovou roli. Memento je memento. Nelze z něho odvodit poselství, hnutí ani nic podobného. Je to jenom upozornění na stav, do nějž se zřejmě Západ dostane, jako jsme se do něj dostali my, Západu předpolí. Havlova interpretace se mi zdá být přesnější než Orwellova v 1984; protože Orwell měl větší odstup - času i místa.

Vždycky jsem považoval za nejdůležitější čin v naší zemi, který komunistická garnitura po roce 1948 provedla, zničení systému klasického vzdělání. Měl jsem o to hádky s přáteli, kteří tohoto zničení litovali. Ale dnes už je myslím evidentní, co při tom rozorání mezi komunisti zaseli: vytváření hluboce a vnitřně komunikujících společenství, kde otázka po původu se už ani neklade. V zemi, kde se třídy přeoraly jako meze, není tato otázka možná. Nikdo nechce zpátky svoje Lucerny. Kdo si přečte noblesní vzpomínky starého pana Havla, Václava otce, pochopí, že nelze nic vrátit zpátky. Nelze totiž vrátit zpátky slušnost, která tehdy mezi lidmi přebývala. Můžeme se jenom pokusit s veškerou vážností hledat novou slušnost, která se snad mezi lidmi vrátí.

Ale co tedy s "milionářským synkem" Václavem Havlem? S tím, který se plně zřekl svých předpokládaných možností v obou systémech, a dokonce svoji zkušenost obrátil v oslovení: "Zdánlivě velmi nevýhodné kombinaci buržoazního původu s životem v komunistickém státě vděčím za to, že jsem měl možnost od samého počátku vidět svět tak říkajíc "zdola", totiž takový, jaký skutečně je, což mi pomohlo vyvarovat se různých eventuelních iluzí nebo zmystifikovaných představ." - Nekalkuluje ani s tím, jak by byl nepohodlný jinde a nechce být nepohodlný ani tady. Byl jako všichni z nás "disidentů" zahrán do role, která mu není vlastní. Ale když už, žije ji důstojně.

Při četbě Horského hotelu je myslím víc než kde jinde zjevné, že jsme všichni současně všemi. V té hře z Havla mluví zralost poznání. Ambientnost, přesahování se a prolínání postojů a situací, které měl i v předchozích hrách, byly vždycky zaměřeny k sociologicko politickému demaskování světa. Tentokrát je to vyrovnanější, trpčí a mouřejší. Jak se jednotlivé figury v průběhu hry a průkazně v jejím závěru prolínají - to není memento Západu; to dokonce není ani memento nám. To je pouhý obraz nás. Nahý obraz nás. Ale v tom vyrovnání všeho, jak ho Havel zkonstruoval - nepřehlédněte ten čistý horský vzduch. Ať už

je to divadelní plátno, na jehož obzoru jsou "ty modravé hory", utkáno jakkoliv, jedno je jisté: jeho osnova není nenávisť; ani jeho útek není soucit.

duben 1980

### Poznámka

- 1) Václav Havel napsal v dopisu z vězení: "A teď několik improvizovaných poznámek k Horakému hotelu: tahle hra bez příběhu, bez charakterů, bez situací, bez děje, bez psychologie, bez zápletky je podivným a - uznávám - dost problematickým pokusem být "hrou o sobě", v tom smyslu, že jejím námětem je její struktura, její matematická výstavba a všechny její stavební triky. Cosi jako antologie dramatických principů. Je to tedy hra tak zvané abstraktní. Ale pozor: byla psána s otázkou, zda tyto principy nejsou za určitých okolností schopny - samy o sobě (tedy bez tradičního dramatického materiálu, na němž by byly uplatněny) - nést významy. Mám takovou trochu fantastickou představu jakési nostalgické a nejasně zneklidňující a znervózňující básně o světě bez pevného bodu, bez totožnosti, bez minulosti a bez budoucnosti, bez souvislosti a řádu, o světě, kde se rozkládají všechny jistoty a nad tím rozkladem se vznáší nějaký smutný opar vzpomínky na svět jiný, kdy věci byly samy sebou. Jako text ta hra smysl nemá, jedině na divadle by ho - snad - mít mohla: 1. Jedině v časoprostorovém kontinuu lze pochopit a zažít její rytmus, architekturu - prostorovou i časovou (je to trochu fuga) - a jedině takový zážitek může otevřít možnost, že se začne v celé děsivosti vyjevovat prázdnota a nicota, o kterou tu jde. 2. Druhou podmínkou, že půjde o hluboce zneklidňující a těžko definovatelný zážitek, je fyzické herecké naplnění této podivné nádoby. Myslím si, že by to museli hrát nejlepší herci a že právě "bezobsažnost", "abstraktnost" hry, totiž nepřítomnost jakékoli psychologie atd., by mohla otvírat prostor k tomu, aby se plně zpřítomnilo živé, fyzické, biologické lidství (herecké osobnosti). A že drastický efekt by měl pramenit z kontrastu bezvýchoďného kolotoče vzájemných proměn rolí a situací a výměny banálních řečí na jedné straně a živých lidí - živého lidství - na straně druhé. Papír končí..."



Lidi krve

pojď půjdem spolu do skal  
tam naučím tě skákat a ostřit  
abyš poznal vrcholy světa  
nad kterým plynou barevný vzduchy  
potkáme starce s bičem  
jak bičuje poletující krutost  
v tom příkrym stoupání a letu  
spatříme neřešení naší tajemnosti  
pojď rozjímat do hor  
zvu tě na nekončící cestu  
noc obleče zimní hábit  
potkáme ohně zvěstující bytí  
před jasným prorockým slovem  
se plížež jazyky křivý  
pojď vzhůru až ke světlu  
ohci tě naučit cejtit  
nad zemitou barvou skalisk  
nad šedí padající z mraků  
nad paprskem do centra zvuku  
nad pozadím tvého kroku  
pojď ukážu ti žijící bytost  
jak září bez svatozáře  
světec co zakopal svatost  
výčnělek nad nejvyšší horou  
jeho stín hladí roviny  
pojď ukážu ti bytost barvy mědi  
jak zběsile trhá mraky  
volá a vyzývá skály  
aby se ozvaly silou  
a zdrtily kamennej symbol  
pojď ukážu ti prostor snů  
potkáš zničeněj čas jak prosí věčnost  
uslyšíš hlas blesku  
potkáš na cestě lidí krve

ani moře ani pevnina ani světlo  
ani tma ani had ani pták  
ani mlčení ani řev ani vidění  
ani slepota ani nic ani vše  
ani zmrazení ani pohyb ani tělo  
ani stín ani pád ani let  
ani smrad ani vůně

ANI

ani moře ani vůně ani světlo  
ani stín ani zmrazení ani vidění  
ani let ani mlčení ani tma  
ani smrad ani pád ani pták  
ani slepota ani had ani tělo  
ani nic ani pohyb ani pevnina  
ani vše ani řev

Řeka citu

na řece citu  
a na svahu bezcitu  
odsoudil ses být

na řece citu  
a na svahu bezcitu  
špičkou čela tlučeš  
do papírovejch stěn

zvětralý skály  
hnijou dotekem  
jejich pevnost  
rozpadá se v prach

na řece citu  
a na svahu bezcitu  
valíš halucinační kameny  
do kopců bez vrcholu

hadí na obloze  
polykaj své těla  
plechový slunce  
zakládá kolonii děsu

na řece citu  
a na svahu bezcitu  
tvoje přirozenost  
se zdeformovala v kal

letopočty bez souvislostí  
skřípou v uších  
v trhlině doutnaj stíny  
další zrod  
je výbuch krutosti

na řece citu  
a na svahu bezcitu  
přemejšlíš o obraně  
svý pevnosti  
o hybným proudu  
možnosti bytí

Tvůj kraj stejně jako můj kraj

|        |                                      |
|--------|--------------------------------------|
| tvůj   | tvoje útroby                         |
| kraj   | i moje útroby                        |
| de     | chrčej vzdechy                       |
| do     | leháš                                |
| prdele | na neexistující ostří                |
| stejně | v hlavě                              |
| jako   | exploduje sopka                      |
| můj    | zanech stopu v ohni                  |
| kraj   | zanech rozvířenou hladinu vod        |
| de     | zanech řetěz úlomků                  |
| do     | zanech nevyslovenou myšlenku         |
| prdele |                                      |
| stejně | mlč a plň nádobu                     |
| jako   | mlč a spal tušení                    |
| tvůj   | mlč a leť                            |
| kraj   |                                      |
| de     | tam kde není co naplňovat            |
| do     | tam kde není co spojovat             |
| prdele | v hraničním kraji stínů              |
| stejně | povstal hlas kterej potil vodu       |
| jako   | jak nebejt                           |
| můj    | jak nelítat                          |
| kraj   | jak nedýchat                         |
| de     |                                      |
| do     | tam kde slovo zmizelo v krápnících   |
| prdele | tam kde místo je žhavým bodem        |
| stejně | tam kde tma je nevyřčený světlo      |
| jako   | tam kde nebe je plný trhlin          |
| tvůj   | jak nedýchat                         |
| kraj   | jak nebejt                           |
| de     | jak nelítat                          |
| do     |                                      |
| prdele | zkamenělý vzpomínky hnijou v hlavách |
| stejně | pospolitost vylámala své zuby        |
| jako   | do uzlů zamotaněj nevidíš záři       |
| můj    | přízraky v křečích                   |
| kraj   | zadusej dech jiný chůze              |
| de     |                                      |
| do     | jak nelítat                          |
| prdele | jak nebejt                           |
|        | jak nedýchat                         |

Cesta českem

proniknu jazykem  
do tvého lotosového květu  
zapálíme ohně  
na vyhaslejch pláních  
cesty českem

otevřeme prsty  
rezatý skryš  
vypustíme paprsky  
svý přítomnosti  
v moři světla  
se neutopíme

spálíme vápnem  
živoucí hroby  
při cestách  
svědky  
mrtvolného bloudění  
spatříme jasný znamení

ž e l e z n e j   k r u h   v ě č n o s t i

proniknu jazykem  
do tvého lotosového květu  
zapálíme ohně  
na vyhaslejch pláních  
cesty českem

Zvěstovatel smrti

marný je  
putování k vrcholům  
když kořeny  
zarůstají do bahna  
marná je  
šíleně jasná představa  
když v oku se  
odráží hrob

s t o j í m e n a d p r o p a s t í  
j e d n a n o h a h n í j e v p a s t í

svůj popel  
vznášíš do hor  
abys ve svých dlaních  
přines oheň  
osamělý vrcholy  
nabízej nejkratší cestu  
zastavení před smrtelným krokem

s t o j í m e n a d p r o p a s t í  
j e d n a n o h a h n í j e v p a s t í

stvořil sis záhrobí  
do svého žití  
tělo je chořelej kmen  
napadenéj snětí  
slzy sou chorobou  
slaným nánosem na srdci

s t o j í m e n a d p r o p a s t í  
j e d n a n o h a h n í j e v p a s t í

neohlížej se dozadu  
stojí tam temná minulost  
temno se vplížilo  
i do tvého přítomna  
vrůstáš do skleněný mohyly  
jak kalnej  
zvěstovatel smrti

s t o j í m e n a d p r o p a s t í  
j e d n a n o h a h n í j e v p a s t í

Tělo

z jedinců uplácený jedno velké tělo

ty budeš voko

ty budeš stín

ty vrásčitý čelo

ty budeš nerv

ty budeš prs

ty vrásčitý čelo

ty budeš kůže

ty budeš sen

ty vrásčitý čelo

ty budeš kost

ty budeš krev

ty vrásčitý čelo

ty budeš vlas

ty budeš nejistota

ty vrásčitý čelo

ty budeš tepna

ty budeš sval

ty vrásčitý čelo

ty budeš jazyk

ty budeš myšlenka

ty vrásčitý čelo

z jedinců uplácený jedno velké tělo

Nebo Jití jest Hospodinovo

Jsou veřeje pomazány krví je kříž znamení jsou křesťané označeni krví a dokonalému beránkovi nebudou kosti lámat Veliká noc plná hrůzy lidského strachu z konce smrt na kříži je poprava jsi vinen kde ses toulal? co? mluvil jsem k davům a slova tvá jsi usvědčen a slovo boží nadarmo jsi bral za syna za krále z Boha se vydával u k ř í ž o v a t

N e b o J i t í j e s t H o s p o d i n o v o

A dál a dál tvé činy tvé skutky tvá slova jsou vinna na davu na učednících jsi sám vzdej se padni na kolena před námi nebo nevěříš tomu konci je připraven nebo Jití jest Hospodinovo

N e b o J i t í j e s t H o s p o d i n o v o

Tvá vzpoura utrpení jsi sám opustili tě jsi sám v Bohu a přítele nemáš polibek Jidášův zrada a zapření jsi sám v Bohu a sám na cestě je obraz tvé cesty obrazem cesty naší?

N e b o J i t í j e s t H o s p o d i n o v o

Jidáš předurčen ke zradě Petr ke slávě Kristus na kříž Kristus na nebesa na kříž Jidáš co Jidáš zradil třicet stříbrných kup si provaz jdi támhleť větve ne? proč ne? tak je prorokováno je to hrůza je hrůza proroctví je hrůza smrt je osud je Bůh otec obětuje Syna jediného je Jití jen tak je Jití Hospodinovo

N e b o J i t í j e s t H o s p o d i n o v o

Jití je Hospodinovo každý krok křížové cesty je Hospodinův a cesta spravedlivého je cesta kříže jsou veřeje pomazány krví jsou křesťané krví označeni jsou velikonoce památkou Exodu a smrti na kříži každý krok spravedlivého je cesta křížová dokončená dokončovaná dokonáno jest opakovaná stejná cesta nebo Jití jest Hospodinovo

N e b o J i t í j e s t H o s p o d i n o v o

kam běžíš? všechny tvé kroky jsou sečteny a cesta známá neutečeš nebo Jití jest Hospodinovo a cesta spravedlivého je cestou kříže bude se opakovat pouť do skonání věků je radost víra je radost v Kristu je bolest v Kristu je život v Kristu je Bůh láska a slovo tělem učiněno jest Slovo na počátku slovo naše Slovo od Boha a myšlenky naše nebo Jití jest Hospodinovo

N e b o J i t í j e s t H o s p o d i n o v o

slova naše a myšlenky naše jsou obráceny k Bohu Bůh láska jest a slova naše at jsou láska i myšlenky naše i skutky naše Šimone

nes jeho kříž! je cesta křížová obrazem cesty naší je cesta spravedlivého cestou kříže jsou velikonoce památkou Exodu jsou veřejně pomazány krví a yzopem zdobené jsou křesťané označeni krví a vykoupení je smrt na kříži

N e b o J i t í j e s t H o s p o d i n o v o

Eli Eli lama zabachtani

Otče Otče proč jsi mne opustil odejmi kalich hořkosti ode mne ale  
je-li to vůle tvá ne jak já chci ale jak ty chceš to jste nevydr-  
želi ani hodinu bdít se mnou Otče odejmi kalich hořkosti ode mne  
ale vůle tvá ne jak já chci ale jak ty chceš nevydrželi bdít ani  
hodinu Petře dřív než kohout zakokrhá zapřeš mne zapřeš ty jsi ta  
skála Otče nevydrželi bdít ani hodinu Otče Otče proč jsi mne  
opustil

E l i E l i l a m a z a b a c h t a n i

Šimone Jakube Tomáší Ondřejí nespěte jen hodinu bděte se mnou  
počkejte teď je ten čas ta hodina Šimone Jakube Tomáší Ondřejí  
Otče odejmi kalich hořkosti ode mne ale ne jak já chci ale jak ty  
chceš nevydrželi bdít ani hodinu vím vím písmo se naplnila o moje  
roucho vrhají los Otče Otče proč jsi mne opustil

E l i E l i l a m a z a b a c h t a n i

Golgota slove místo popravčí ještě kus cesty nes Šimone jeho kříž  
Golgota slove místo popravčí ještě kus cesty nes Šimone jeho kříž  
vykoupení smrt smrt vykoupení smrt vykoupení smrt jak je psáno  
a říkají proroci Otče Otče proč jsi mne opustil

E l i E l i l a m a z a b a c h t a n i

Golgota slove místo popravčí Gulgota jsi-li syn boží sestup s kříže  
sbory andělů ať tě snesou volej Boha pomůže synovi nebo Písmo chceš  
naplnit? sestup a uvěříme Otče Otče proč jsi mne opustil

E l i E l i l a m a z a b a c h t a n i

jako lotra jali jste mne učil jsem v chrámě a nejali jste mne ten  
dav jako lotra vedou mne s lotry ukřižují Otče odejmi kalich  
hořkosti ode mne ale ne jak já chci ale jak ty chceš Otče Otče proč  
jsi mne opustil

Zácpa

ach jak mne souží a trýzní  
zácpa svou hroznou přízní  
v břiše nosím tvrdej kámen  
v měchýři mne pálí plamen  
střeva hnijou mi mám dojem  
nebo se spekou tím hnojem  
plyny vycházej mi ústy  
někdy taky roztok hustý  
ach jak mne souží a trýzní  
zácpa svou hroznou přízní

13. X. 1974

Kochu -

Ve Vltavě jsou potopeny některé zbytky Atlantidy

Při jejím vyletění do vzduchu

se něco dostalo i sem

Proto nás ta magie

Starého Města a Karlova mostu

stále znovu posedá

už po desítky generací

Kochu

zde a nikde jinde

je země zaslíbená

Odtud už dnes vycházejí věci

které ostatní svět objeví až za 300 let

Kochu

Jame po těch 300 let

pohřbenými za živa

Nikdy nebude naše práce publikována

Ale daleko větší význam před Bohem má

že jsme vůbec za těchto okolností práci dělali

a nevysrali se na to

protože prý nic nejde

Kochu

už brzy budete stár

Překročíte za pár chvil zenit života

a bude vám blbě

Ale buďte si vědom

že Bůh o vás ví

aspoň od té doby co jste napsal

Červenou Karkulku

Takové věci jsou spočítávány

takové věci nehynou

byť i komunikace s lidstvem byla nulová

Někdo napíše líp než já  
v jaké temnotě jsme žili  
a v jakém strachu ti  
kteří něco dělali  
Nenaleznete vy budoucí  
žádný ekvivalent

Nanejvýš tak  
že by vás nechali srát  
než každý pátý den

Jiní budou povídat plnými hubami  
a nebudou mít ani desetinu zkušeností jako my  
Ono lze ex post udělat o věci báječný román  
třeba jak s leání pannou jezdil Toman

Není jednoho dne udřepění  
Není jednoho dne složení rukou na pupek  
dobyli-li jsi včera posezení s Bohem  
Dnes jsi ho opět ztratil  
jestli's o ně dál neusiloval

Z nejvyšší výšky  
spadneš do nejhlubší hloubky  
za jeden den  
Jediné ulehnutí ve spokojenosti  
přivede tě na rožeň  
kde tě opékají ze všech stran  
až kůže puká a tuk jen kapá ven

Dva dny spolehnutí se na své dosažení  
přivedou tě do končiny kde je jen tma  
a kde už neuvidíš zase nic

Každý den je nutno potýkat se s Bohem  
v milosti jeho  
každý den buď s ním  
jseš a nebo nejseš  
To nemá nic co činití s jistotou a klidem že víš že jsi jeho

Jsi jeho i kdybys na něj nikdy nevzpomněl  
jsi jeho i kdybys každodenně dělal věci zlé  
jsi jeho i kdybys ho odmítl a proklel  
protože jsi příjemce daru

Ale pokud tak toužíš být s ním  
pak nelze vynechat ani čtyřicet hodin  
v bojování a úsilí  
či aspoň v prošení ba i ve vlichocování se  
jen když na něho myslíš ne jako na odměňovatele  
ale na toho jenž neodměňující  
je nejvyšší odměnou za tvoje živobytí

Nepsal bych asi  
kdybych měl svobodu  
kdybychom všichni měli svobodu  
Pak bych se chodil dívat na ty překrásné divizny  
v hlubočepském údolí  
a sedl bych si na kámen  
proti jižní straně  
v létě  
za prudkého vedra  
když vzduch se tetelí a vyrábí barvy  
i u nás a ne jen v Provinci  
svlékl bych si bundu  
i košili neboť se hrozně rád opalují  
a koukal bych se a koukal  
- a ani by mne nenapadlo chtít o tom napsat

Slyšel jsem dnes opět ve filmu  
tu pasáž z Nového Zákona  
že kdybys jakýkoli byl -  
nemáš-li lásky -  
není ti nic k ničemu

Znova to na mě působilo jako horror  
jako vyřčení rozsudku  
neboť kde já mám lásku?  
Nikde ve mně není  
a proto nemám ani naději  
ani milost  
i když mám pokoru  
aspoň tak  
že na sebe rovnoduálně seru

Proč proboha jsem nedostal lásku  
či jak jsem jí měl nabýt  
nebo jak jsem ji pozbyl?

Neví se to neví  
všichni mudrci kloní v zadumání hlavy  
vědouce že se nic nedovědí  
Já uprostřed nich jako na hanby a zavržení pranýři  
dřepím na zemi s očima sklopenýma  
Bolest je v mé duši a vyvržení  
byť vím jak horoucně jsem žil  
jako druh všech

Čas pokročil a brzy bude konec  
všem propletencům jež se zdály mít význam  
Za sto let se zapomene na mé trápení  
a zbyde jenom čistý básnický prostor

Tak tedy umírání už začalo  
už se konečně přiblížil ten konec života  
jež jsem začal s Armstrongem  
a končím s Plasty  
a venkonce jsem jej celý provedl v barvě hovna

Dagmara si na mě ani jednou za rok nevzpomene  
Honza se popáté provdala  
a Anuta nám před pár dny umřela

Vychází stále méně a stále stupidnějších knih  
jako za protektorátu či v nejhorších letech padesátých  
tj. - už potřetí to tedy znova prožíváme  
Fašismus je vždy stejný  
a pro naše generace  
fašismus je stále věčný

A boj je stále marný  
Nepřáteli jsem sražen se všech stran  
a ty jsi tu Bože  
Ty stojíš všemi svými zárukami na naší straně  
když všechna naděje padla  
ty chceš aby všechna naděje padla  
a tím jsme se ze zajíců stali lidmi

Nemám to zlý  
nesmím si to škrábat  
Skleróza pokračuje potichu ale rychle  
v hlavě mě šplouchá pivo a karbid  
dostávám se do blaženosti blbosti  
žeru tubu ataraktik denně  
koukám se do stropu nad postelí a zpívám si  
co si ještě mohu přát

Snad není smyslem a účelem básnění  
aby to četli lidé  
Ta nadprodukce našich veršů to skoro vylučuje  
a přesto píšeme  
Snad je smysl a účel básnění jenom v tom  
že se to prostě napíše  
Purgativum duše  
hygiena transcendentna  
komunikace s ontologickým  
je asi cílem k němuž se to běře  
a ne četba a publikace  
Pár jedinců čte naše básně  
ale ti jsou takoví jako my  
nespjatí se světem  
orientováni k posvětnosti  
Pomalu ztrácím starost z toho  
že píšu 700 básní ročně  
a už se na ně nezlobím  
že se tak vnucují  
pomalu si začínám jich vážit  
jako samostatných dokonalostí  
jejichž překrása zůstává v sobě  
stejně nezničitelná a trvalá  
jako krása diamantu dosud nevydolovaného a neuviděného  
jako samejediný obraz nespočítatelných  
italských a flanderských malířů koncem středověku  
jako den krásného počasí  
jako neopakovatelný chlast  
jako dávno pominulá ale stále platná láska  
jako jednorázová extáze pro nic za nic  
jako zazáření slunce  
a jako polibek  
který byl a musel být  
a nemůže se odestát  
Ne - nemám už zoufání z psaní svých básní  
neboť vůbec nevadí že je nikdo nepřečte  
na smyslu a účelu jim to za mák neubírá  
A jsem šťastný!  
Když vím že báseň není psána pro to aby ji lidé četli  
ocitám se už úplně v prostoru svobody  
Mohu si dovolit všechny estetikou zapovídané věci  
vracení se stále znova ke stejným tématům  
přejímání myšlenek a veršů z jedné básně do druhé  
tak jak cítím toho naléhavou potřebu  
A mohu i psát o intimissimech

které se podle estetiky do básně nehodí  
Jak špatně seru  
jak jsem zlý  
jak ťapku zlobím  
jak sám jsem nicotný  
A co si přeju  
o čem v bdění sním  
jak jsem malicherný  
a jak rád nedělám nic  
a jak nerad přijímám návštěvy

Konec utrpení  
nenastane ani  
tělesnou mou smrtí  
Pořád budu honěn  
nové věci psávat  
věčný kámen valit  
bez konce a navždy  
Nespokojenosti  
plný bez přestání  
ze své marné práce  
stále bezúspěšné  
druhý den po smrti  
začnu tužku hledat  
řetězy a okovy  
jimiž připoután mám  
býti na vše časy  
Díla konce není

### XIII.

Jsou asi některé chvíle, kdy, aniž by to kdo věděl, nebe je otevřeno a vstupujeme do něho, jsme-li v té chvíli oproštěni od bědných starostí a sebe samé, jež tvoří mázdu na našich očích a kůru na našem srdci, takže, jak je známo, celý život boha nevidíme. A tak bylo i při tom dešti.

Z Akropole se valily vody v bystřinách a vyvracely všechny ještě zbylé dlažební kostky v ulici, na jejímž horním konci dlel básník. Byla to zcela neobvyklá letní průtrž mračen, takže liják byl teplý, vzduch horký a úzká ulice současně i plná páry. Bylo již navečer, sporé pouliční lampy právě rozsvíceny, větrem však zase pozhasínávaly. K hospodě jménem U Bonaparta nahnul proud vody celou kamennou hráz. V domech zhaslo světlo, neboť co děšt, to energetická kalamita, tramvaje ovšem nejely vůbec a pojedou nejdříve zítra, tramvajáci je tedy nechávali stát tam, kam dojely a strčivše kliku do kapsy, odputovali domů. V domě básníkově ještě ke všemu přestala téct voda, úkaz to ne tak řídký. Domovní důvěrník Ivančo vylezl na pavlač a vysokou fistulí vykřikoval, že voda neteče, ale že obyvatelé mohou jít k pumpě, kterou teď na deset minut spustí. Taky ji spustil a nevadilo mu, že žádný z obyvatelů nepřišel, neboť ve větru, dešti a bouři ho prostě volat neslyšeli. Za deset minut důvěrník Ivančo opět pumpu vypnul a zvolal hlasem: "Voda až zejtra!" a spokojený svým heroickým výkonem odebral se k televizoru, který ovšem nešel. Což mu bylo i jedno, neboť před televizorem vždy chrápal, stačilo mu sednout si proti němu. Tak tedy i teď.

Básník si chtěl umýt zadek, voda netekla, koukl ven, viděl energetickou kalamitu a nemaje ani svíčku, rozhodl se jít ven. Škodolibě pozoroval, že černá volha se tak tak drží proti proudu vody a dolů ulicí proměněnou v řečiště za ním nemůže. Volali tedy na něho, aby nikam nešel, ale uprdl se hlasitě a namířil si k dolnímu tržišti. Věru že neměl, co by tam hledal, dávno již se jakýmsi řízením osudu ocitl sám, jak šlo desíletí za desíletím pomřeli nebo zmizeli jeho druhové a ani si to pořádně neuvedomil. Teď jen pár mladých entusiastů ho vítávalo v hospodách, aby překlepali jeho knížky, nebo aby jim pohlídal děti. Ty měl básník obzvlášť rád, hrál si s nimi, psal pro ně říkánky a pohádky a když byly ještě větší, tak strašidelné romány. Dětem se to líbilo, rodiče se mohli věnovat kolektivnímu předčítání 677 od začátku až do konce a zase od konce pospátku a básník se opět mohl těšit na druhý den. Tentokrát tomu však bylo jinak, děti musely zůstat sedět doma v suchu a na básníka čekalo jen jeho obvyklé bloumání. Na ulici nebylo živé duše. V proudech vody měl básník co dělat, aby neupadl. Tu však, před vícekrát již zmíněnou hospodou, uviděl poskakovat či tančit pár polonahých bláznů. Cośi takového bylo vždycky něco pro něho, i srazil se tam dobrodit. Štěstím se pak rozesmál od ucha k uchu, když ve tmě, ozařované jen blikavými loučemi z hospodského okna, poznal Magora, Kocha, Mirku, Juliánu, Zajíčka a ještě celou

řadu dalších bláznů, které miloval. A to právě bylo to otevření nebes, že se už jen sešli v tuto chvíli na tomto fleku. Antinous a Helena se dívali na jejich křepčení polou vylekáni, polou lákáni se přidružit. Šilenci byli již od hlavy do paty pomazáni blátem a protože zase poslední čas nebylo mejdlo, Antinous s Helenou se báli o svoje parádní oblečení. Ale už na ně básník křikl, aby se taky svlékli a skočili do toho. Lidská paměť už nepamatuje, kde přišel na ten báječný nápad vybudovat z dlažebních kostek pyramidu. Ale jen to kdosi vyslovil, vrhli se na to všichni. Magor, nejrozumnější ze všech, zafídl z hospody kyvadlový přísun piva. Zděšení krčmáři i jejich hosté se jen dívali, jak vchod do putyky zatarasuje dílo bláznů. Magor, Koch a Zajíček nosili na stavbu po třech až čtyřech kostkách, básník oslabený celoživotním ležením v posteli a s malými ručičkami zděděnými po stejné si počínajících předcích, tak tak oběma rukama vlekl kostku jednu a to mu ještě Mirka musela pomáhat, aby ji neupustil. Antinous s Helenou valili proti proudu kameny sdola, hrnčíř Maxera je přikopával shora ulice. Pan Pánek dělal tu kyvadlovou dopravu piva. Liják se umenšil, ale někde na Akropoli se protrhla nějaká naplavená hráz a ulice se proměnila naráz v jednu hlubokou strouhu vody s blátem. Proud stále podráždel stavěnou pyramidu a blázni stále znovu nosili odplavované kameny. Básník, jak měl ve zvyku, stále vymýšlel nové racionální metody stavby a jejího zajišťování, na což ostatní šilenci sice brali ohled, ale protože básníkovy rady byly zcela nerealizovatelné, stavěli v praxi všichni jen jak se dalo. Radovali se s každým coulem zvýšení stavby, s každým decimetrem jejího rozšíření. Oko boží bylo nad nimi, neboť jen tak lze vysvětlit, že stavba tímto způsobem vedená, dosáhla posléze přece jen výšky dospělého muže a krásně zatarasila vchod do hospody, odkud se kyvadlová přeprava piva dala teď oknem. Nadšenci šilenství nestavěli ovšem dílo svého ducha mlčky. Básník kromě technických rad, které dokonale svědčily o tom, že nechodil ani do obecné školy, vykládal neustále chod svých nejodvážnějších filosofických myšlenek, o nichž by se jindy nebyl odvážil ani zmínit. Zajíček - ach, ten krásný čas, kdy ještě nehnul v kriminálech uprostřed pouště - polohlasně recitoval básníkovi své verše, Magor vykřikoval exaktní poznatky o společnosti, v níž žijeme, neohlížeje se na v děrách zalezlé červené vejločky, Koch jen bájl, jsa nejvíce ze všech u vytržení, a když se jeho a básníkovy ruce spojily, jako by v něm vždy znovu vytryskl gejzír zázračna. Antinous s Helenou i v tomto mumraji byli svoji. I když se třeba přes vzrostlou pyramidu chvílemi ani neviděli, jako by cítili jeden každý ne práci svoji, ale toho druhého. Pyramida se všem stala pojednou zviditelněnou vzájemnou láskou. Déšť přestal úplně, ale vody se po ulici dosud řinuly, a bylo třeba vlastními těly zabezpečit stabilitu stavby. Šel kolem nadějný básnický kolaborant blbec Black John Sahara a zdaleka se vyhnul, aby si nezamazal boty. Pan Lopatka, který si vyšel na pivo, hnál postrkem domů holky, aby se neutopily, což nebylo nerozumné. Vystřídal pana Pánka znaveného kyvadlovou přepravou. Sáhodlouhými kroky se objevil na místě činu Venera Venerabilis. Chvilí koukal pohrdlivě na blbost undergroundu a pak prohlásil, že nic nemá cenu a takováhle idiotština

už nejmní. Aby bylo vidět, že to neříká ze snobárny, skočil po hlavě do akropoliského proudu, celý se vymáchal, roztrhl si rázně kalhoty a vlezl oknem k Bonapartovi maje dnes na pivo, a odtud s důrazně najevo dávaným despektem koukal na tanec stavitelů. Konečně proudy vody opadly a dílo bylo zachráněno. Uondaní a šťastní tanečníci snu vlezli taky oknem do putyky a blaženě odpočívali ke snům stále novým a dálnějším. Venera Venerabilis nepovažuje nikoho z nich za sebe hodna, sedl si k básníkovi a začal mu vykládat, proč se básník zahazuje s takovými pitomci. Leč básník byl v pravé básnické náladě a nic ho nemohlo z ní vyvést, všichni hovořili o překot, Magor objednal básníkovi záložní pivo a pan Pánek seděl v koutku, Venera pak, nemaje s kým mluvit, hučel do básníka:

"Ještě napřesrok odjedu pryč."

"To je dobře!" přitakal básník. "V poušti je příjemně a podporuje to meditaci."

"Nepojedu do pouště," řekl popuzen Venera.

"To je taky dobře. V našem přístavu člověk kouká na moře a to taky podporuje meditaci."

"Nepojedu do Sušice," zavrčel Venera. Sušice se posměšně označoval přístav, původním jménem Portus maximus, od té doby, co pro absenci provozu se zaneal a zcela vyschl.

"To je dobře, že nepojedete do Sušice," odtušil básník spokojeně, "v oáze kněze Apollónova je moc hezké prostředí k meditaci."

"Nepojedu do oázy, pojedu do Konstantinopole a pak rovnou do Říma, tam jen čekají na lidi, kteří něco umějí a vydělám tam spoustu peněz," udeřil do stolu Venera, až sklenice poskočily.

"To je moc dobře, že pojedete do Konstantinopole a pak do Říma, už tam moc dlouho od nás nikde nebyl. Jenom není jasné, jestli ještě stojí, protože už víc jak třicet let o tom nikdo nic neví."

Venera zaskřípal subama, což činil vždy, když shledával, že je nepochopen.

"A přesto pojedu do Konstantinopole a pak do Říma a dokonce až do Galie a k Herkulovým sloupům!"

"Bůh je mocný," řekl básník, "koukejte, abyste tam už byl. Jsem moc zvědav, jestli je tam už okupovali naši kočovníci nebo nějakí jiní - i když to, myslím si, vyjde na steno. Ale každé nové poučení je dobré."

Zatím se u stolu spočítávali. To se stalo běžným zvykem od několika let, kdy červený vejločky začaly chytat jinak smýšlející při každé příležitosti. Spočítávali se tedy a skutečně zjistili, že zase jeden chybí. Zatoulal se asi při nošení kamenů dále od základny a jak je někdo osamocen, tak ho drapnou. Ti, co byli nějak kolem 677, chodili

už jen po třech. Antinous a Helena o tomhle všem ještě nevěděli a upřímně řečeno dost se polekali. Teď slyšeli básníka děsně klít. Překvapilo je to, neboť si mysleli, že má k 677 jen pohrdavý vztah. Ale básník křel a křel. Lidé se ztráceli neznámo kam, jakékoli dotazování se úřadů bylo bezvýsledné a jen ještě vrhalo tazatele do přímého nebezpečí. Mlada, která napsala dotaz, kam se ztratil jeden její známý, byla spon propuštěna ze zaměstnání. Proto ji možná teď viděli Antinous s Helenou před hradbami, že už byla vykázána i z města. Začali vidět ty chudáky a ty jakoby kriminálníky, na které tehdy v noci narazili, tak trochu v jiném světle. Ale bylo ještě daleko, aby si uvědomili a poznali vše. Teď jen poslouchali, jak další lidé byli vyhození z vlastních bytů, jak další lidé byli na čelo ocejšchování, takže nemohli být přijati do jakékoliv práce, jak další lidé měli na jedinou děti vyloučené ze školy a jak další lidé byli denně vlečeni ráno do věznice, a zas večer vyhazování, aby se to opakovalo den co den, jak jiným lidem i před hajzlem stojej červený vejložky ostrahu a choděj s nima - ne za nima! - celej den, až jim nakonec vlezou do postele - a to vše se děje mezi lidmi normálně chodícími po ulicích, shánějícími co uvařit na oběd, pokud je z čeho, pracujícími v továrnách, chodícími na fotbal a uchylujícími se večer do hospod zapít ten pitomej život při žvanění o novém týdnu státní loterie, která jediná, jak se zdá, všecky stmelovala.

Básník se nakonec zachmuřil a i Venera mlčel. Byla noc. Vylezše z putyky oknem jako poslední, uviděli všichni v měsíčním světle svoji pyramidu. Objali se.

To byla ona událost, na kterou, pošetilou, jak jen se někdy jeví být cesty boží, nikdo z účastníků už nikdy nezapomněl. Však také jejich konec byl blízky.

Když v podzimu seš dlaň  
která nemá ruku, netoužíce jí naplniti  
či znamení prsty  
náhle chvěje se a pokynula  
když přiblíží se ruka jiná  
vezmě tě za ruku a  
mok tě polije, je tam  
tehdy, v její znehybněla  
když prutce se zvedly k  
tanci a spojeny tam  
nevydaly hlásku, vykřikl,  
paprsek nemoci či, útěk  
 pryč nebejt v přítomnosti  
potřebného, nesnášenlivost  
cíle či konce, nového  
kterýsi uvědomuje i že se  
znovu otevíraj a znovu  
naskytnou a bude opět  
ta nutnost-útěk

kdesi hluboko  
asi u řeky v mlze  
v tmavé noci seděl sem  
a přemejšlel, tmě.

do tmavého podvečera  
kde kuchinská lampa  
kohou tek do ticha tekla  
seděl sem sám a cukr  
na láhve prázdné hleděl  
pomýšlejíce na odchod

sedí snad někde v tmavém  
koutě a čte si snad  
v tam těch dveřích

Okamžitě přestaň! Zbabělče.

sedím a příjemně mi mrznou záda  
přede mnou popelník s několika nedohořelými cigarety  
a chci jít za tebou, ale kam, když tě nenávidím  
mám tě snad někde hledat, ryskovat hodiny věčnosti  
když se támhle někde flákáš  
radši sedím tu a mrznou mi záda

sedím jak vůl, a dívám se  
na okolí, taky poslouchám  
a myslím na lidi který už nepotkám  
kam jít  
a n o támhle v dálce,  
a není to zas tak daleko  
ve tmě volno svítící  
asi 40 x 20 centimetrů  
asi tam?  
ne ne ne vole

Neboť odsoudili jste se samy  
mučení nepřestane

MUČEDNÍK

jdouceje cestou, nevída kam,

ve tmě cestou  
cestou která popel a prach  
sta nout v rozpacích  
raním nebesům  
beze trpkosti, beze hledět  
popel a prach jsou  
pistinou cestin  
kdy vodou a ohněm

vyjde žití, zrní v pokeření  
nenalezitelnou, nepolapitelnou, hladinu  
o kterou nejde, jak povrch,  
mezi zrcadly, jsou popel jsou a prach  
spět slíbil mi, vespod  
vzrušen dím tam, ale kam  
nevěříc a nevědouc ne ano  
sebe ze naděje, k  
směr smím napříč směrem všem

jdouceje, netoužím  
jdouceje v řemenné silnici  
kolem kostelíků, kostel  
v prašné silnici, pyšné blouznění.  
Jdouceje k potoku něco si  
chistam, postaven do proudu  
věží a ozvěn, line se CO TO  
slzy který padaj, znaly jsem  
žít čas, v proudu dosti k,  
žít tvář dob, hřmít již,  
čas znal i jdouceje,  
hubené as, dnes mluvídlím tobě  
o krok  
pochibuju

Je venku prší  
Je venku smrákání  
Je venku hnusně  
Je nevlídně  
Zasahuje mi to teď.

Opět počalo jaro, opět počalo léto.  
Dny v roce se krátějí a člověk zahazuje, ztrácí hledá  
a objevuje novosti. Co sem našel? Jaké světlo? Tmu?  
Poznal sem zase spoustu nových lidí. Hledal sem prostory  
pro tvoření ale nenalezl. Je to asi důkaz toho, že dělat  
něco nelze v určitém čase a v jakoby prostoru. Co je to  
tvoření? Existuje nebo je to pouze, ano je to hmotný,  
tvoření neexistuje tak jako umění a jiný. Jak asi může  
existovat umění-neexistuje! Kde by se vzalo. Co si  
představujete pod tímto pojmem? Co to je? prostě neexistuje.  
Teď není protože nebylo a bude? Určitě ne. Možná že někde  
v hlubokém pralese kde v jeskyni, ale to naštěstí nikdo  
neuvidí a neuslyší. Protože kdyby bylo uviděno přestalo  
by být uměním.

Myslíš, že je třeba střepy lepit,  
nebo zahazovat? zahazovat a voni  
že, vyplavou. ano, právě poslouchám  
střep, rozdrčený střep, kterej  
mě nesmírně těší. těší mi v tom  
že byl zahozený zapomenutej,  
vyplaval k potěšení. je to velice  
dávno co sme ho drtily, v té době byl  
nicotnej, pouzev nekřečovitym uchopení  
mě těší, ve vázanosti na nic a  
přece na vše.

ne vní mat a nebo vnímat,  
my slet a nebo nemyslet  
bejt živou mrtvolou nebo mrtvolou  
že se venku šepí  
piješ vodu  
v neomezeným prostoru  
neodvolávat se na nic

Je třeba mlčet!  
Je třeba hledat?  
Co?  
NEJDE utéct UPLNĚ  
CHCI UPLNĚ UTÉCT  
útěk  
ASI zmizet, vypařit se.....

Bylo nezvyklé ticho  
sobotního večera  
kde, kdesi v dáli štěkal  
pes  
a díval se na mě klíčovou dírkou  
teplo měl sem v zádech

Před chvílí sem šel přes ulici  
a myslel na tebe  
před chvílí pro pivo jsem šel  
mrazivou nocí, chumelí se.

osvětlený vločky padaly  
mi na mě,  
je předposlední den roku

Teď sedím v mrazivém domu  
kde mi pivo za chvíli chce zahřát  
v tomto domu u stolu s malým světlem  
myslím na tebe

dech se mi mění v kouř  
když sem teď plivl, zmrzlo to  
a já semm takovej ....., že si to lepím  
že si to věším na stěny  
to blití  
v tmavé místnosti sedím  
na tebe hledím  
v té mrazivé noci

předemnou je spousta skleniček od barev  
spousta plechovek  
před třema dny jsem si nabarvil  
košili, kterou chci nosit tak jak narostla  
jak byla v nošení zbarvena

vše v tomto čase vtomto domě dostává nádherný tvary  
vše se strácív obrysy a hledí to na tebe  
nemá to potřebu cokoliv vydávat je to,  
je za tím vše, je to plný, ano plný rok to byl

Divně plný ztrát nadějí, bolestí, chmurů,  
nadšení, vykašlání se na vše čekání  
Myslel sem na tebe v mrazivé noci,  
když už hvězdy nespatriil jsem

ZAS Někdy, nikdy nikde, příště  
BUDE nějaká radost svítit a hrát.

Nejkrásnější katastrofa

Když propadne se země  
a otevřou se brány hlubin.  
Když se řítěj střechy domů,  
to se tvoří nový život.

Když z puklin stoupaj dýmy  
a nesou sebou tony hudby,  
zběsilý a sametový,  
barevný jak spektrum duhy.  
To se tvoří nový život.

To se tvoří nový mýtus.  
To se tvoří nový život.  
To se roděj nový lidi.  
To se tvoří nový život.

Když protřhnou se mraky  
a do země tne bílej blesek.  
Když se valej proudy vody  
jako láva z vateklý sopky.  
To se tvoří nový život.

To se tvoří nový mýtus.  
To začíná nový život.  
To se roděj nový lidi.  
To se tvoří nový život.

Když pohlédnu na dítě

Když pohlédnu na dítě  
vypadá znamenitě  
 pryč jsou doby ohavné  
 kdy z nouze pili otcové  
 pryč jsou doby ohavné  
 kdy z nouze pili otcové

V půlroce je v jesličkách  
nepáchne tam po kravách  
nikdo u nás nezná strach  
dětem pro smích je bubák  
nikdo u nás nezná strach  
dětem pro smích je bubák

Neboť Tvé je království  
moc i sláva navěky  
naplňuj se vůle Tvá  
na nebi i na zemi

Všude tomu není tak  
to nesmíme zapírat  
jsou prý také národy  
kde nechodí se do školy  
jsou prý také národy  
kde nechodí se do školy

Dnes už je jen svoboda  
zní z Helsinek dohoda  
k tomu připojil podpis  
papež Kristův tajemník  
k tomu připojil podpis  
papež Kristův tajemník

Neboť Tvé je království  
moc i sláva navěky  
naplňuj se vůle Tvá  
na nebi i na zemi

Vtedy svět bude mít mír  
ako v Čé es es er  
ľudia nebudú umierať  
ale vo fabričke zarábať  
ľudia nebudú umierať  
ale vo fabričke zarábať

Od hladových podzimů  
jdem k totálním režimům  
svrhnem vlády nelidské  
zvolme kybernetické  
svrhnem vlády nelidské  
zvolme kybernetické

Neboť Tvé je království  
moc i sláva navěky  
naplňuj se vůle Tvá  
na nebi i na zemi  
naplňuj se vůle Tvá  
na nebi i na zemi

Ke třicátému výročí

Mně chléb a sůl vždy dávala  
tadle strana má radnaja  
jsem republiky prvý květ  
já dožil jsem se třicet let  
tak co bysem si zapíral  
mě komunismus vychoval

Sluníčko zasvítlí  
je mi z něj na blití  
nebo to není tím  
bude to od pití  
Jak přijdu na ranní  
tak mi to nevadí  
mašina dovádí  
a já s ní

Jen klid vždyť už nic neříkám  
já sám se v sobě potýkám  
úplně s vámi souhlasím  
texasky nosit nemusím  
slavnostně všechno odvolám  
ať žije soudruh Cervolán

Svoboda na práci  
jásejte žebráci  
že nejame čuráci  
vítáme vojáci  
Všeci jsme veselí  
na noční v neděli  
v lochu a třeba i  
v první A

Mně chléb a sůl vždy dávala  
tahle strana má radnaja  
jsem "republiky první" květ  
já dožil jsem se třicet let  
ke třicátému výročí  
rači si prsty zmrzačím

Kreatura

Když večer den se schýlí  
zalezem pod peřiny  
táto dlouho nezívej  
dobrou noc - odpočívej

V hlubokém stínu noci  
potkal jsem kreaturu moci  
ta zrůda měla lidskou tvář  
Já začal jsem se potit  
že by mě mohla chytit  
ze sna mi vzbudil vlastní pláč  
ta zrůda měla lidskou tvář

Usíná i sídliště  
zvířátka hračky hřiště  
sen motýl oknem přiletí  
dobrou noc milé děti

Nemoh jsem tomu věřit  
začal jsem si ji měřit  
ta zrůda měla lidský hlas  
Pak jsem se začal stydět  
to zvíře to je člověk  
z masa a krve jeden z nás  
ta zrůda měla lidský hlas

Měsíc klid noci hlídá  
družice kolem lítá  
hlídka ulicí chodí  
dobrou noc všichni lidi

Probudil jsem se ze snu  
ruku mi při tom tiaknul  
příslušník moci lidský strach  
Nechal mě ještě dýchat  
abysem mu moh zpívat  
netvor hroznější než je drak  
příslušník moci lidský strach  
netvor hroznější než je drak  
příslušník moci lidský strach

Od Blues do Kriminálu (Kocourovi)

Bylo nám dobře, když jsme v boudě poslouchali blues.  
Pamatuješ na první zážitky a účinky "Down by the Riverside"  
se Sonny Terryem?  
Aspoň padesátkrát jsme to hráli za sebou, ne-li stokrát,  
a taky "Walk On" a bylo nám fajn.  
Kolik těch výbornejších bluesovejších tahů na boudě vůbec bylo?  
Ať už byly věnovány Brianovi, Janis, Hendrixovi, Merisovi,  
či komukoliv jinému, vždycky to za to stálo.  
Něco jsme dělali!  
Byli jsme schopný dávat si sami to,  
co nám společnost, která nás pěstuje k svému budování,  
nikdy dát nemůže.  
Dávali jsme si radost, spokojenost, kulturu.  
Byli jsme "blázni", když jsme si mysleli, že budeme moc kulturně  
žít dál.

Ty už měla jednu bzukárnu za sebou, mě to teprve čekalo.  
To tajtrdlíkování v zelených hadrech.  
Ani jeden z nás se tomu nebyl schopný vyhnout.  
Neměli jsme dost odvahy říct těm blbcům - NE.  
Nechtěli jsme si "hrát" na blázny,  
tím jsme je nechali dělat sami ze sebe.  
Zatím co já jsem dělal společnosti zelenýho tajtrdlíka,  
hrál jsem si na válku, učil se střílet na figuríny lidí,  
abych se naučil zabíjet třeba ty,  
kteří mají stejný zájmy, smýšlení i starosti jako já,  
tys v tu dobu začínal v Tokiu skutečně žít.  
Byla to pro mne dost velká bomba,  
když jsem se dozvěděl co jsi s Prachusem podniknul.  
Byl jsem nerad, když jsme se tak vzdálili,  
ale měl jsem radost, že můžeš alespoň ty poznat to,  
vo čem se mně ani snít nemůže.  
V armádě jsem chodil povinně na televizní noviny,  
to nakonec znáš i sám, něco jako teď v koncentráku.  
Sral jsem na všechno, ale vobčas jsem neušel ani žvástům.  
Poslouchal a čet jsem legrační věci o situaci "tam",  
kdes byl ty,  
a ještě legračnější a směšnější věci o situaci "tady",  
kde jsem byl zadrátovaný já.  
Pak jsem se dostal z té bzukárny pryč, měl jsem jí až po krk,  
a nikdy s ní nechal mít nic společného.  
Začal jsem se pomalu z těch zelených následků hrabat,  
prohrabávat do kolejí normalnosti.  
Národ v tej době pořádně zhovaděl.  
Nejvíce se to projevilo, jak jsem si všim já,  
na kultuře, osobní volnosti,  
ale ani tam nahoře to asi nebylo všechno v pořádku.

Snažil jsem se žít tak,  
aby se mě nic z těchto průserů netýkalo.  
Strašně jsi mě tehdy pomoh, že jsi nezapomněl,  
a díky Tobě jsem moh žít trochu jinak.  
Měl jsem stálej přísun desek, informací, kontakt se světem.  
Dozvěděl jsem se o světě to, co si u nás nikdy nepřečtu ani  
neposlechnu.

V době kdy jsi natáčel bluesovej festival v Orleansu,  
já makal přesčasy, abych měl aspoň na clo,  
když jsem tě žádal o věci,  
který tě "tam" připadaly vobyčejný,  
a "tady" dělaly revoluci.  
Když jsi byl v Brooklynu na Zappevi,  
já dřepěl na Skotlandjárdu, a vymlouval se u výsledků,  
jak je možné, že mi můžeš jako emigrant,  
z kapitalistický země, která má miliony nezaměstnanejch,  
posílat takový kvanta zboží,  
zatím co moje vejplata socialistickýho dělníka  
postačí s bídou na daň státu (za to zboží),  
a na vomáčku s tupl knedlíkem nebo chleba se sádlem, jednou denně.  
Nějak to těm troubům nešlo do palice.  
Už jsou všichni téma sdělovacíma prostředkama tak zfanatizovaný,  
že se diví všemu normálnímu.  
Abych měl voď nich pokoj, psal jsem ti, abys mně už nic neposílal,  
protože jim to nebylo recht,  
asi jim to moc vyvracelo ty jejich žvásty a nesmysly.  
Pak ses mrk po Evropě, ale tos neměl dělat.  
Třeba tě to dnes ani tak nepříjde,  
ale časem ještě poznáš co nás tu všechno ještě čeká,  
čeho se tu "voď nich" ještě dočkáme.  
Londýn, Paříž, Řím, to by ještě šlo, ale ten náš tábor sis moh  
voďmyslet.

Tady tě nic dobrýho nečekalo.  
Procházel ses nočním Yorkem, Harlemem, kde je největší kriminalita  
na světě,

a nic se ti nestalo.  
Pak tě v pitomejch Přestících kudlou pomalu zabijou.  
Ještě že ses z toho tak vylízal.  
Jedna z možností porovnání pocitu bezpečnosti  
v "našem" a "jejich" společenství.  
To však byla pro tebe pouze jedna z prvních ran.  
Následující byly taky dost drsný.  
Znovu armáda, znovu tajtrdlíkování, znovu makání na společnost,  
která nás dávno zavrhl a vodepsala,  
která není ochotná poskytnout nám ani to, co poskytuje hlupákům,  
kterým zas okamžitě jiným způsobem všechno bere,  
která není schopna nás pochopit a tolerovat,  
která nás jen vyeává a čerpá z nás, dokud jsme dost silný.  
Další radosti ses dočkal, když tě zamítli možnost dalšího vzdělání,

když tě nenechali studovat,  
protože by z tebe neměli tolik jako mají na stavbě, nebo v kriminále.  
Mně zase zamítli návštěvu Holandska,  
abych neviděl to, co tady špiní,  
abych se na vlastní voči nemoh přesvědčit o tom,  
co tady pomlouvají,  
abych pak nemoh říkat:  
To jsem zažil, to jsem viděl, je to "tam" ve skutečnosti takový a  
takový.

Toho se "voni" bojí.

No a pak to přišlo.

Zavřeli nás, nevěděli jsme za co.

Ano voni to nemohli vědět.

Vodsoudili nás. Neodůvodnili nám to.

Ani nemohli. Nebylo co a jak.

Ukradli nám hnedle všechno, co jsme byli schopný za léta z almužničky  
nastrádat.

Udělalí z nás pracovní síly, čísla, šašky.

Představ si, že třeba přes tvou aparaturu

poslouchá nějaký hloupej fízlák moje desky nebo pásky.

My tu zatím makáme, aby se k tomu moh ještě pořádně nažrat.

Po mnoha měsících vazby jsme se spolu sešli na přibyláku,

spolu jsme mezi bezrukejma, s vypíchanejma vočima,

ve holích a berlich, či postiženejma obrnou

museli motat dráty, pod přísným ozbrojeným dozorem,

spolu jsme jezdili s drátěnejma rejžákama po schodech,

spolu nás v řetězech (k sobě přikovaný) vedli po městě,

spolu jsme po dlouhý době prokecali tejden nocí,

abysme druhéj den nesplnili ani pětinu požadovaný normy,

spolu jsme seděli na židli u fízláckýho lazebníka,

spolu jsme mohli tejden přemýšlet v čem vlastně žijem,

co jsme kdy komu špatnýho udělali,

že nás za to ponižujou, zesměšňujou a pomalu likvidujou.

Ministerstva tomu říkej nápravný ústavy nebo zařízení.

Teď vidíme sami jaký je skutečnej význam těchhle pracovních táborů.

Kdejaký buran v uniformě si tu hraje na mistra světa.

Ani v horečce tě nenechali odpočinout a nahnali tě do roboty.

Zkus se někde dovolávat spravedlnosti, papírovýho práva.

Já jsem to jen naznačil,

šoupli mě na čtrnáct dní do sklepa ke krysám,

který po mně lezly a já jim radši dával svý žrádlo, aby mi daly  
pokoř.

Za těchhle posledních čtrnáct dní mě 3x stříhali.

Potupit, ponižit, zesměšnit, označit, navždy zbavit člověčenství,

umlčet, zarazit chuť dovolávat se spravedlností...

To jsou, spolu s dalšími záměry, hlavní cíle

programu "naší" socialistické společnosti vůči nám.

Teď jsme se párkrát sešli při dechovce,

při výměně prádla,  
u doktora,  
v tělocvičně nebo v kině.

Už abysme se sešli nějak jinak, někde jinde a v jinejch hadrech.  
Před měsícem pustili Světu s Brabencem,  
frkli sem Otu a Pavla Zajíčka,  
Magor je prej na Mírově.  
Já mám jít zejtra domů,  
gle ani tomu nechci věřit.  
Budu se nějaký čas bát lidí, tramvají a všeho normálního  
(ty lidi moc normální nebudou).  
Jsem označený navždy.  
Počítám i s vejhazovem, nebo přeložením na horší práci.  
Ani ty nepočítej, že budeš dělat mistra.  
Zabavili mně taky pas. Ať si ho strčej do prdele.  
Stejně mě nikam nepustěj, stejně mně byl k hovnu.  
Těším se až zas budu moc pokecat s lidma,  
poslouchat muziku,  
jezdit aspoň po tom "našem" táboře.  
Na tu půlku nepočítej že se dostaneš. To je svihárna,  
aby ses do té doby snažil ze sebe dělat ještě většího šaška.  
Už abys ale přišel, budeme si mít vo čem pokecat,  
jestli mně však do té doby znovu nezavřou.  
Víš jak to u nás chodí.  
Docela se bojím zítřejšího rána.

"BLUES IS LIFE"

z 16. na 17. prosince 1976  
cela č. 36 úsek 4/2 BORY  
vězeň 2061

17. prosince mne propustili (stejně jako Bukovskýho a Corvalána)

Buď kamenej!

Zapomeň na lidi, zapomeň na život,  
zapomeň na vše!  
Buď pořád kamenej, bude ti blaze!  
Váším se odávej, žij jenom z touhy!  
Lidi sou mrtvoly, sochy sou krásný!  
Pravda je schovaná, nedrží s námi!  
Jame jenom preludy šíleně dlouhý:  
z lásky se fackovat  
a z touhy šoustat  
nohama do peřin ze stáku kopat.

Nejistoty

Na vrcholu hory sedí poutníci  
Tiše hovoří o životě a o smrti

Na dně jezera leží slunce  
Z očí mu kanou zlatý slzy

Pláče pro mrtvé anděly  
Pro tisíce vyhaslých smutných očí

Obleha tmavne čím dál víc  
Uhavené hvězdy padají do moře

Na nebi na zemi panuje nejistota  
Smrt svou moc již dávno ztratila

Všichni ji prosí o návrat  
Chtějí se již jen s ní milovat

Brouci

Je večer nebo ráno  
vůbec se nemůžu zorientovat  
ležím celý rozlámaný  
a cejtím jak se mi nafukují ruce  
vidím moře brouků různých barev  
ale jeden je rudej  
musím ho zneškodnit  
protože mě dělá v hlavě galamatyáš  
jako bratři v roce  
už nevím

Začínám usínat  
brouk rudé barvy zmizel

Radši bych byl z kamene

Radši bych byl z kamene  
duši měl z nejtvrďší žuly  
tělo a srdce z křemene  
patřil bych mezi sochy

Radši bych byl z kamene  
kus ledu bez žádný touhy  
mé údy by byly studené  
neživé kamenné sloupy

Radši bych byl z kamene  
oči měl vyhaslé sopky  
byly by stále zavřené  
dva slepý spálený šutry

Radši bych byl z kamene  
kus němé mrtvé skály  
v níž veškeré lidské pocity  
by navždy jenom spaly

Mrtví na struně, živí v rakvi

Mrtvoly v rakvi tiše leží, leží,  
obklopeny hromskou zemí, zemí  
Hrobník běží, běží zalejt květinu,  
ale naše to bude stěží, stěží

Na hrobě kytka uvadá, uvadá,  
mrtvoly o ní nevědí, nevědí  
Kdo kytku zaleje, zaleje,  
mrtvolám bude v rakvi vesele, vesele

Když jsme viseli na struně, na struně,  
dlažba byla politá krví i močí, krví

Teď ležíme v rakvi, v rakvi  
a je nám stále vesele, vesele,  
jako když jsme viseli nad dlažbou, nad dlažbou  
A viseli jsme na struně, na struně

Zimní noc

Nad horami třeskutě jiskří noc.

Nelítostná tvář měsíce umrzla  
na čirém nebi.

Jako kulaté jehly!

V bílém zakletí křehne usedlost  
v měsíčním porostu, osamělá a němá.

Za stodolou tiše klapnou dveře seníku.

Jako bych se kous do jazyku!

Těžký a sladký výdech,

žena se zmámeně vypotácí a zvolna se rozplyne  
v mrazu.

Jako bych v dálce slyšel kazoo!

Špičaté zuby rampouchů zezlátnou.

Měsíc se rozkročil nad hřebenem.

Jako bych voněl hovnem!

Strastiplná pouť od stopy k stopě,  
za kouřícím dechem psa, za jeho štěkotem  
a kňučením.

Jako bych viděl rudý dům!

Rock'n'rollový zvíře

Podobá se elektrickému úhoři  
jak jezdí celým městem  
hledaje podnik kde by ho nechali  
rozbalit jeho vášně

A potom když náhle zvětří  
vzduch plný chlastu a kouře  
jeho divoký srdce se rozbuší  
a rock'n'rollový zvíře vejde

Jó skoro každý ho již někde viděl  
jó skoro každý již o něm někdy slyšel  
jó snad každý ho již někde viděl  
to rock'n'rollový zvíře

Jakmile slyší znít kytary  
tak je hned ve své míře  
a ihned všichni dobře vědí  
že zas přišlo to rock'n'rollový zvíře

Jó skoro každý ho již někde viděl  
jó skoro každý již o něm někdy slyšel  
jó snad každý ho již někde viděl  
to rock'n'rollový zvíře

Jak pominutý boxer  
svým tělem kolem mlátí  
a na každého řve  
"vole to je jízda smrti"

Jó skoro každý ho již někde viděl  
jó skoro každý již o něm někdy slyšel  
jó snad každý ho již někde viděl  
to rock'n'rollový zvíře

A když se v něm probudí  
jeho zvířecí pudý  
vydrápe se na podium  
a začne si svlíkat šaty

Jó skoro každý ho již někde viděl  
jó skoro každý již o něm někdy slyšel  
jó snad každý ho již někde viděl  
to rock'n'rollový zvíře

V každém novém podniku  
to pro něho skončí stejně  
vyhazovač ho vykopne  
a zabouchne za ním dveře

Jó skoro každý ho již někde viděl  
jó skoro každý již o něm někdy slyšel  
jó snad každý ho již někde viděl  
to rock'n'rollový zvíře

Jak zbitý uštváný pes  
se plíží ranním městem  
jeho srdce je naplněno blínem  
na chvílku zkrotili to rock'n'rollový zvíře

Jó skoro každý ho již někde viděl  
jó skoro každý již o něm někdy slyšel  
jó snad každý ho již někde viděl  
to rock'n'rollový zvíře

Rock'n'rollový miláček

Viděl jsem rock'n'rollovýho miláčka  
a musím říci že vypadal skvěle  
měl lesklý blondatý vlasy  
oči všech se na něho upíraly  
a všichni říkali že je andělsky krásný

Světla klouzala po jeho těle  
a ze tmy sálu se ozývaly vzdechy  
on se ale lhostejně díval do tmy  
do očí těch co ho vysvlékali  
do očí těch co ho vysvlékali

Byl v černé kožené bundě  
o jak smyslné byly jeho oči  
mazlivě se rty dotýkal mikrofonu  
a povídal do tmy že se v noci nudí  
a povídal do tmy že se v noci nudí

Pak řekl že zazpívá píseň  
o věci která je prý nejsladší  
píseň o tom co mají dívky nejradši  
a zas bylo slyšet vzdychání  
a zas bylo slyšet vzdychání

Rock'n'rollový miláček byl ale jen jeden  
a všichni po něm toužili  
zpíval jim o lásce a nudě  
o tom že časem všechno omrzí  
o tom že časem všechno omrzí

Aj hev aín roknrol pet  
end aj mast ses hí lukd vel  
hí hez long blu heer  
ajz of ol lukd for him  
end ol sez dzet  
hí is bjútífl es her

Divný kluk

Nemá svoji dívku  
ani holku na noc  
možná je zvrácený  
snad je to jiná nemoc

Je to takev' divný kluk  
rozumem snad ještě dítě  
ale tělem již muž  
je jako máslo na něž je potřeba nůž

Před pohledy žen klopí oči  
jeho ruce si ale rády hrají  
má zvláštní vášeň  
učarovaly mu penny

Rád bere si je na klín  
s umělými tělíčky se rád mazlí  
mrkacím očím s dlouhými řasami  
povídá co mu schází

Známí se mu vysmívají  
a holky si ho dobírají  
škodolibě se ho vyptávají  
co pro něho znamená milování

On ale říká: Já mám rád panenky  
ty pořád jen mlčí  
a v noci rozpálené tělo  
jen tak příjemně chladí

Divný kluk učarovaly mu penny  
zvláštní kluk  
jaké sny se mu asi v noci zdají

Ono to je všechno jiný

Víš ono to je všechno jiný  
když o někom na dálku sníš  
víš ono to je všechno jiný  
když s ním potom spíš

Dost dlouho mi byla záhadná ta moje cesta  
dost dlouho jsem se sám sebe ptal  
proč jdu zrovna po ní  
když daleko lehčí znám

Víš ono to je všechno jiný  
když o někom na dálku sníš  
víš ono to je všechno jiný  
když s ním potom spíš

Dnes mi to je ale již jasný  
to všechno je vytčený  
a každý na tu svoji cestu  
je již předem určený

Připadám si jako loutka  
na neviditelném provazu  
již tajemná síla vodí  
tak jak má náladu

Víš ono to je všechno jiný  
když o někom na dálku sníš  
víš ono to je všechno jiný  
když s ním potom spíš

Víš ono to je všechno jiný  
když světlo zhasínáš  
víš ono to je jiný  
když znaven usínáš

Víš ono to je všechno jiný  
když o někom na dálku sníš  
víš ono to je všechno jiný  
když s ním potom spíš

Promarnuje svoje mládí

Kdyby žila na Floridě  
ať by z ní byla hvězda  
ona ale chodí v tomhle městě  
s klukama z kterejch nic nekouká

Nejspíš vyhrála by soutěž  
o titul miss Florida  
pak otevřely by se před ní dveře  
sladkého života

Ona na to ale kašle  
a nebo je snad tak hloupá?  
těžko se v ní někdo vyzná  
o jak je divná

Chodí vysedávat do hospody  
mezi divná individua  
co se sami nazývají za umělce  
a ona ty kecy poslouchá

Podobá se samaritánce  
jak jim tak naivně pomáhá  
a snad si ani neuvědomuje  
že hloupostí ruku podává

Ona na to ale kašle  
a nebo je snad tak hloupá?  
těžko se v ní někdo vyzná  
o jak je divná

Dostávala by nabídky k sňatku  
od mládí chtivého milionáře  
jehož srdce by ale nevydrželo  
dlouho se vyžívat v té její kráse

Bydlela by v bílé vile  
její pokoj by hlídala velká doga  
ona ale žije v šedém domě  
a na další šed se kouká z okna

Ona na to ale kašle  
a nebo je snad tak hloupá?  
těžko se v ní někdo vyzná  
o jak je divná

Žila by si jen podle sebe  
a když náhodou by přišla nuda  
oddala by se výletové hvězdě  
tady zná jenom chuť piva

Jednou si ale vzpomene  
že z ní mohla být hvězda  
na mládí jež v tomhle městě  
tak hloupě promarnila

Ona na to ale kašle  
a nebo je snad tak hloupá?  
těžko se v ní někdo vyzná  
ó jak je divná

II.

k jádru mýtického dechu  
se prokouše tato noc  
aby obřad řevu  
obnažil skleněnou slzu

usychající  
ztopořené prsty  
ukazují všemi směry  
vyrůstají  
s prvním paprskem  
aby zmizely  
v pekelném jasu

tato noc  
kdy sem proplouval  
skrze její květy  
 nahý tělo  
ve větvích stromů  
v tichém zpěvu  
jak halucinační netvor  
kterej do tvého těla  
reže krvavou  
cestu smrti

k jádru mýtického dechu  
se prokouše tato noc  
aby obřad řevu  
obnažil skleněnou slzu

IV.

na dně studny šupinama  
porostlá mlčí v rozjímání  
nech zkamenět mý spočinutí  
nekrať z mý cesty  
bludný kruhy

do mýho těla vlezla bytost  
zesláblá vůní  
šeptá prosbu  
vodřezej řetěz  
sestup až na dno  
ať nedotkneš se

jazyk líže starý jizvy  
vobaluje srdce mechem  
rozštěpený sou brány těla  
sestup až na dno  
ať nedotkneš se

je k nespátrání tělo zvěsti  
je v jinéjch očích  
v jiným slově  
je kalná voda  
k proniknutí  
sestup až na dno  
ať nedotkneš se

p r a m e n y s n ů  
s o u p l n ý k r v e

21

zatím cos spal  
tvoje tvář zesinala  
tvůj svět hoří  
tvoje cesta zmizela  
v pustině bez vody

kapky žhavého olova  
nahradily krev  
maska za kterou  
skrejšval  
nejenom sebe  
nejenom svůj svět  
nejenom svojí cestu

zatím cos spal  
tvý myšlení je pouští  
neboť nejenom tvoje  
vyhaslá sopka  
i pramen vody  
vyschnul

otevři oči a slyš  
sou ostny  
zaražený v masě  
je chaos přistupující  
k tobě  
v hábitu božských barev  
nastraž uši větru  
popraskala vyschlá  
kůže představ

VIII.

sem slabší než myšlenka  
která mě kopla  
byl to divokej pták  
kterej přines tichou pochybu?

budu jíst tvoje slzy  
budu je taky pít  
na mým jazyku zůstane  
skleněná slza  
na mým jazyku zůstane  
krvavá slza  
na mým jazyku zůstane  
hořká slza  
nebudu vycházet  
ze svého domu  
živý kůže

sem slabší než myšlenka  
která mě kopla  
byl to divokej pták  
kterej přines tichou pochybu?

XIV.

na vrcholcích okamžiků  
sme zanechali skvrny  
svědectví naší přítomnosti  
v hlubinách propastí  
sme uložili svoji tíhu  
svědectví našich pochyb  
na úsvitu  
sme svázali své vlasy  
svědky našich propojení  
uvnitř vyhaslejších měst  
sme zanechali plamen  
svědectví našeho putování  
v útrokách zamřížovaný skutečnosti  
zanechali sme útržky svých žití  
svědectví nemožnosti jinak

Triptych /III./

jen si ho vem  
a kouzni  
je nahý jak město  
a jeho mramorovej oltář  
božstva zahodily  
masky  
prchaj do nahý pouště

z tvýho těla  
vystřik proud mastí  
je flalovej  
na tvejch zádech

jen si vem  
tu kůži  
je eště teplá  
spatřit stín  
ve tvym bělmu  
potoky  
jak se slejvaj  
pod jejích sklem  
vyrůstaj  
staletý vlasy

jen si vem  
co vidíš  
a kouzni si  
 nahý město a  
jeho mramorovýho ptáka

/Věra Jirousová - Co je tu co tu není/

Důkaz

všechno je zmatené tím že není  
jen to co vidím ryby v povětří  
a pod vodou zvěř že není jen to  
co vidím všechno je zachráněno  
trápení na zemi bezpečí hvězd

Bezustání

dary bohům jsou neskonale  
dar pro tebe je pomíjivý jak ty a já  
na poušti ve dne v noci pulzuje oheň  
v jamce oka  
ještě nás vidí spolu kdysi  
viděli jsme jím věci celé  
běh vln na písku vybělenou kost  
třášt dotyků v mlze  
tak prudce milují se dosud  
jen rty a jazyk v ústech  
ve jménu mořský břeh

Bezkonce

ta chvílka před setměním  
temněmodrého nebe  
kdy slunce už není  
ani v červánkách  
mi připomněla tebe

úzkostí šedých šikmo skloněných ploch  
střech domů jako zdí vyspravených sklem  
uzavření a v snění dlouhou ulicí  
k obzoru kam napříč jde navzájem  
opuštění prostorem  
je v tobě řekni nebo není  
otevřen vidlici příštího spánku  
i pramenům dvojího bdění nebo jsi jen tak  
podoběn bezkonce šedé ploše stěn  
šikmo vzepřené nebi střeše domu  
nakloněn tomu být vyspraven sklem  
navzájem sebou opuštěn a jenom sebevíc  
v blízkém kroužení ramen vah  
pro nic níž převážen a zdola vzhůru  
pak v zdánlivém skrze lesklý brak přibít  
přinucen bez konce po svém  
hloubit svůj strach  
vidím za oknem jak  
- sotva mýlka -  
už do tmy si říkáš

ta chvílka před setměním  
temněmodrého nebe  
kdy slunce už není  
ani v červánkách  
mi připomněla tebe

+ + +

nebe a hvězdy jsou každý den nad hlavou  
moře a zem se přou hádankou laskavou  
kde je ta přesná mez ?  
kde je ten okraj břehu ?  
kde jsi má lásko dnes  
poznat tě nedovedu

nebe a hvězdy jsou každý den nad hlavou  
moře a zem se přou hádankou laskavou  
kde je ta přesná mez ?  
kde je ten okraj břehu ?  
kde jsi má lásko dnes  
žhavé klubičko v aněhu

Místo aby šeptal slova díků  
že celý den může vobrábět  
že se dostal k partě soustružníků  
raději huláká vo sto šest

Já už nechci u soustruhu čumět  
já už nechci u soustruhu stát  
nechci vaše hovadiny umět  
můžete mi prdel vylízat

Místo aby byl celičkej šťastnej  
že má pořád nižší výši mezd  
upocenej vod voleje mastnej  
křičí na celý svět vo sto šest

Já už nechci u soustruhu čumět  
já už nechci u soustruhu stát  
nechci vaše hovadiny umět  
můžete mi prdel vylízat

Místo aby bojovali s plánem  
poctivě a tvrdě makali  
neuvědomujíce si kdo je pánem  
chvilí hulákali chvíli plakali

My už nechcem u soustruhů čumět  
nám nemusí hlava z práce plát  
nechcem vaše hovadiny umět  
proč je tohle soustružnickej stát

Transporta

I.

Ten mistr z Transporty  
ten kouká jenom na práci  
ten mistr z Transporty  
ten nemá nikdy dost

Ten mistr z Transporty  
to prazvláštní je chlap  
před ním se skloní i sám Capoušek  
korba je hrozná  
každej ho pozná  
bílý háro a kalhoty  
to je ten mistr z Transporty

Ten když vidí málo práce  
tak zarve jako tur  
hned tě chytne za montérky  
a děláš jako vůl

A když potom máš po práci  
přiběhne jako pes  
lítá alidí po mašině  
a neví kam by vlez

Ten mistr z Transporty  
ten kouká jenom na práci  
ten mistr z Transporty  
ten nemá nikdy dost

Ten mistr z Transporty  
to prazvláštní je chlap  
před ním se skloní i sám Capoušek  
korba je hrozná  
každej ho pozná  
bílý háro a kalhoty  
to je ten Souček z Transporty

Ale když uděláš zmetka  
tak hned tě vyhání  
pořád řve jen nevim nevim  
a dělá kázání

potom děláš jako mrcha  
a hovno za to je  
Souček se ti začne tlemit  
jó ten se nasměje

Ten mistr z Transporty  
ten kouká jenom na práci  
ten mistr z Transporty  
ten nemá nikdy dost

Ten mistr z Transporty  
to prazvláštní je chlap  
před ním se skloní i sám Capoušek  
korba je hrozná  
každej ho pozná  
bílý hěro a kalhoty  
to je ten mamut z Transporty

## II.

Řekněte mě lidí proč tolik makáte  
vždyť vy na ty lumpy vyděláváte  
tyhle ty páni nahoře ty mají prachů dost  
vobyčejnému dělníkoj jen hoděj malou kost  
V Transportě se plní čím dál tím více  
voní za to mají ukrutný tisíce  
a pak udělaj mejdan a chlataj kořalku  
nám nic jinýho nezbejvá než makat za babku  
Jó takovej Sejkora je zrádnej jako had  
ten by nechal dělníkoj nikdy vydělat  
von za války byl blbej měl řečí jak pes blech  
pak udál kariéru a mistrem stal se hned  
A nad nima všema jako velkej král  
pan inženýr Bobek jó každej se ho bál  
tenhle ten chlap by potřeboval na krk provaz  
nebo srazit ho se skály a zlámat mu vaz

## III.

Proč nemáme kořalku  
proč nepijem v práci  
proč už nejsme vožralí  
to je to co mě trápí  
Protože si v Transportě  
málo vyděláme  
ani na tu flaštičku  
šišáčky nemáme  
No tak vidíš vedení  
jak jsme to dopadli  
plácáme se Transportou  
až sme celí zvadlí

Asi že se na Transportu  
rychle vyserem  
dyť je přece Silvestra  
a tak se někde vožerem

Dělníkův den

Ve čtyři drnčí budík  
měli bysme vstávat  
aby sme stihli píchnout  
než bude velkéj nával  
musíme se rvát  
chcám první spustit soustruh  
a běžet se vysrat  
a běžet se vysrat  
při srání přečíst noviny  
mrknout se na kulturu  
sežrat kus kabanosu  
a mazat ke soustruhu  
soustruh je moje láska  
soustruh já miluju  
každý den do svačiny  
pár zmetků zfušuju  
prací zasraný ruce  
vydrhnu solvínou  
pežeru kůrky z chleba  
zakousnu keninou  
pak si dám čtyři piva  
aby se koule točila  
mistr na mne nadává  
svačina prej už skončila  
soustruh je moje láska  
soustruh já miluju  
každý den po svačině  
pár zmetků zfušuju  
prací zasraný ruce  
vydrhnu solvínou  
přesně v půl třetí píchám  
pak jedu šalinou  
vystoupím na sídlišti  
pívem se naleju  
ve svojím paneláku  
pak vejtať pobleju  
a tak jsem zase doma  
rodino tak mne vítěj  
haranti běžte si hrát  
a ty se stará svlíkej  
nemůžu se s tím srát  
po televizních zprávách  
musím jít brzy spát  
ve čtyři drnčí budík  
musím do práce vstát.

Tiché smýšlení

Přemýšlej člověče, přemýšlej nad sebou  
uvidíš sochu němou a kamennou  
němou a kamennou uvidíš sochu  
když budeš přemýšlet nad sebou trochu

Já nad tím přemýšlel, jsem však radši němý  
než bych si prohlížel mříže ve vězení  
ve vězení mříže nechci si prohlížet  
a proto jsem němý a nechci přemýšlet

Nemysli jen na svoje myšlenek věznění  
řekni klidně nahlas jaké máš smýšlení  
klidně nahlas řekni jaký máš smýšlení  
přeci bys nestrpěl myšlenek věznění

Jednou jsem mluvit chtěl, říct vše na rovinu  
pak jsem si však vzpomněl, že mám doma rodinu  
rodinu mám doma a tak radši mlčím  
a každou hodinu poslouchat se učím

a tak radši mlčím i když máš důkazy  
radši nic nevidíš přijímáš rozkazy  
rozkazy přijímáš všech smyslů zbavený  
vůbec tě netrápí svědomí smýšlení

zvyk jsem si na všechno radši žiju tiše  
vydělám peníze nekručí mi v břiše  
v břiše mi nekručí, peníze vydělám  
a tak žiju tiše ve nic se nesterám

### Preháska

-Potkávám váženou delegaci starostů,  
držících se za ruce v šestsettrojkách,  
střežení navoňavkovánými kovbojčky,  
čumícími na svou důležitost a krásu,  
- potkávám eskorty muklů,  
chycanejch a přikovanejch řetězy k opěradlům zamřížovanejch antonů,  
střežených ozbrojenými floutky,  
držících se svých povinností,  
čumíce na "své" lapené psance,  
- potkávám na ulici, v přírodě, doma i v hospodě,  
navoňený kašpárky a trpaslíky,  
držící se svých hadic,  
čumíce do blba i jinak,  
- potkávám vod jara naplněný holky,  
držící se za ruce svých plničů,  
čumících do výloh s kočárky,  
- potkávám vejroška s cigaretou,  
nedržícího se ničeho, jen svého vajgla,  
kterýho právě dříbá vo pupík  
jedený z těch naprcanejch buchet,  
- potkávám rozrušenýho tatíka,  
držícího za ruce své děti,  
které zrovna odebral mámě,  
a jde je utopit místo štěnat,  
- potkávám důchodkyně s batchy,  
držící se svých berlí, či dědoušů,  
čumících po zadnicích kolemjdoucích peniček,  
- a zase už potkávám navoňené hochy,  
vyhlížejíci své oběti, ke kontrole razítek (práva na práci),  
- teď mójím ztřeštěný dav divokejch dělníků (kdysi lidí),  
propuštěných z práce, či letících do ní,  
pyšných a hrdých na své právo,  
držících se svých svačin, čumíce na stroje které jim berou práci,  
- potkávám známého souseda,  
držícího každou rukou kolem krku kurvu,  
jdoucího se pářit a rajtovat do perků, či prájездů,  
čumícího přes ulici po děvkách na zítřejší páření,  
- potkávám manekýna v kvádru,  
lovícího dosud nenaprcaný slepice v módních kostýmech,  
vyhlížejíci manekýny v kvádrech,  
- jdu kolem fabriky s komíny,  
monopolu na blbost - pardon - šlechtění člověka,  
- házím korunu do prázdnýho klobouku,  
žebrákovi, zvyklému na svůj prázdný klobouk i oční dálky.

stejně jako na smetiště - svůj domov, svět i vesmír,  
 držícího se svého klobouku, nečumícího na nic,  
 - potkávám vyzáblou metařku v oranžový zástěře,  
 držící se svého koštěte,  
 kousající ahnilé jablko,  
 které nepropadlo kanálovou mřížkou u vobrubníku,  
 čumící do výlohy čerstvých jonatánů,  
 - potkávám cigána s houslemi a slzami na tvářích,  
 držícího se své barvy,  
 čumícího na zbytky aněhuláka,  
 - potkávám šoféra v nákladáku,  
 mezi vylepenějma, roztaženějma kurvama,  
 držícího se volantu a nanuka,  
 čumícího na rozsekanej semafor,  
 - potkávám četú husarů,  
 hrajících si na vojáčky,  
 držíce se vyfasovanejch samopalů, plynových masek a zelenosti,  
 čumíce na jiné husary,  
 v jiných, rovněž zelených uniformách,  
 postávající před bufetem se špekáčky  
 a voňavými splašky nedožranejch špenátů,  
 držíce se pořád svých hadic,  
 čumíce kde co lítá,  
 nebo kde co sežrat.  
 - Potkávám - držící se něčeho - čumily  
 a mám co dělat abych se udržel na nohouch,  
 pospíchám zdělenej domů,  
 nechci čumět na tu Rozkošnou Společnost Čumilů.

### III. Ontologie a naše současnost

#### 1.

Nikoli sporadicky jsem se v posledních pětadvaceti letech zabýval marxistickou sociální a politickou teorií. Byť se vždy snažím nesměšovat tyto otázky s otázkami ontologickými, nepovažuji za nemístné uvést na tomto místě i určité průhledy do oblasti zdánlivě ontologii tak vzdálených jako je sociologie a teorie revoluce.

Není koneckonců vyloučeno, že už nebudu mít víc času, abych co napsal. Alkoholismus je mým osudem stejně jako Juliina nemoc na smrt a Státní bezpečnost. A píši koneckonců pro nejbližší a nejužší okruh přátel.

Domnívám se, že si ani neuvědomujeme, v jak nádherné době žijeme. Pod očividnou hladinou naší historické skutečnosti, která je víc než odporná, skrývá se skutečný obsah tohoto historického období. Už v Juliiných otázkách jsem uvažoval o tom, zda nežijeme nevědomky v nové "osevé době" (Jaspers) - podobné, jakou lidstvo prodělalo v období neolitické revoluce a pak v té zmatené, ale zřetelné době přechodu od starověku k moderním časům, tj. cca v 6. století př. n. l. Nechci říkat, zda jsem od té doby o tom přesvědčen více či méně, ale konstatuji jako věc hodnou zmínky, že v posledních sto letech se zprvu váhavě, teď už zcela otevřeně objevují a kladou filozofické a světónázorové otázky, jež poprvé překračují niveau problematiky otevřené již Buddhou a předsokratiky. Problematika, jež se objevila v Útěše z ontologie, v Juliiných otázkách a v těchto Pár stránkách patří, domnívám se, nepochybně k tomu.

V posledních sto letech se schylovalo k ekonomické a technologické revoluci, která od neolitické revoluce cca před 10-11 tisíci lety nemá obdoby. Tato revoluce vybuchla pak po II. světové válce a my jen sotva stačíme vnímat změny, jimiž přebudovává vše v našem světě - od zábavy až po sexualitu, od výroby až po ničení.

V posledních sto letech se začaly připravovat změny v sociální struktuře, jaké od zániku epochy orientálních veleříší v onom cca 6. století př. n. l. rovněž nemají obdoby. Po I. světové válce tápavě empirické pokusy tehdejších totalitních režimů ústí dnes v jednotný manipulátorský etatismus, jenž vykořisťuje lidskou sílu daleko efektivněji a daleko krutěji než kdy předtím, přičemž neponechává ani skulinky pro pomyslení na odpor - neboť kohe nezahltí konzumním blahobytem, toho odkrájuje a naopak.

V této situaci je volání Mao Ce-tunga po permanentní revoluci pro příštích 300 let hlasem volajícího na poušti.

V této době pak se mění výrazně situace a společenská pozice velmi důležité sociální skupiny - totiž intelektuálů. Všechny dosavadní

společenské systémy dosud intelektuály potřebovaly, ne aby jim vykonávali účetnické a písařské práce - na to byla vždycky stále penězláčná inteligence - ale aby jim umožňovali světonázorovou orientaci, otevírali nové perspektivy ve filozofii, náboženství, vědě i umění, i aby jim mluvili do svědomí.

Intelektuálové cítili proto odjakživa tak silnou společenskou zodpovědnost, o jaké se např. inteligenci ani vládcům společnosti nikdy ani nesnilo. Intelektuálové byli potřební jako kvásek i obětní kozel - a oni rádi plnili tyto funkce naplnění posraným sociálním mesianismem.

Dnes poprvé společnost od nich nic nechce - až na to, aby byli ztišeni. Společnost manipulátorského etatismu je nepotřebuje. Byla by dokonce raději, kdyby nebyli. Ale jelikož intelektuály nerodí vysoká škola, nýbrž duch svatý, zbavit se jich nemůže.

Všechna jejich tradiční místa může dnes zaujímat prodejní inteligent s IQ 120 a s diplomem či ještě lépe se stranickou legitimací. V USA už dvě desetiletí nepřijmou intelektuála do zaměstnání než jako péro za klobouk pro okrasu. V SSSR jsou pro ně psychiatrické kliniky a invalidní důchody, v ČSR zdravé zaměstnání v zemědělství. Intelektuálové pochopitelně lkají nad svým osudem a volají: "Kdyby nás společnost chtěla zavolat, my bychom přese vše tak plni ochoty přiběhli!"

Toto bezprecedentní vyhnání intelektuálů má však jednu nesmírně pozitivní stránku: nad hnojem režimů mohou daleko svobodněji než dříve rozvíjet poznávací schopnosti lidstva od filozofie až k umění. Projevuje se to v zániku inkvizice, jež byla vždy metlou intelektuálů, kteří byli ochotni pro Tomáše Akvinského nebo pro Marxe volat třeba do války nebo posílat na popraviště.

Raymond Aron zajisté správně smutně konstatoval, že ta revoluce, kterou měl na mysli Marx, se právě dokonala před našima očima.

Skutečně, nedokáže-li ČSR udržovat permanentní revoluci a nezahrne-li postupně tato permanentní revoluce celý svět - můžeme se jít na pěkných pár století spláchnout. Neboť plně se prověřila jako jediná správná Marxova téze o tom, že beztrždní společnost může být uskutečněna jen ve společnosti v té které době ekonomicky nejvyspělejší a nejvitálnější. ČSR pak takovou zemí pohříchu není!

Můžeme očekávat třeba sebedrastičtější změny režimů, ale nemůžeme se nadít skutečné sociální revoluce, neboť moderní manipulátorsko-etatický společenský řád je právě výsledkem plně adekvátní adaptace k proběhnuvší ekonomicko-technické revoluci a k podmínkám jí ve výrobě vytvořeným. A nová kvalitativní, revoluční změna ve výrobním způsobu a ve výrobních prostředcích nepříjde přes noc.

Avšak právě v této historické periodě v důsledku všech uvedených a ještě dalších změn padají vidoucí šupiny z očí. Není proto - alespoň pro mne - k podivu, že např. v rozvíjení svojí nové ontologie

jsem se dostal k problémům a dokonce přímo ke kategoriím a pojmům, jež jsou známy a obhospodařovány v křesťanské či židovské teologii. Ani jsem se proto nedal pokřtít či obřezat, ani si kvůli tomu jako "původní marxista" nezoufám, nýbrž prostě se snažím vypovídat nekamuflovaně o tom, co poznávám. Bude-li přístup teologů obdobně doktrinalizovaný jako můj, je reálná vyhlídka, že se sejdeme dříve než si pomyslíme, že jsme urazili půl cesty - neboť pak cesta má křídla.

Skutečně plodná tradice poslední osové doby působila donedávna v tradicích taoismu, buddhismu a židovsko-hellenisticko-křesťansko-islámské západní kultury, kdežto smetí a odpadky teosofie stejně jako horory mechanického materialismu jsou ve směr potraty doby daleko mladší. Není tedy divu, že obcházíme nyní tyto nedávné přiboudliny a širokým rozmachem objímáme celou skutečně vitální tradici v odřeknutí se překonaných indoktrinací. A jak jsem již uvedl:

Poprvé po 2500 letech jsme s to vyzvednout na světlo otázky a problémy, které nejsou u Buddha, Lao-c'iho a předsokratiků. Whiteheadovské "psaní komentářů k Platonovi" skončilo.

2.

Snad se příliš nemýlím, když řeknu, že poměrně dost obecně, a to nejen mezi intelektuály - je na všech kontinentech pocítováno cosi jako potřeba vyřčení "Nového slova". Tradiční světonázorové systémy oslovují ve své dogmatické podobě stále menší okruh lidí - a začíná to platit dokonce i o marxismu.

To je též nepochybně jednou z hlavních příčin rozmáhání se tak naprosté etické atrofie, která umožňuje žít ve službách současné totalitní bezprávní společnosti, stejně jako teosofického blábolení, jež k nám dnes doléhá div už ne z kruhů odborně vědeckých.

K tomu, co jsem nazval "očekáváním Nového slova", mohu říci jen to, že ani ze strany mocipánů současného a budoucího hnojiště, ani ze strany teosofie nepříjde. Rovněž je ale nutno říci, že nepůjde jen o ohřívání staré polévky. Použili-li bychom na tomto místě heideggerovské terminologie, pak ono nevyjádřitelné Sein, jež jakmile se stává Seiendes, přestává být právě Sein, nutně se nám aspoň čas od času jako Seiendes projevuje - jinak bychom se totiž vůbec nemohli orientovat: ale je maximálně důležité uvědomit si, že Sein právě proto, že je Sein, projevuje se pokaždé jako nové a jiné Seiendes podle konkrétního "historického" kontextu! Ale i z pouhých dějin víme, že dogmatická doktrína se nikdy neopakuje v dějinách znova, "neohřívá se" - resp. ohřívá-li se, je to stejně nadarmo. Žijeme ve Křtitelském čase a byť by i vše, co děláme a uděláme, zašlo - a nebylo by to poprvé v dějinách - pro formování "Nového slova" naše práce zcela bezprostředně význam má, i kdyby "Nové slovo" mělo diametrálně odlišnou podobu od všeho, co my děláme a oč se snažíme i co si dovedeme vůbec jen představit. To je právě ta výjimečná radostnost našeho věku.

Aniž bych chtěl něčím ulehčovat naši situaci - která v zemi, kde žijí, je snad ještě o něco trpčí než jinde - přece se domnívám, že si nemusíme dávat nohu za krk. Myslím, že svou přítomnost zde obhajujeme dobře.

/20/

Specifika post-totalitních poměrů s jejich absencí "normální" politiky a nedohledností jakékoli šance na důsažnější politickou změnu, má jeden pozitivní aspekt: nutí nás zkoumat naši situaci na pozadí jejích hlubších souvislostí a uvažovat o naší budoucnosti v kontextu dlouhodobějších a globálnějších výhledů světa, jehož jsme součástí. Nutnost trvale zakoušet, že nejvlastnější konfrontace člověka a systému probíhá nepoměrně hlouběji, než na rovině nějaké bezprostřední politiky, předurčuje přitom - zdá se - i směr takového uvažování.

Naše pozornost se tak nevyhnutelně obrací k tomu nejpodstatnějšímu: ke krizi soudobé technické civilizace jako celku, k té krizi, kterou Heidegger popisuje jako bezradnost člověka tvářící v tvář planetární moci techniky. Technika - toto dítě moderní vědy jakožto dítěte novověké metafyziky - vymkla se člověku z rukou, přestala mu sloužit, zotročila ho a donutila, aby jí asistoval u přípravě své vlastní skázy. A člověk nezná východiště: nedisponuje myšlenkou, vírou a tím méně nějakým politickým konceptem, který by mu vrátil situaci do jeho rukou; bezmocně přihlíží, jak onen chladně fungující stroj, který vytvořil, ho nezadržitelně pohlcuje a vytrhuje ze všech jeho přirozených vazeb (například z jeho "domova" v nejrůznějších slova smyslu, včetně jeho domova v biosféře), jak ho vzdaluje zkušenosti bytí a uvrhuje do "světa jsoucího". Z mnoha různých pohledů byla tato situace už popsána, mnoho lidí a celých společenských skupin ji bolestně zakouší a hledá z ní východiště (například příklon některých skupin západní mládeže k orientálnímu myšlení, k zakládání komun apod.). Jediným sociálním, respektive politickým pokusem "něco s tím dělat", který má v sobě onen nezbytný prvek univerzality (odpovědnost k celku a za celek) - pokusem ovšem omezeným jen na určitou představu, jak diktátu techniky technicky čelit - je dnes zoufalý a ve vřavě světa se ztrácející hlas ekologického hnutí.

"Už jenom nějaký Bůh nás může zachránit", říká Heidegger, a zdůrazňuje nutnost "jiného myšlení" - tj. rozchodu s filozofií v tom, čím po staletí byla - a radikální změny celého způsobu, jímž člověk chápe sebe, svět a své postavení v něm. Východiště nezná a jediné, co je schopen doporučit, je "příprava očekávání".

Zdá se, že perspektivu, v jejímž směru různí myslitelé a různá hnutí cítí ono neznámé východiště, by bylo možno nejobecněji charakterizovat jako perspektivu nějaké obsáhlé "existenciální revoluce". Sdílím tuto orientaci a sdílím i názor, že východiště nelze hledat v nějakém "technickém grifu", tj. vnějškovém projektu té či oné změny nebo revoluce pouze filozofické, pouze sociální, pouze technologické či dokonce jen pouze politické. To všechno jsou oblasti, kam ona "existenciální revoluce" může a musí svými konsekvencemi dolehnout; jejím nejvlastnějším prostorem však může být jediné lidská existence v nej-

hlubším slova smyslu. Teprve odtud může přerůst v nějakou celkovou mravní - a nakonec ovšem i politickou - rekonstituci společnosti.

To, co nazýváme konzumní a industriální (či post-industriální) společností, co Ortega y Gasset rozuměl kdysi svou "vpourou davů", všechna myšlenková, mravní, politická a sociální bída dnešního světa, jsou asi jen různé aspekty hlubinné krize, v níž se ocitá dnešní člověk, vlečený globálním "samopohybem" technické civilizace.

Post-totalitní systém je jen jednou - obzvlášť drastickou a o to jasněji svůj pravý původ dosvědčující - tvář této celkové neschopnosti moderního člověka být "pánem své vlastní situace"; "samopohyb" tohoto systému je jen určitou speciální a extrémní verzí globálního "samopohybu" technické civilizace; lidské selhání, které zrcadlí, je jen jednou z variant celkového selhání moderního člověka.

Planetární krize lidského postavení prostupuje ovšem západní svět stejně jako svět náš, pouze v něm nabývá jiných společenských a politických podob. Heidegger výslovně mluví o krizi demokracie. Nic skutečně nenاسvědčuje tomu, že by západní demokracie - tj. demokracie tradičního parlamentního typu - otevírala nějaké hlubší východiško. Dale by se dokonce říct, že oč více je v ní ve srovnání s naším světem prostoru pro skutečné intence života, o to lépe jen před člověkem krizovou situaci skrývá a o to hlouběji ho do ní ponořuje.

Skutečně: nezdá se, že by tradiční parlamentní demokracie nabízely způsob, jak zásadně čelit "samopohybu" technické civilizace i industriální a konzumní společnosti; i ony jsou v jeho vleku a před ním bezradné; jen způsob, jímž manipulují člověka, je nekonečně jemnější a rafinovanější, než brutální způsob systému post-totalitního. Ale celý ten statický komplex ztuhlých, koncepčně rozbředlých a politicky tak účelově jednajících masových stran, ovládaných profesionálními aparáty a vyvazujících občana z jakékoli konkrétní a osobní odpovědnosti; celé ty složité struktury skrytě manipulujících a expanzivních ohnisek kumulace kapitálu; celý ten všudypřítomný diktát konzumu, produkce, reklamy, komerce, konzumní kultury a celá ta povodeň informací, to všechno - tolikrát už rozebráno a popsáno - opravdu lze asi těžko považovat za nějakou perspektivní cestu k tomu, aby člověk znovu našel sám sebe. Solženicyn ve své Harvardské přednášce popisuje iluzornost svobod, nezaložených na odpovědnosti, a z toho pramenící chronickou neschopnost tradičních demokracií čelit násilí a totalitě. Člověk je tu sice vybaven mnoha nám neznámými osobními svobodami a jistotami, tyto svobody a jistoty mu však nakonec nejsou k ničemu: i on je posléze jen obětí "samopohybu", neschopnou uhájit si svou identitu a ubránit se svému zvnějšnění, překročit rámec své starosti o soukromé přežití a stát

se hrđým a odpovědným členem "polis", participujícím reálně na tvorbě jejího osudu.

Myslím, že dlouhodobost všech našich vyhlídek na nějakou výraznější změnu k lepšímu nás přímo zavazuje vnímat i tento hlubší - krizový - aspekt tradiční demokracie. Zajisté: kdyby se k tomu v některé zemi sovětského bloku vytvořily podmínky, jako že to je stále mň pravděpodobné, mohl by být tradiční parlamentarismus a obvyklým spektrem velkých politických stran jakýmsi vhodným přechodným řešením, které by pomohlo rekonstituovat zdecimované občanské sebevědomí, obnovit smysl pro demokratickou diskusi, otevřít prostor ke krystalizaci elementární politické plurality jako bytostné intence života. Upínat se však k tradiční parlamentní demokracii jako k politickému ideálu a podléhat iluzi, že jen tato "osvědčená" forma může natrvalo zaručovat člověku důstojné a svéprávné postavení, bylo by podle mého názoru přinejmenším krátkozraké.

Obrat politické pozornosti ke konkrétnímu člověku vidím jako cosi podstatně hlubšího, než je obrat k obvyklým mechanismům západní (anebo chcete-li - buržoazní) demokracie. A jestli jsem si ještě v roce 1968 myslel, že se náš problém vyřeší založením nějaké opoziční strany, které bude umožněno veřejně soutěžit o moc se stranou dosud vládnoucí, pak už dávno vím, že tak snadno to vskutku nepůjde a že žádná opoziční strana sama o sobě - tak jako žádný nový volební zákon sám o sobě - nemůže garantovat společnosti, že se nestane brzy obětí nějakého nového znásilnění. Taková garancie vskutku asi není záležitostí nějakých "suchých" organizačních opatření; v nich opravdu lze asi stěží hledat toho Boha, který nás už jedině může zachránit.

/21/

Právem mi nyní může být položena otázka: co tedy?

Skepse k pouhé apriorní konstrukci alternativních politických modelů a k slepé důvěře ve spásnost systémových reforem či změn není samozřejmě skepsí k politické reflexi vůbec - a akcent na onen obrat politiky ke konkrétnímu člověku mne nikterak nezbavuje práva uvažovat o jeho možných strukturálních konsekvencích. Spíš naopak: bylo-li řečeno A, mělo by být řečeno i B.

Přesto se tu neodvážím ničeho víc, než jen několika velmi všeobecných poznámek:

Perspektiva "existenciální revoluce" je - co do svých důsledků - především perspektivou mravní rekonstituce společnosti, to znamená radikální obnovy autentického vztahu člověka k tomu, co jsem nazval "lidským řádem" (a co nemůže být suplováno žádným řádem politickým). Nová zkušenost bytí; obnovené zakotvení v univerzu; nově uchopená "vyšší odpovědnost"; znovu nalezený vnitřní vztah k druhému člověku a k lidské pospolitosti - to je zřejmě směr, o který půjde.

## A politické důsledky?

Nejspíš by asi mohly být v konstituci takových struktur, které víc, než z té či oné formalizace politických vztahů a záruk, budou vycházet z jejich nového "ducha", to znamená především z jejich lidského obsahu. Jde tedy o rehabilitaci takových hodnot, jako je důvěra, otevřenost, odpovědnost, solidarita, láska. Věřím ve struktury neorientované k "technické" stránce výkonu moci, ale ke smyslu tohoto výkonu; ve struktury tmelené víc společně sdíleným pocitem smysluplnosti určitých komunit, než společně sdílenými expanzními ambicemi směrem "ven". Mohou a musí to být struktury otevřené, dynamické a malé; nad jistou hranicí nemohou už ony "lidské vazby", jako je osobní důvěra a osobní odpovědnost, fungovat (poukazuje na to Goldsmith). Musí to být struktury, které ze své podstaty neomezují vznikání struktur jiných; jakákoli kumulace moci (jeden z projevů "samopohybu") by jim měla být bytostně cizí. Struktury nikoli jako orgány či instituce, ale jako společenství. Rozhodně to nemohou být struktury zakládající svou autoritu na dávno vyprázdněné tradici (jako tradiční masové politické strany), ale na svém konkrétním vstupu do situace. Než statický soubor zformalizovaných organizací, jsou lepší organizace vznikající ad hoc, předchnuté zápallem pro konkrétní cíl a zanikající s jeho dosažením. Autorita vůdců by měla vyrůstat z jejich osobnosti, osobně jejich okolím zakoušené, a nikoli z jejich nomenklaturního postavení; měli by být vybaveni velkou osobní důvěrou a na ní založenou i velkou pravomocí; jedině tudy vede zřejmě cesta z klasické bezmocnosti tradičních demokratických organizací, které se mnohdy zdají být založeny spíš na vzájemné nedůvěře, než na důvěře, a spíš na kolektivní neodpovědnosti, než odpovědnosti; jedině zde - v plném existenciálním ručení každého člena komunity - lze asi založit trvalou hráz proti "plíživé totalizaci". Tyto struktury by měly vznikat samozřejmě zdola, jako výsledky autentické společenské "samoorganizace", měly by žít ze živoucího dialogu se skutečnými potřebami, z nichž vznikly, a s jejich zánikem by měly i samy zanikat. Měly by mít velmi rozmanité a zvenčí minimálně regulované principy vnitřní výstavby; rozhodujícím kritériem této "sebe-konstituce" by měl být její aktuální smysl, nikoli tedy pouhá norma.

Na pestré a proměnlivé spolupráci takovýchto dynamicky vznikajících a zanikajících - ale především ze své aktuální smysluplnosti žijících a lidskými vazbami tmelených - organismů by měl být založen politický život - ale i život hospodářský: pokud jde o něj, věřím tu na samosprávný princip, který jedině asi může poskytovat to, o čem snili všichni teoretici socialismu, totiž skutečnou (tj. neformální) účast pracujících na hospodářském rozhodování, a pocit skutečné odpovědnosti za výsledky společné práce. Princip kontroly a disciplíny by měl být vytěsňován spontánní lidskou sebekontrolou a sebekázní.

Takováto představa systémových konsekvencí "existenciální revoluce" výrazně přesahuje - jak je snad i z takto povšechného náčrtu patrné - rámec klasické parlamentní demokracie, jak se ve vyspělých západ-

ních zemích ustálila a jak v nich vždy znovu tak či onak selhává. Když jsem si pro potřebu těchto úvah zavedl pojem "post-totalitního systému", snad bych mohl právě načrtnutou představu označit - čistě pro tuto chvíli - jako perspektivu systému "post-demokratického".

Nepochybně by bylo možné rozvádět tuto představu dál, zdá se mi však, že by to bylo podnikání přinejmenším pošetilé, neboť by pomalu ale jistě začlo odcizovat celou věc sobě samé: patří přece k podstatě takovéto "post-demokracie", že může vyrůstat jen via facti, průběžně, ze života, z jeho nové atmosféry a nového "ducha" (být přirozeně za účasti politické reflexe - ovšem jako průvodce života, nikoli jeho dirigenta). Konkretizovat však strukturální výrazy tohoto nového "ducha", aniž je tu tento "duch" přítomen a aniž člověk zná už jeho konkrétní fyziognomii, znamenalo by přeci jen asi předbíhat událostem.

/22/

Gelou předchozí pasáže bych si asi byl ponechal jen jako téma privátních meditací, nevracet se mi znovu a znovu jeden pocit, který může působit dost domýšlivě a který proto raději vyslovím jen formou otázek:

Nepřipomíná vize "post-demokratické" struktury některými svými prvky strukturu "disidentských" skupin či některých nezávislých občanských iniciativ, jak je ze svého okolí známe? Nevznikají snad v těchto malých společenstvích - stmelovaných tisícovými společně sdílenými útrapami - některé z oněch zvláštních "lidsky obsažných" politických vztahů a vazeb, o nichž byla v předchozím náčrtu řeč? Nespojuje tato společenství (a skutečně jde víc o společenství, než o organizace) - působící bez šancí na vnější a přímý úspěch a žijící tedy především ze společného pocitu hlubší smysluplnosti vlastní práce - přesně ta atmosféra, v níž mohou být zformalizované a zritualizované vazby nahrazovány živým pocitem solidárnosti a bratrství? Nevznikají na pozadí všech společně sdílených překážek přesně ty "post-demokratické" vztahy bezprostřední osobní důvěry a na ní založené neformální pravomoci jedinců? Nevznikají snad, nežijí a nezánikají tyto skupiny pod tlakem konkrétních a autentických potřeb, aniž by byly zatíženy balastem vyprázdněné tradice? Není jejich pokus o artikulovaný "život v pravdě" a obnovený pocit "vyšší odpovědnosti" uprostřed zlhostejné společnosti opravdu známkou jakési počínající mravní rekonstrukce?

Jinými slovy: nejsou tato neformální, nebyrokratická, dynamická a otevřená společenství - celá tato "paralelní polis" - jakýmsi zárodečným předobrazem či symbolickým mikro-modelem oněch smysluplnějších "post-demokratických" politických struktur, které by mohly zakládat lepší uspořádání společnosti?

Vím z tisícere osobní zkušenosti, jak pouhá okolnost společného signatářství Charty 77 dokáže mezi lidmi, kteří se dosud neznali nebo kteří se znali jen povrchně, okamžitě založit hlubší a otevřenější vztah a vyvolat náhlý a silný pocit smysluplné pospolitosti, tedy něco, co by jim jen vzácně mohla umožnit třebas i dlouhodobá spolupráce v nějaké apatické oficiální struktuře. Jako by samo vědomí společně přijatého úkolu a společně sdílené zkušenosti proměňovalo lidi a klima jejich soužití a jako by i jejich veřejné práci dávalo jakousi jinde vzácnou lidštější dimenzi.

Možná to jsou všechno jen důsledky společného ohrožení a možná, že v okamžiku, kdy toto ohrožení skončí nebo poleví, začne vyprchávat i atmosféra, které dalo vzniknout. (Cíl ohrožovatelů je ovšem právě opačný; člověk je vždy znovu šokován zjištěním, co energie jsou ochotni investovat do toho, aby různými podlémy prostředky zkalili všechny lidské vztahy uvnitř ohrožované komunity.)

I kdyby tomu tak bylo, neměnilo by to nic na otázkách, které jsem položil.

Východiště z marasmu světa neznáme a bylo by projevem neodpuštělné pýchy, kdybychom se domnívali v tom málu, co děláme, nějaké zásadní východiště spatřovat a kdybychom dokonce sami sebe, svá společenství a svá životní řešení nabízeli komukoliv jako příklad toho, co jediné má smysl dělat.

Přesto si myslím, že na pozadí všech předchozích úvah o post-totalitních poměrech a o postavení a vnitřní konstituci rozvíjejících se pokusů bránit v těchto poměrech člověka a jeho identitu, byly na místě otázky, které jsem položil. Jako nic víc a nic méně, než impuls k věcné reflexi vlastní zkušenosti a k zamyšlení, zda některé prvky této zkušenosti - aniž si to sami uvědomujeme - nepoukazují skutečně kamsi dál, za její hranice, a zda tedy přímo zde, v našem každodenním životě, nejsou zakódovány určité výzvy, tiše očekávající okamžik, kdy budou přečteny a pochopeny.

Je totiž vůbec otázka, zda "světlejší budoucnost" je opravdu a vždy jen záležitostí nějakého vzdáleného "tam". Co když je to naopak něco, co je už dávno zde - a jenom naše slepota a slabost nám brání to kolem sebe a v sobě vidět a rozvíjet?

# XVI.

Protože vedle Tří trojek je Domov důchodců u svatého Tomáše, chodí tam nejstarší a nejstrašnější dědci z Malé Strany. Protože u Tří trojek je poslední malostranská hospoda, kde mají desítku, chodil tam i básník. Nyní psal. Asi v třicetivteřinových intervalech si sundával a zase nasazoval brejle a poznamenával si něco na účtenkové bloky, které si vyprosil od Frndy. Vedle seděl jeden dědek hrbatý, po druhé ruce dědek šilhavý, o kus dál na lavici dědek pajdávý a všichni svorně blili na stůl. Jeden dědek slepý to utíral rukávem. Jeden mladý návštěvník měl hlavu nakřivo, druhý byl křivý celý, jeden s opičím pohledem řval o tom, že jenom oní ze zdravého venkova postavili celou Prahu a že ty kurvy inteligentský je třeba všet, proti básníkovi seděl dědek bez dolní sanice, díru, zřejmě po rakovině, ovázanou jen šátkem, skrz který mu vytékalo pivo, za básníkem dědek s celou hlavou strupatou svrabem, pod stolem dědek beznohý a v koutě přichořoval u kamen dědek, který stále spal, spícího ho vynášeli z hospody a spícího ho přinášeli do hospody. Vprostřed lokálu se pohyboval rychlostí přísámbůh ne víc než centimetr za minutu, dědek v klobouku a o holi, který sotva stačil večer vejít a zase v půl desáté vyjít a k lavici se za tu dobu nedostal, noc trávil cestou domů a v poledne ho bylo vidat na Malostranském náměstí po cestě. Básník, když pracoval, zapaloval jednu cigaretu za druhou, a když ho tak pan Pánek viděl, neodvážil se ho rušit a jen se dále rozhlížel po hospodě, která i jemu připadala tak příšerná, že sem teď nezabloudil dále než rok. U dveří však seděli mladík s dívkou, kteří právě měli být v Sušici a pan Pánek se tedy rozhodně nemínil zvedat. A viděl to podivuhodné věci, tak jak se sál hospody rozprostíral do šíře přes celou Prahu. Tu seděli M. N., zelení v obličejích z rumu na lačno, tam A. B. komíhající se sotva drželi na židlích, zde rétor Senilis rétořil do tří dívek najednou, neztrácej v opilství nic ze svého umění, tamhle bylo zhlédat pana Lopatku i s hrabětem, kterým se ovšem jazyk tuze plotl, taďy básníci i herci lesknoucí se ledovým potem opilců, onde bylo zas zřít pana Pánka řvoucího, až modral a zde hned hudebníky poztrácejší své nástroje s Magorem v čele a s uondanou, ale v pivu statečnou Juliánou včetně obrovitého Sváti Karáska, na lavici shrbeného. Celý underground, celá Charta 677, všichni ti, kvůli nimž celé bataliony červených vejložek měsíce nespaly, seděli rozesazení po ohromném sále a všem pořád nalévala Frnda s tělem přízračně se vlnícím a s deseti zašlými stříbrnými křížky kolem desaterých koz. Poblité byly všechny hajzly, všechny stoly, po zemi tekla odpad ze záchoďu, který byl ucpaný, v něm plavali beznozí dědci s holemi v kloboucích i veselý tlustý výčepník s Frndou, nad všemi důstojně trůnil jen pan Čihák od Kocoura, který nalejval pouze stranickým funkcionářům v černých i červených volhách, šedivých šestsettřináctkách a trochu opotřebovaných šestsettrojkách.

Enam se jen klaněl a otvíral dveře limuzin, pan Pischl fofrem propucovával stále nové a nové trubky, idioti řvali a moudří breptali, kolaborantíci chytali drobné, které vyhazovali z kapes pracovníci filmoví i televizní, filosofové Dubští se užírali závistí i se svými mnohatisícovými penzemi, mudr. Vota se stále ptal, co tomu říkájí a básník v koutě se opil tak, že blil krev a prosral si celé kalhoty dřív, než ho vynesli pod podloubí. A pan Pánek viděl ty tisíce a tisíce roků, které ti všichni zde přítomní dohromady za třicet let prožili, viděl ta tisíciletí neodčinitelných zranění a nemocí, neboť o křivdách se už nedá mluvit tam, kde se zabíjí, viděl to moře přemoře bídy, pohřbené práce, zničených děl, znemožněných slov, zavražděných úmyslů, zahrdlených myšlenek, to moře přemoře smrti, která byla těm všem zde dána místo života - a pročež všichni tak dopadli.

A viděl ty lidi, slabé jak jen jsou lidi, pokryté tolika nemocemi a zraněními, sedět tu dál, sedět tu prostě dál a ani vzdouvající se hladina smrti je neutápěla.

To nebylo dřepění, to byl boj. Když strašné vlny rok co rok utápějí vše, co znova jen zvedne hlavu, není to dřepění, je to boj, vydržet a nebýt utopen. A když se zvedá v daleku poslední vlna, nejohromnější ze všech, která chce zabít vše, je možné si představit, že ti, kteří vydrželi s hlavou po léta potápěnou pod vodu až jim plíce praskaly, padnou najednou pod stůl? Nebude to naopak další a ještě tužší boj? A vidina toho jednoho ohromného Gulagu neseného zdaleka poslední vlnou, vidina boje v tomto Gulagu, zalila jako krev panu Pánkovi oči a on jen uviděl ještě básníka, jak namáčeje do této krve a hnisu pero, píše na poslední účtenku od Frídy nějaký vzkaz, podává mu ho přes celý sál a když mu papírek vypadl do pomyjí, jež vířily po hospodě U Tří trojek, padá pod stůl a mizí zsinálý se zavřenýma očima a rozšklebenými dásněmi pod hladinou, která vše prudce unášela ke dveřím.